

ZKS 6890

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Χαλεπὰ τὰ καλὰ

ΣΟΛΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1978

BERLIN-BRANDENBURGISCHE
AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
AKADEMIEBIBLIOTHEK

Teilbibl. Gesch.-Econ., Altertumskunde

Akademie der Wissenschaften der DDR
Zentralinstitut für Alte Geschichte u. Archäologie
Bibliothek

GR

769/78

ΑΝΑΛΕΚΤΑ = τὰ λείψανα ἐδεσμάτων ὑπὸ τὴν τράπεζαν, ψήγματα, ψίχουλα.

Χαλεπὰ τὰ καλὰ = τὰ καλὰ πράγματα εἶναι δύσκολα. Παροιμία λεχθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, μνημονευομένη δὲ μετὰ 200 ἔτη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος (Πολιτεία IV 435C, VI 497E, Κρατύλος 384A, Ἰππίας μελῶν 304 E. (Zenobii centuria VI 38. Corpus Paroemiographorum Graecorum I, p. 172, E. Leutsch — F.G. Schneidewin, Göttingen 1839, Olms 1965.)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ παροῦσα μικρὰ πραγματεία περιέχει συλλογὴν πληροφοριῶν ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, ἱστορικοῦ ἰδίως ἐνδιαφέροντος, τὰς ὁποίας συναντᾷ κανεὶς εἰς διαφόρους ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὡς ἐπίσης καὶ μερικὰς ῥήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἐκ τῶν πολὺ γνωστών. Ὀλίγαι πληροφορίες ἐξ αὐτῶν ἔχουν καταχωρισθῆ εἰς παλαιότερα βιβλία μου.

Εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας περιέχονται ἀποσπάσματα ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων τῶν Γερμανῶν ποιητῶν Φρειδερίκου Χαίλντερλιν (*Friedrich Hölderlin*), καὶ Ἑρρίκου Χάϊνε (*Heinrich Heine*), αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν μὲ τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

1

Γιατί κανένα άλλο ζῶον δὲν εἶναι ἀθλιώτερον ἀνθρώπου
ἀπὸ ἕλα ὕσα ἀναπνέουν καὶ ἔρπουν ἐπὶ τῆς γῆς.

*Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν διζυρότερον ἀνδρὸς
πάντων, ὅσσα τε γαῖαν ἐπι πνέει τε καὶ ἔρπει. (Ὅμ. Ἰλιάς P 446)*

2

Τὸ ἀριστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι νὰ μὴ γεννηθῶν
καὶ νὰ μὴ ἴδουν τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου,
ἅμα ὅμως γεννηθῶν νὰ πεθάνουν τὸ ταχύτερον
καὶ νὰ ἐπισωρεύσουν ἀπάνω τους πολὺ χῶμα.

*Πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἀριστον
μηδ' εἰσιδεῖν ἀγὰς ὀξέας ἡελίου,
φύντα δ' ὅπως ἄκιστα πύλας Ἄδου περῆσαι
καὶ κείσθαι πολλὴν γῆν ἐπαμησάμενον. (Θέοργις, Eleg. 1, 425)*

3

Τὸ νὰ μὴ γεννηθῆ κανεὶς ὑπερισχύει
πάσης ἀντιθέτου γνώμης· ἅμα ὅμως γεννηθῆ
πρᾶγμα πού εἶναι πολὺ δεύτερον,
νὰ πάῃ τὸ ταχύτερον ἀπὸ 'κεῖ πού ἦρθε.

*Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον
τὸ δ' ἐπεὶ φανῆ,
βῆναι κείθεν θθεντερ ἡκει,
πολὺ δεύτερον, ὡς τάχιστα. (Σοφοκλῆς, Οἶδ. Κολ. 1224).*

4

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ νὰ μὴ γεννηθῆ κανεὶς εἶναι καλλί-
τερον ἀπὸ τοῦ νὰ γεννηθῆ.

Τὸ μὴ γενέσθαι κρείσσον ἢ φῦναι βροτοῖς. (Εὐριπίδης, fr. 908, Nauck)

“Ὅπως λέει ὁ Κράντωρ ἔχι τώρα ἀλλ’ ἀπὸ παλαιὰ
θρηνοῦν διὰ τὰ ἀνθρώπινα, διότι νομίζουν, ὅτι ὁ βίος
εἶναι τιμωρία καὶ πρὸ παντὸς τὸ νὰ γεννηθῆ ὁ ἄνθρω-
πος εἶναι μεγίστη συμφορὰ.

“Ὡς φησι Κράντωρ, οὐ νῦν ἀλλὰ πάλαι κέκλωσται
τ’ ἀνθρώπινα τιμωρίαν ἡγουμένους εἶναι τὸν βίον καὶ
ἀρχὴν τὸ γενέσθαι ἄνθρωπον συμφορὰν τὴν μεγίστην. (Πλούταρχος, Ἡ-
θικά 115 Β)

Χρησμός δοθεὶς ἐκ τοῦ Σεράπιδος εἰς τὸν παραπονεθέντα διὰ τὸ πλῆθος τῶν
ἀτυχημάτων του. (Σέραπιδος ἢ Σάραπιδος, θεὸς τῶν Αἰγυπτίων).

Μὴ παραπονεῖσαι, μὴ τὰ βάζῃς μὲ τοὺς θεοὺς, ξένη·
ἀλλ’ ἀναθεμάτιζε τὴν ὥρα πού σ’ ἔσπειρε ὁ πατέρας σου.

Μὴ μεμριμώρει μὴ θεοὺς μηδέν, ξένη·
ὦρην δὲ μέμφου, ἣ πατὴρ ἔσπειρέ σε. (Anth. Graeca 14, 70).

1. Εἶσαι ἄνθρωπος· τοῦτο εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ εἶσαι δυστυχής.

“Ἄνθρωπος· ἰκανὴ πρόφασις εἰς τὸ δυστυχεῖν (Μένανδρος II 624, Koerte).

2. Πόσον χαριτωμένο πρᾶγμα εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἄνθρωπος, ὅταν εἶναι
ἄνθρωπος.

“Ὡς χαρίεν ἔστ’ ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ. (Men. Sent. Jaekel 852).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ἈΝΘΡΩΠΟΣ (Πλάτων)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Τοῦτο τὸ ὄνομα «ὁ ἄνθρωπος» σημαίνει ὅτι τὰ μὲν ἄλλα
θηρία, ἀπὸ ὅ,τι βλέπουν τίποτε δὲν ἐξετάζουν, οὔτε σκέπτονται οὔτε παρατη-
ροῦν, ὁ δὲ ἄνθρωπος μόλις ἴδῃ κάτι τι — τοῦτο δὲ σημαίνει τὸ ὅπωπε — καὶ τὸ
παρατηρεῖ μὲ προσοχὴν καὶ σκέπτεται τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶδε. Ἐκ τούτου
λοιπὸν ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος ὠνομάσθη «ἄνθρωπος», ὡς πα-
ρατηρῶν μετὰ προσοχῆς, ἐκεῖνα τὰ ὅποια βλέπει. (Σημ. ἡ λέξις ἄνθρωπος
γίνεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα ἀναθρέω -ῶ = βλέπω πρὸς τὰ ἄνω = παρατηρῶ μετὰ
προσοχῆς, καὶ ἀπὸ τὸν παρακείμενον τοῦ ῥήματος ὄραω -ῶ, ὅπωπα. Τὸ ζῆλον
λοιπὸν τὸ ὅποιον παρατηρεῖ μετὰ προσοχῆς, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον βλέπει, λέγεται
ἄνθρωπος).

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Σημαίνει τούτο τὸ ὄνομα ὁ «ἄνθρωπος» ὅτι τὰ μὲν ἄλλα θηρία ὧν ὄρα οὐδὲν ἐπισκοπεῖ οὐδὲ ἀναλογίζεται οὐδὲ ἀναθρεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἅμα ἐώρακεν — τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ «ὄπωπε» — καὶ ἀναθρεῖ καὶ λογίζεται τοῦτο ὄπωπεν ἐντεῦθεν δὴ μόνον τῶν θηρίων ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος «ἄνθρωπος» ὀνομάσθη, ἀναθρῶν ἂ ὄπωπε. (*Πλ. Κρατύλος 399 c.*)

ΠΕΡΙ ΝΕΚΡΩΝ

9

Γιὰ τοὺς νεκροὺς ἢ νὰ λὲς καλὰ ἢ νὰ μὴ λὲς τίποτε·
τὸ νὰ κατηγορῇ κανεὶς εἶναι εὐκολο, τὸ νὰ ἐπαινῇ ὅμως εἶναι δύσκολο.

*Περὶ νεκρῶν ἢ εὖ ἢ μὴδὲν λέγε·
τὸ μὲν φέγειν ὀρθιον, τὸ δ' ἐπαινεῖν χαλεπόν.* (*Ἀδέσποτον;*)

10

Τὸν πεθαμένο νὰ μὴ τὸν κακολογῆς, ἀλλὰ νὰ τὸν μακαρίζῃς.

Τὸν τετελευτηκότα μὴ κακολόγει, ἀλλὰ μακάριζε. (*Χείλων.*)

11

Γιὰ τὸν πεθαμένο νὰ μὴ γελᾷς.

Ἐπὶ νεκρῶ μὴ γέλα. (*Βίαις*)

12

Γι' αὐτό, ὡ θαυμάσιε ὄλων καὶ μακαριστότατε, πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι οἱ πεθαμένοι εἶναι μακάριοι καὶ εὐτυχεῖς καὶ ὅτι τὸ νὰ ψεύδεται κανεὶς ἐναντίον των καὶ νὰ τοὺς βλασφημῇ δὲν εἶναι ὕσιον, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔχουν γίνεαι ἤδη καλλίτεροι καὶ ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ζῶντας.

Διόπερ, ὦ κράτιστε πάντων καὶ μακαριστότατε, καὶ πρὸς τὸ μακαρίους καὶ εὐδαίμονας εἶναι τοὺς τετελευτηκότας νομίζειν καὶ τὸ ψεύδεσθαί τι κατ' αὐτῶν καὶ τὸ βλασφημεῖν οὐχ ὄσιον ἡγούμεθα ὡς κατὰ βελτιόνων καὶ κρείττονων ἤδη γεγονότων. (*Αριστοτέλης, frag. 44 Rose. Πλούταρχος, Ἡθικά 115 B.*)

13.

Ἐκ τῶν καλοῦς νομιζομένων νόμων τοῦ Σόλωνος εἶναι καὶ ὁ ἀπαγορεύων νὰ κακολογῇ κανεὶς τὸν πεθαμένο.

Τῶν καλῶς δοκούντων νόμων τοῦ Σόλωνος ἐστὶ, μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνεῶτα. (*Δημοσθένης, Πρὸς Λεπτίνην 20. 104.*)

Ἐπαινείται δὲ τὸ τοῦ Σόλωνος καὶ ὁ νόμος ὁ ἐμποδίζων νὰ κακολογῇ κανεὶς τὸν πεθαμένο. Διότι εἶναι ὅσιον νὰ νομίζῃ κανεὶς, ὅτι οἱ πεθαμένοι εἶναι ἱεροὶ καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον ν' ἀπέχῃ νὰ σχολιάζῃ τοὺς μὴ ὑπάρχοντας καὶ ὅτι εἶναι πολιτικὸν ν' ἀφαιρῇ τὸ αἰώνιον τῆς ἔχθρας.

Ἐπαινείται δὲ τὸ τοῦ Σόλωνος καὶ ὁ κωλῶν νόμος τὸν τεθνηκότα κακῶς ἀγορεύειν καὶ γὰρ ὅσιον τοὺς μεθεστῶτας ἱεροὺς νομίζειν καὶ δίκαιον ἀπέχεσθαι τῶν οὐκ ὑπάρχόντων καὶ πολιτικὸν ἀφαιρεῖν τῆς ἔχθρας τὸ αἰδίον. (Πλούταρχος, Σόλων XXI).

ΤΟ ΥΠΟ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΘΕΝ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΝ (*Ἐκφρασις θαυμασμοῦ διὰ τὸ κάλλος)

*Ἡ ἦρθε θεὸς ἀπ' τὸν οὐρανὸν στῆ γῆ Φειδία γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὴν εἰκόνα του, ἢ ἐσὺ ἐπήγες καὶ εἶδες τὸ θεό.

*Ἡ θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν εἰκόνα δείξων,
Φειδία, ἢ σὺ γ' ἔβης τὸν θεὸν ἀφόμενος. (*Anthol. Graeca* 16. 81).

Νομίζω, ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τοὺς ἄρχοντας νὰ γίνονται μεγάλα τὰ φρονήματα τῶν ἀρχομένων. (Δηλ. νομίζω, ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τοὺς ἄρχοντας νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ γράμματα).

Ὅδ γὰρ οἶμαι συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων. (*Πλάτων, Συμπόσιον* 182 c).

Διότι μοῦ φαίνεται, ὅτι οἱ διοικοῦντες τὸ Κράτος, ἐκτὸς ὀλίγων, εἶναι ἀμόρφωτοι.

Δοκοῦσι γάρ μοι οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἐκτὸς ὀλίγων, ἀπαίδευτοι εἶναι. (*Πλάτων, Ἀλκιβιάδης Α'* 119 b 2).

*Ὁ Δημοσθένης ἔλεγε, ὅτι πολλὰς φορὰς τοῦ ἦρθε νὰ εὐχηθῇ ὅπως χαθοῦν οἱ πονηροί, ἐφοβεῖτο ὅμως νὰ τὸ πῆ μήπως πιάσῃ ἢ εὐχὴ του καὶ ἡ πόλις (τῶν Ἀθηναίων) γίνῃ τελείως ἔρημος.

Δημοσθένης ἔλεγεν ὡς πολλάκις ἐπιὸν αὐτῷ εὐχασθαι τοὺς πονηροὺς

ἀπολέσθαι φοβοίτο μὴ ἔρημον ἄρδην ἐκ τῆς εὐχῆς ποιήσῃ τὴν πόλιν. (Στοβαῖος, Ἐκκλ. Γ σ. 2. Περὶ κακίας).

19

Ἡ πατρίς, ὡς φαίνεται, εἶναι φίλτατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

ἡ πατρίς ὡς εἶκε, φίλτατον βροτοῖς (Εὐριπίδης, Φοίνισσαι 406).

ΤΑ ΔΩΡΑ

20

Τὰ δῶρα καταφέρνουν καὶ τοὺς θεούς.

Δῶρα καὶ θεοὺς παρήπαφεν. (Anth. Lyr. Graeca, adesp. E. Diel).

21

Ὅπως λένε τὰ δῶρα πείθουν καὶ τοὺς θεούς.

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος. (Εὐριπίδης, Μήδεια 964).

22

Τὰ δῶρα πείθουν τοὺς θεούς.

Δῶρα θεοὺς πείθει. (Πλάτων, Πολιτεία 390 e 3).

23

Κατὰ τὸ 1624 ἡ γαλλικὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἀντιλογίαν κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπὶ ποιῆσιν θανάτου. (Max Simon, Geschichte der Mathematik im Altertum, Berlin 1909, σελ. 224).

24

Κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν (479 π.Χ.), οἱ Πέρσαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαρδονίου ὑπεχώρησαν καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὸ ἐκεῖ πλησίον περιχλωμένον διὰ κορμῶν δένδρων στρατόπεδον, τὸ ὅποιον ἐπολιόρκησαν ἀμέσως οἱ Σπαρτιᾶται, χωρὶς νὰ ἔμποροῦν νὰ τὸ καταλάβουν. Οἱ Ἀθηναῖοι, μάλιστα τὸ ἔμαθον δι' ἀγγελιαφόρου, ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν καὶ διὰ τῶν πολιορκητικῶν τῶν μηχανῶν κατέλαβον τὸ στρατόπεδον. (Πλούταρχος, Ἀριστείδης 330, 19).

ΟΤΙ ΤΟ ΣΥΠΙΑΝ ΕΙΝΑΙ ΠΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟΝ

25

Ὁ Ξενοφάνης μὲν λοιπὸν ὁ υἱὸς τοῦ Ὀρθομένους, ὁ Κολοφώνιος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐλεατικῆς Σχολῆς, ἔλεγεν ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἐν σφαιροειδῆς καὶ πεπερασμένον.

Ξενοφάνης μὲν οὖν ὁ ὀρθομένους ὁ Κολοφώνιος ὁ τῆς Ἑλεατικῆς αἰρέσεως ἠγησάμενος ἐν εἶναι τὸ πᾶν ἔφησε σφαιροειδὲς καὶ πεπερασμένον. (Θεόφραστος, Δοξογράφοι 284, Diels).

26

Ὁ Ἡράκλειτος λέγει, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι πεπερασμένον καὶ ἕνας κόσμος ὑπάρχει.

Πεπεράνθαι τε τὸ πᾶν καὶ ἓνα εἶναι κόσμον. (Διογ. Λαέρτ. IX 8).

27

Ὁ Ἴππασος λέγει, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι πεπερασμένον καὶ ἀεικίνητον.

Πεπερασμένον εἶναι τὸ πᾶν (φησὶ Ἴππασος) καὶ ἀεικίνητον. (Δ. Λαέρτ. VIII. 84).

28

Ὁ κυνικός φιλόσοφος Ἀντισθένης ἔλεγεν, ὅτι εἶναι προτιμότερον, ὅπως γράφει καὶ ὁ Ἐκάτων εἰς τὸ βιβλίον του Χρεΐκι, νὰ πέσῃ κανεὶς εἰς τὰ νύχια τῶν κοράκιων παρὰ εἰς τὰ χέρια τῶν κολάκων· διότι οἱ μὲν κόρακες τρώγουν νεκροῦς, οἱ δὲ κολάκες τρώγουν ζωντανούς.

Κρεΐττον ἔλεγεν (Ἀντισθένης), καθὰ φησὶν Ἐκάτων ἐν ταῖς Χρεΐαις, εἰς κόρακας ἢ εἰς κολάκας ἐμπεισεῖν· οἱ μὲν γὰρ νεκροῦς, οἱ δὲ ζῶντας ἐσθίουσιν. (Δ. Λαέρτ. VI. 4).

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ (387 π.Χ. - 529 μ.Χ.)

29

Ὁ Πλάτων εἶχε γράψει εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς Ἀκαδημίας του·
Κανεὶς ἀγεωμέτρητος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθῃ ἐδῶ·
Δηλαδή κανεὶς ἄδικος νὰ μὴ περάσῃ τὸ κατώφλι·
Διότι ἰσότης καὶ δίκαιον εἶναι γεωμετρία.

Πρὸ τῶν θυρῶν τῶν αὐτοῦ γράφας ὑπῆρχε Πλάτων
Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰστω μου τὴν στέγην
Τουτέστιν, ἄδικος μηδεὶς παραιορχέσθω τῆδε·
Ἰσότης γὰρ καὶ δίκαιόν ἐστι γεωμετρία. (Τζέτζης, χιλιάδες VIII 972).

30

Ὅθεν ὁ Πλάτων εἶχεν ἐπιγράψει εἰς τὴν αἴθουσαν ἀμροάσεων τῆς Ἀκαδημίας «νὰ μὴ εἰσέρχεται κανεὶς ἀγεωμέτρητος.»

"Οθεν καὶ τῷ ἀκροατηρίῳ ἐπέγραψεν (sc. Πλάτων),
ἀγεωμέτητος μηδεὶς εἰσίτω. (Ἀριστοτέλους Σχόλια τ. IV, σ. 16 b 12.
Bekker - Gigon).

Η ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΔΕΙΓΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

31

Κικέρων. "Όπως εἰς ἐμὲ ἐκεῖνο τοῦ Πλάτωνος, εἴτε ἄλλος τις εἶπεν αὐτό, φαίνεται ὅτι εἶναι κομψότατον: ὅστις, ὅταν ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους εἰς ἀγνώστους γαίας καὶ εἰς ἔρημον αἰγιαλὸν ἢ θύελλα εἶχεν αὐτὸν καταγάγει, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ φόβου, ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τῶν τόπων, λέγουν, ὅτι διέκρινε εἰς τὴν ἄμμον γραμμένη γεωμετρικὰ τινα σχήματα. "Όταν τὰ εἶδε, λέγουν, ὅτι ἀνέκραξε νὰ εἶναι αἰσιόδοξοι· διότι, εἶπεν, ὅτι ἔβλεπεν ἔχνη ἀνθρώπων. Τὰ ἔχνη αὐτὰ δὲν τὰ ἐτεκμαίρετο ἐκ τῆς σπορᾶς τοῦ ἀγροῦ, τὴν ὅποιαν ἔβλεπε, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἐπιστήμης. (Cicero, De republica I 17, 29. Μετάφρασις ἐκ τοῦ λατινικοῦ Κων. Δ. Γεωργούλη κατὰ τὸ 1965).

Βιτρούβιος. Τοὺς αὐτούς, ὡς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Πλάτωνος, ὁ Ῥωμαῖος ἀρχιτέκτων Βιτρούβιος ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκρατικὸν φιλόσοφον Ἀριστιππον. (Vitruvius, De architectura VI Πρόλογος).

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΜΕΡΙΚΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

32

Βιτρούβιος. Ἐν πρώτοις ἀναφέρω, ὅτι ὁ Ἀγάθαρχος¹ κατεσκευάσεν ἕνα σκηνικὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ παιχθῆ μία τραγωδία τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἄφησε δι' αὐτὸ μίαν πραγματείαν. Ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἔγραψαν διὰ τὸ αὐτὸ θέμα ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ Ἀναξάγορας, δηλαδὴ πῶς εἰς τὸ βλέμμα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν εὐθύγραμμον διάδοσιν τῶν ἀκτίνων, πρέπει κατὰ φυσικὸν νόμον νὰ ἀντιστοιχοῦν γραμμαί, ὥστε ἀπὸ ἀσαφῆ πράγματα νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὸν ὀφθαλμὸν σαφεῖς εἰκόνες, καὶ ἀπὸ εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ζωγραφηθῆ εἰς ἐπίπεδα ὀριζόντια καὶ κατακόρυφα, ἄλλη νὰ ὑποχωρῆ καὶ ἄλλη νὰ φαίνεται ὅτι ὑπερέχει. Βραδύτερον ὁ Σειληνός² ἐξέδωκεν ἕν βιβλίον περὶ δωρικῶν συμμετριῶν· ὁ Θεόδωρος³ ἔγραψε διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἥρας εἰς τὴν Σάμον, ὁ ὁποῖος εἶναι δωρικοῦ ρυθμοῦ. Ὁ Χερσίφων⁴ καὶ ὁ Μεταγένης⁵ ἔγραψαν διὰ τὸν Ἰωνικὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ἐφεσον. Ὁ Πυθέος⁶ διὰ τὸν Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Πιρήνην. Ὁ Ἰκτίνος⁷ καὶ ὁ Καρπίων⁸ ἔγραψαν διὰ τὸν Δωρικοῦ ρυθμοῦ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (τὸν Παρθενῶνα). Ὁ ἐκ Φωκαίας Θεόδωρος⁹ ἔγραψε διὰ τὴν Θόλον τῶν Δελφῶν. Ὁ Φίλων¹⁰ ἔγραψε διὰ τὰς συμ-

μετρίας ναῶν καὶ τὸ ὄπλοστάσιον (Πολεμικὸν Μουσεῖον), τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ὁ Ἑρμογένης¹¹ ἔγραψε διὰ τὸν ψευδοδίπτερον Ἴωνικὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Μαχνησίαν καὶ διὰ τὸν μονόπτερον ναὸν τοῦ Διονύσου εἰς τὴν πόλιν Τέως¹². Ὁ Ἀρκέσιος¹³ διὰ τὰς Κορινθιακὰς συμμετρίας καὶ τὸν Ἴωνικὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰς τὰς Τράλλεις (Μ. Ἀσία, παρὰ τὸ Ἀϊδίνιον), τὸν ὁποῖον λέγουσι ὅτι ἐδημιούργησε μὲ τὰ χεῖρά του. Ὁ Σάτυρος¹⁴ καὶ ὁ Πυθῆος⁵, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν διὰ τὸ Μαυσωλεῖον.¹⁵ (Vitruvius, De architectura, βιβλ. 7, Πρόλογος 11).

33

Ὁ ἐξ Ἰπάτης καταγόμενος Λέων ὁ μαθηματικός, πρῶτον διάκονος εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατόπιν Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καὶ ἔπειτα Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως (περὶ τὸ 830) ἀνεκάλυψε τὴν χρῆσιν τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου εἰς τὴν ἀλγεβραν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν. Τὴν αὐτὴν ἀνακάλυψιν ἔκαμε μετὰ πάροδον 750 περίπου ἐτῶν καὶ ὁ Γάλλος νομικὸς καὶ μαθηματικὸς Viète. (Kurt Vogel, Akten des XI. Internationalen byzantinischen kongresses 1958, Verlag Beck, München 1960, S. 660 - 664).

34

Ὁ προηγούμενος ἀναφερόμενος Λέων ὁ μαθηματικὸς ἐξέδωκεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰ σαζόμενα ἔργα τοῦ Ἀρχιμήδους. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔργου Τετραγωνισμὸς παραβολῆς ὁ ἀντιγραφεὺς σημειώνει τὴν ἐξῆς ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν Λέοντα:

Ἄς εἶσαι εὐτυχισμένος Λέον γεωμέτρα

ἃς γίνῃς πολύχρονος, σὺ ποῦ εἶσαι πολὺ ἀγαπητὸς εἰς τὰς Μούσας.

Εὐτυχοῖς Λέον γεωμέτρα

πολλοὺς ἐς λυκάβαντας ἴοις πολὺ φίλτατε Μούσαις.

1. Ἀγάθαρχος, περίφημος ζωγράφος ἐκ Σάμου. Εἰσήγαγε τὴν προοπτικὴν εἰς τὴν ζωγραφικὴν. 2. Σειληνός, τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου Σειληνοῦ δὲν ἐσώθη εἰς ἄλλο χειρόγραφον. 3. Θεόδωρος, ἀρχιτέκτων τοῦ Ἡραίου τῆς Σάμου μαζὶ μὲ τὸν Ροῖκον (Κατὰ Πλίνιον his. nat. 35.152). 4. Χερσίφρων, ἀρχιτέκτων ἐκ Κνωσοῦ, τοῦ 6 αἰ. π.Χ. Ἐδημιούργησε τὸν πρῶτον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ἔφεσον. 5. Μεταγένης, ἀρχιτέκτων υἱὸς τοῦ Χερσίφρονος. 6. Πυθῆος, ἀρχιτέκτων τοῦ Δ' αἰ. π.Χ. 7. Ἰκτίνος, καὶ Καλλικράτης, ἀρχιτέκτονες τοῦ Παρθενῶνος. 8. Καρπίων, ἀρχιτέκτων. Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν μετέσχε εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Παρθενῶνος. 9. Θεόδωρος ἐκ Φωκαίας, ἀρχιτέκτων τοῦ Δ' αἰ. π.Χ. 10. Φίλων, ἀρχιτέκτων τοῦ Δ' αἰ. π.Χ. 11. Ἑρμογένης, ἀρχιτέκτων τοῦ Γ' αἰ. π.Χ. 12. Τέως, πόλις κειμένη νοτιοδυτικῶς τῆς Σμύρνης. 13. Ἀρκέσιος, ἀρχιτέκτων, πιθανῶς Δ' αἰ. π.Χ. 14. Σάτυρος, ἀρχιτέκτων, πιθανὸν τὸ ἴδιον πρόσωπον μὲ τὸν Σειληνόν. 15. Μαυσωλεῖον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. (Ναὸς μονόπτερος εἶναι ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου οἱ κίονες ἔχουν τοποθετηθῆ εἰς μίαν σειρὰν. Δίπτερος δέ, ὅταν οἱ κίονες εἶναι τοποθετημένοι εἰς δύο σειράς).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐχρησιμοποιοῦν τὰ κάτοπτρα καὶ διὰ πολεμικοῦς σκοποῦς, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ὅμηρος. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας (ἢ ἄλλως τῆς ὀπίας, ἐγένε κατὰ τὸ 1184 π.Χ.) ὁ Διομήδης εἶχεν εἰς τὴν περικεφαλαίαν του καὶ εἰς τὴν ἀσπίδα του μεταλλικὰ κάτοπτρα διὰ τῶν ὀπίων ἔρριπτε τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου ἐξ ἀνακλάσεως εἰς τὰ μάτια τῶν ἀντιπάλων, οἱ ὅποιοι τότε ἐζαλίζοντο καὶ δὲν τὸν ἐβλεπον. Ἡ σκηνὴ αὕτῃ περιγράφεται ὡς ἐξῆς εἰς τὸ Ε 1 τῆς Ἰλιάδος:

Τότε πάλιν ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἔδωσεν ὄρμην καὶ θάρρος εἰς τὸν Διομήδην, τὸν υἱὸν τοῦ Τυδέως, διὰ νὰ διακριθῆ μεταξύ τῶν Ἀργείων καὶ ἀποκομίση λαμπρὰν δόξαν. Τοῦ ἀναψε εἰς τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὴν ἀσπίδα ἀσβεστον πῦρ ὅμοιον πρὸς τὸ ἐκπεμπόμενον ἀπὸ φθινοπωρινῶν ἀστέρων (σημ. ἐννοεῖ τὸν Σείριον), ὅστις μάλιστα φαίνεται λαμπρὸς ἀντικατοπτριζόμενος εἰς τὸν Ὀκεανόν· τέτοια φωτιά τοῦ ἔδωσε νὰ βγαίῃ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ὄμω καὶ τὸν διέταξε νὰ πάῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς παρατάξεως, ὅπου κυρίως ἐγένετο ἡ σύγκρουσις τῶν πολλῶν.

*Ἐνθ' αὖ Τυδεΐδῃ, Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη
δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν' ἐκδηλος μετὰ πᾶσιν
Ἀργεῖοισι γένοιτο ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιο.
δαίε οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
ἀστέρ' ὀπωρινῶ ἑναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα
λαμπρὸν παμφαίγησι λελουμένος Ὀκεανοῖο·
τοῖόν οἱ πῦρ δαίεν ἀπὸ κρατὸς τε καὶ ὄμων,
ἄρσε δέ μιν κατὰ μέσσον, ὅθι πλείστοι κλονέοντο.*

Ὁ σχολιαστὴς τῶν στίχων αὐτῶν τοῦ Ὀμήρου, Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος (ἀκμὴ περὶ τὸ 1150), προσθέτει ὅτι ὁ Διομήδης εἶχε κάτοπτρα εἰς τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὴν ἀσπίδα του καὶ ἐτύφλωνε τοὺς ἀντιπάλους του, ὅπως ὁ Ἀρχιμήδης μὲ κάτοπτρα ἔκαιε τὸν στόλον τῶν Ῥωμαίων. (Comm, Hom. II. E₁, Ed. G. Stallbaum, II, Lipsiae, 1828 p. 3, 8 (513, 12).

ΟΙ ΦΑΚΟΙ

Οἱ φακοὶ καὶ ἡ ἰκανότης νὰ καίωνται ἀντικείμενα διὰ τῶν συγκεντρωτικῶν φακῶν ἦσαν γνωστὰ πράγματα εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴν κωμωδίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Νεφέλαι (754) ἢ ὅποια ἐπαίχθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 423 π.Χ. Τὰ κοινὰ συμβῆλαια ἐγράφοντο

τότε εις επίπεδον ἐπιφάνειαν ἐκ κηροῦ. Ὁ Ἀθηναῖος πολίτης Στρεψιάδης ὀφείλων χρήματα, διηγεῖται εἰς τὸν Σωκράτη πῶς θ' ἀποφύγη τὴν πληρωμὴν. ἀνά, τοῦ λέει, τὴν ὥραν ποῦ ὁ γραμματεὺς τοῦ Δικαστηρίου θὰ διαβάξῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐγὼ μὲ τὸν φακὸν θὰ λυῶσω τὸ κερὶ καὶ ἔτσι δὲν θὰ ὑπάρχη χρέος.»

Η ΒΑΦΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ

37

Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ἐπανελημμένως, ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας (ἄλωσις 1184 π.Χ.) ἐχρησιμοποιοῦντο ὄπλα ἐκ σιδήρου. Ἀναφέρει ἁπλῶς ἀκόμη καὶ βαφὴν τοῦ σιδήρου διὰ νὰ γίνῃ ἀνθεκτικώτερος καὶ σκληρότερος (βαφὴ σιδήρου = ἐμβάπτισις αὐτοῦ πυρακτωμένου ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος). Τὸ σχετικὸν χωρίον τῆς Ὀδυσσεΐας:

Ὅπως, ὅταν ὁ σιδηρουργὸς μεγάλο τσεκούρι ἢ σκεπάρνι ἐμβαπτίξῃ ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος, προκαλουμένου μεγάλου συριγμοῦ, ἐν ᾧ γίνεται σκληρυνσις· διότι αὐτὸ ἰδίως δίδει ἀνθεκτικότητα εἰς τὸν σίδηρον.

*ὦς δ' ὅτ' ἀνῆρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρον
ἐν ὕδατι ψυχρῷ βάπτῃ μεγάλα ἰάχοντα
φαρμάσων· τὸ γὰρ αὐτὲ σιδήρου γε κράτος ἐστίν.
(Ὀδύσ. I 391)*

ΕΥΚΛΕΙΔΕΙΑ

38

Διότι καὶ ὁ Ἀρχιμήδης, ζήσας μετὰ τὸν Εὐκλείδην, μνημονεύει εἰς τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου (Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου Α' θεώρ. 2 καὶ 6), τοῦ Εὐκλείδου, καὶ λέγουσι ὅτι ὁ (βασιλεὺς) Πτολεμαῖος (Α') τὸν ἐρώτησε κάποτε, ἐὰν ὑπάρχῃ συντομώτερος δρόμος νὰ μάθῃ κανεὶς γεωμετρίαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου, ὁ δὲ Εὐκλείδης τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει βασιλικὸ μονοπάτι διὰ νὰ μάθῃ κανεὶς τὴν γεωμετρίαν.

Καὶ γὰρ ὁ Ἀρχιμήδης ἐπιβαλὼν καὶ τῷ πρώτῳ μνημονεύει τοῦ Εὐκλείδου, καὶ μέντοι καὶ φασὶν ὅτι Πτολεμαῖος ἤθελε ποτὲ αὐτὸν εἶ τίς ἐστὶν περὶ γεωμετρίαν ὁδὸς συντομωτέρα τῆς στοιχειώσεως· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, μὴ εἶναι βασιλικὴν ἀτραπὸν ἐπὶ γεωμετρίαν. (Πρόκλος εἰς Εὐκλείδην 68, 12. Friedlein).

39

Ὅταν κάποιος ἄρχισεν νὰ πέρνῃ μαθήματα ἰδιαίτερα γεωμετρίας, ἀπὸ τὸν Εὐκλείδην, μόλις ἔμαθε τὸ πρῶτον θεώρημα ἐρώτησεν τὸν Εὐκλείδην καὶ εἶπε ὅτι κερδίσω τώρα μ' αὐτό, ποῦ ἔμαθα; Καὶ ὁ Εὐκλείδης ἀφοῦ ἐφώναξε τὸν ὑπη-

ρέτην του, τοῦ εἶπε: δός του τρεῖς δεκάρες, ἐπειδὴ αὐτὸς πρέπει νὰ κερδίξῃ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια μαθαίνει.

Πὰρ Εὐκλείδῃ τις ἀρξάμενος γεωμετρεῖν, ὡς τὸ πρῶτον θεώρημα ἔμαθεν, ἤρετο τὸν Εὐκλείδην «τί δέ μοι πλέον ἔσται ταῦτα μαθόντι;», καὶ ὁ Εὐκλείδης τὸν παῖδα καλέσας «δός» ἔφη αὐτῷ «τριώβολον ἐπειδὴ δεῖ αὐτῷ ἐξ ὧν μαθάνει κερδαίνει.» (Ἐκ τῶν Σερήνων, Στοβαῖος, Ἐκλ. Ἀποφθ. Ὑποθ. βιβλ. II κεφ. 31. 114).

ΑΡΧΙΜΗΔΕΙΑ

(Ἀρχιμήδους Ἄπαντα, ὑπὸ Εὐ. Σ. Σταματῆ, τόμοι 3, μέρη 4, ἔκδοσις Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος, ἐπι Προεδρίας Δημητρίου Κορωναίου, δημοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Ε.Μ. Πολυτεχνείου καὶ πρώην Πρυτάνεως αὐτοῦ, τόμος Α', μέρος Α', σελ. 5 - 9, Ἀθῆναι 1970).

40 (Ῥήσεις)

1. Δός μοι ποῦ στῶ καὶ κινῶ τὴν γῆν. (Ἡρών).
2. Πᾶ βῶ καὶ κινῶ τὰν γᾶν. (Σιμπλίσιος).
3. Πᾶ βῶ καὶ χαριστίωνι τὰν γᾶν κινήσω πᾶσαν. (Τζέτζης)
(Χαριστίων = μοχλός).
4. Ὅσα βῶ καὶ σαλεύσω τὴν χθόνα. (Τζέτζης).
5. Εἰ γῆν εἶχεν ἐτέραν ἐκίνησεν ἂν ταύτην μεταβάς εἰς ἐκείνην.
(Πλούταρχος).
6. Ἢτει χωρίον ἔξω τῆς γῆς ὡς ἑαυτὸν ἀντιταλαντεύσων δλη τῇ γῆ.
(Συνέσιος).
7. Εἴδηκα εἶδημα. (Βιτρούβιος).
8. Πὰρ κεφαλὰν καὶ μὴ παρὰ γραμμᾶν. (Δίων).
(Τὴν ὥραν τοῦ φόνου του, εἶπεν εἰς τὸν βάρβαρον Ῥωμαῖον στρατιώτην: χτύπα στὸ κεφάλι, ὄχι ὅμως στὰ γεωμετρικὰ σχήματα).
9. Ἀπόστηθι ἄνθρωπε ἀπὸ τῆς γραμμῆς. (Δίων).
(Ὁ αὐτὸς βάρβαρος στρατιώτης, μόλις ἐμπῆκε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἀρχιμήδους ἐπάτησε τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, τὰ ὅποια ὁ Ἀρχιμήδης εἶχε χαράξει εἰς τὸ μὲ ἐπιστρωμένην ἄμμοι κεκαλυμμένον δάπεδον, ὅποτε ὁ Ἀρχιμήδης τοῦ εἶπε: μακριὰ ἀπὸ τὰ σχήματα, ἄνθρωπέ μου).
10. Τὰν κεφαλὰν πλήττειν μὴ τὰν γραμμᾶν ἀφανίζειν. (Παχυμέρης).
(Χτύπα στὸ κεφάλι, ἀλλὰ μὴ χαλᾶς τὰ σχήματα).
11. Ἀπόστηθι, ὦ ἄνθρωπε, τοῦ διαγράμματός μου. (Τζέτζης).
(Μακριὰ ἀπὸ τὰ σχήματα, ἄνθρωπέ μου).
12. Μὴ καταστρέψῃς τὸ σχῆμα. (Βαλέριος Μάξιμος).
13. Μὴ μου τοὺς κύκλους τάραιτε. (ἀγνώστου συγγραφέως).

1. Ἀραιόμετρον καὶ πυκνόμετρον. (Ἐπίσκοπος Συνέσιος καὶ Ῥέμν. Παλαίμων).

2. Ἀστρονομικὴ συσκευή πρὸς ὑπολογισμόν τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν ἀποστάσεων τῶν ἄστρον. (Ἰππόλυτος καὶ Μακρόβιος).

3. Βαρουλκός, Ὑδροσκοπία, Πνευματικὴ. Μηχανήματα ἔλξεως βαρῶν καὶ μηχανήματα λειτουργοῦντα δι' ὕδατος ἢ ἀέρος ἢ ἀτμοῦ. (Τζέτζης καὶ Πάππος).

4. Κάτοπτρα, διὰ τῶν ὁποίων ἔκαμε τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν Ῥωμαίων. (Ἀνθέμιος, Δίων, Εὐστάθιος, Γαλήνης, Λουκιανός, Ψελλός, Τζέτζης, Ζωναράς, Τερτουλλιανός).

5. Κοχλίας ἢ ἐλιξ. Συσκευή πρὸς ἀντλήσιν ὕδατος, ἐκ ποταμῶν, φρεάτων, στοῶν μεταλλείων. (Ἀθήναιος, Διόδωρος, Εὐστάθιος, Φίλων ὁ Ἀλεξανδρεύς, Φίλων ὁ Βυζάντιος, Ψελλός, Στράβων, Βιτρούβιος).

6. Ὀδόμετρον. Τὸ σημερινὸν Ὀδόμετρον τῶν Ταξι καὶ ὁμοιον περιέχον διὰ τὴν μέτρησιν τῶν ἀποστάσεων τῶν διανομένων ἀπὸ τὰ πλοῖα, καλούμενον ὁρομόμετρον. (Τζέτζης).

7. Πλανητάριον ἢ Σφαῖρα. Σφαῖρα δαλινὴ παριστώσα τὸν κόσμον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγίνοντο αἱ κινήσεις τῆς σελήνης, τοῦ ἡλίου, τῶν πλανητῶν καὶ τῶν ζῳδίων. (Πάππος, Πρόκλος, Σέξτος Ἐμπειρικός, Κικέρων, Κλαύδιος Κλαυδιανός, Φιρμίκιος, Λακτάντιος, Μαρτιανὸς Καπέλλα, Ὀβίδιος, Τερτουλλιανός).

8. Πολύσπαστον, τρισπαστον (ἐργάτης). (Γαλήνης, Ὀρειβάσιος, Πλούταρχος, Τζέτζης).

9. Σίφων. (Ψελλός).

10. Στομάχιον. (Παίγιον). Κατασκευὴ ἐπιπέδων εὐθυγράμμων τεμαχίων, διὰ συναρμολογήσεως τῶν ὁποίων ἐσχηματίζοντο μορφαὶ ζῶων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων. (Αἰσόνιος, Καίσιος Βάσσος, Βικτωρίνος Μάριος).

11. Τηλεβόλον Ἀρχιμήδους. Διὰ διαπυρώσεως τοῦ παρὰ τὸ ξύλινον ἄκρον τῆς κάννης χώρου καὶ δι' εἰσόδου ὕδατος διὰ βαλβίδος εἰς αὐτὸν ἐσχηματίζετο ἀποτόμως ἀτμός, διὰ τῆς τύσεως τοῦ ὁποίου τὸ σφαιρικὸν βλήμα ἐξεσφενδονίζετο 1200 περίπου μέτρα μακρὰ. Εἶναι τὸ πρῶτον τηλεβόλον τοῦ κόσμου τὸ λειτουργοῦν διὰ τύσεως ἀερίου. (Πετράρχης).

12. Χαριστίων (μοχλός). (Σιμπλίκιος).

13. Ὁρολόγιον ὑδραυλικόν. Καταπληκτικὸν εἰς ἐπιτόνησιν ὠρολόγιον λειτουργοῦν διὰ κυκλοφοροῦντος ὕδατος. Περιγράφεται εἰς πραγματείας τοῦ Ἀρχιμήδους, σωζομένην ἐκ μεταφράσεως εἰς τὴν ἀραβικὴν. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον δὲν διεσώθη.

(Σημείωσις. Κατὰ σύμπτωσιν αἱ ῥήσεις τοῦ Ἀρχιμήδους εἶναι 13, αἱ μηχανικαὶ ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι 13, τὰ ἡμικανονικὰ πολύεδρα αὐτοῦ εἶναι 13, τὰ βιβλία τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου εἶναι 13, τὰ βιβλία τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ Διοφάντου εἶναι 13, τὰ βιβλία τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου (Μεγάλῃς Συντάξεως) εἶναι 13, οἱ κίονες (κοινῶς κολῶνες) τῆς μεγάλης πλευρᾶς τοῦ Θησείου τῶν Ἀθηνῶν εἶναι 13. Εἶναι δὲ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐντὸς τῆς δεκάδος δύο πρώτων τετραγώνων, $2^2 + 3^2 = 13$).

42

Οἱ Πυθαγόρειοι ἐπίστευον, ὅτι ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων εἶναι οἱ ἀριθμοί. Πῶς ἐνόουν τοῦτο δὲν εἶναι γνωστὸν. Κατ' αὐτοὺς αἱ εἰς τὸν κόσμον παρατηρούμεναι ἀντιθέσεις εἶναι αἱ ἐξῆς 10, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης:

πέρας	καὶ	ἄπειρον
περιττὸν	καὶ	ἄρτιον
έν	καὶ	πλήθος
δεξιόν	καὶ	ἀριστερόν
ἄρρεν	καὶ	θῆλυ
ἡρεμοῦν	καὶ	κινούμενον
εὐθύ	καὶ	καμπύλον
φῶς	καὶ	σκότος
ἀγαθόν	καὶ	κακόν
τετράγωνον	καὶ	ἑτερόμηκες

(Ἀριστοτέλης, Μετὰ τὰ Φυσικά Α. 986 α 24. Bekker - Gigon).

43

Ἀπὸ τὸν Θέωνα τὸν Σμυρναῖον, συγγραφέα τοῦ Β' αἰ. μ. Χ., πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἔκαμε πειράματα εἰς τὸ μονόχορδον καὶ μετὰ διάφορα ἀγγεῖα περιέχοντα νερό, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, ἢ καὶ μετὰ κενὰ ἀκόμη ἀγγεῖα, καὶ ἐκ τῶν πειραμάτων αὐτῶν ἀνεκάλυψε τοὺς μαθηματικούς νόμους κατασκευῆς τῆς μουσικῆς κλίμακος. Τὸ ὑπὸ τινῶν λεγόμενον, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληγες ἀπεστρέφοντο τὸ πείραμα εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς τῶν ἐρεύνας ἀποτελεῖ μῦθον, προερχόμενον ἐξ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων. Ὁ Θέων ἀρχίζει ὡς ἐξῆς τὴν περιγραφὴν του: τοὺς δὲ συμφωνοῦντας εἰς λόγους μεταξὺ τῶν φθόγγου (τῆς μουσικῆς κλίμακος) φαίνεται, ὅτι ἀνεῦρε πρῶτος ὁ Πυθαγόρας.

Τοὺς δὲ συμφωνοῦντας φθόγγους ἐν λόγοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους πρῶτος ἀνευρημένοι δοκεῖ Πυθαγόρας. (Θέων Σμυρναῖος, σελ. 56, 9. Hiller).

44

Ὁ προηγουμένως ἀναφερόμενος Θέων ὁ Σμυρναῖος (σελ. 94) λέγει, ὅτι ὁ Πυθαγόρας, διετύπωσε τὰ τῆς τετρακτύος, ἢ ὅποια ἀπετέλεσε τὸν ὄρκον

τῶν Πυθαγορείων. Τετρακτύς, λέγονται οἱ πρῶτοι τέσσαρες ἀριθμοὶ 1 2 3 4, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα εἶναι ἴσον μὲ 10. Μὲ τὸν 10 δὲ γίνεται οἰσοδήποτε μεγάλος ἀριθμός.

Ὁ συναφῆς πρὸς τὴν τετρακτὺν ὄρκος τῶν Πυθαγορείων ἔχει ὡς ἐξῆς: Ὅχι, δὲν θὰ προδώσω, μὰ τὸν (Πυθαγόραν) παραδῶσαντα εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν τετρακτὺν, ἣ ὁποία εἶναι πηγὴ αἰωνίας φύσεως ἔχουσα βαθεῖες βύζες.

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτὺν
παγὰν ἀενάου φύσεως βύζωμά τ' ἔχουσαν.

Σημειωτέον, ὅτι ἡ τετρακτύς περιέχει τοὺς τέσσαρας, βασικούς φθόγγους τῆς μουσικῆς κλίμακος, ἧτοι εἶναι:

1 = τὸ κάτω do, 2 = τὸ ἄνω do, 4/3 = fa, 3/2 = σόλ.

45

Ὁ Πλούταρχος (45 - 125 μ.Χ. περίπου), ὀλίγον προγενέστερος τοῦ Θέωνος, πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι μέγιστος ὄρκος τῶν Πυθαγορείων εἶναι ὁ ἀριθμὸς 36 ἢ μεγάλη καλουμένη (ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων) τετρακτύς, ἣ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς πρῶτους τέσσαρας περιττοὺς ἀριθμοὺς 1 3 5 7, καὶ ἀπὸ τοὺς πρῶτους τέσσαρας ἀρτίους ἀριθμοὺς 2 4 6 8, ἧτοι ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν ἀριθμῶν $1 + 3 + 5 + 7 + 2 + 4 + 6 + 8 = 36$. Ὁ μέγιστος ὄρκος τῶν Πυθαγορείων ἐδηλοῦτο, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἀπὸ τὸ ἄθροισμα δύο τετρακτύων. (Πλούταρχος, Ἡθικὰ 382 A).

46

Ὁ Θέων ὁ Σμυρναῖος (σελ. 94) ἀναφέρει, ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι εἶχον διατυπώσει ἔνδεκα τετρακτύας, τὰς ἐξῆς:

Πρῶτη	τετρακτύς	1	2	3	4	
Δευτέρα	»	1	2	4	8	(γεωμ. πρόοδος μὲ λόγον τὸν 2)
Τρίτη	»	1	3	9	27	(γεωμ. πρόοδος μὲ λόγον τὸν 3)
Τετάρτη	»	εἶναι τὰ τέσσαρα ἀπλᾶ σώματα: πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ, γῆ.				
Πέμπτη	»	εἶναι τὰ γεωμετρικὰ σχήματα τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὰ προηγούμενα ἀπλᾶ σώματα ἀντιστοίχως: πυραμῖς, ὀκτάεδρον, εἰκοσάεδρον, κύβος.				
Ἑκτη	»	σημεῖον, μῆκος, ἐπιφάνεια, στερεόν.				
Ἑβδόμη	»	τῶν κοινωνιῶν: ἄνθρωπος, οἶκος, κώμη, πόλις.				
Ὀγδόη	»	νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, αἴσθησις.				
Ἐνάτη	»	τρία μέρη ψυχῆς, ἧτοι λογιστικόν, θυμικόν, ἐπιθυμητικόν σὺν σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἕδρα τῆς ψυχῆς.				
Δεκάτη	»	ἔαρ, θέρος, μετόπωρον, χειμῶν.				
Ἐνδεκάτη	»	ἡ τῶν ἡλικιῶν: παιδίον, μεράκιον, ἀνὴρ, γέρον.				

Ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἔλεγεν, ὅτι ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ ὅτι ἡ γῆ ἐπιπλέει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς ὁρμώμενος ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὁμωφδὸς, λέγει εἰς τροπάριον τῆς Μεγάλης Πέμπτης: *ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας*. Ἐκατὸν πενήντα ἔτη περίπου μετὰ τὸν Θαλῆν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος (ἐκ τῆς πόλεως Ἀκράγας τῆς Συκελίας) διέτύπωσε τὴν θεωρίαν, ὅτι ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων εἶναι τέσσαρα: πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ, γῆ. Ἡ θεωρία αὕτη ἐπεκράτησεν ἐπὶ 2000 ἔτη περίπου. Προσέθεσε δὲ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι δύο δυνάμεις κατευθύνουν τὰ τοῦ κόσμου: Ἡ φιλία καὶ τὸ νεῖκος, ἤτοι ἡ ἑλπίς καὶ ἡ ἀπιστία. (H. Diels. *fragm. Vorsokr.* I σελ. 289).

Ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι ἐκτὸς τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ὁ κόσμος ὑπάρχει καὶ πέμπτον στοιχεῖον, ὁ αἰθήρ, ἡ πέμπτη οὐσία (= πεμπτουσία). Εἰς τὴν σφαῖραν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγγραφῶν μόνον τὰ πέντε κανονικὰ πολύεδρα, ἤτοι, ὁ κύβος, ἡ πυραμῖς, (τετράεδρον), τὸ ὀκτάεδρον, τὸ εἰκοσάεδρον καὶ τὸ δωδεκάεδρον (Εὐκλείδου, Στοιχεῖα βιβλ. 13). Κατὰ τὸν Πυθαγόραν ἐκ τῶν στερεῶν τούτων ἔγιναν ἀντιστοιχῶς ἡ γῆ, τὸ πῦρ, ὁ ἀήρ, τὸ ὕδωρ, τὸ σύμπαν. Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν Τίμαιον. (Δοξογράφοι 334, H. Diels, καὶ Τίμαιος 55A - 56 D).

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἤρχισαν κατὰ τὸ ἔτος 777 π.Χ. καὶ ἐκλείσαν κατὰ τὸ 393 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντινοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α', κατόπιν συνεχῶς τελέσεως (ἐκτὸς μεμονωμένων περιπτώσεων) ἐπὶ 1170 ἔτη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγωνισμάτων ἦτο ποικίλος. Φαίνεται ὅμως, ὅτι κατὰ τὸ μεγαλύτερον διάστημα τῆς τελέσεως αὐτῶν τὰ ἀγωνίσματα ἦσαν 17. Τοῦτο εἰκάζεται ἀπὸ σχόλιον εἰς τὴν Πινδαρικὴν ᾠδὴν. Ὀλυμπ. III 60, ὅπου γράφεται: Τὸ Πάνθειον, ὅπου εἶχε φυτευθῆ ἡ ἐλιά, ἐκ τῆς ὁποίας παιδί, τοῦ ὁποίου ζοῦν καὶ οἱ δύο γονεῖς, κόβει διὰ χρυσοῦ δρεπάνου 17 κλάδους, ὅσα ἦσαν καὶ τὰ ἀγωνίσματα.

Τὸ Πάνθειον ἐν ᾧ πεφύτενται ἡ ἐλαία, ἣν ὀρέπει ἀμφιθαλῆς παῖς χρυσοῦ δρεπάνῳ κλάδους ἑξ' ἑμῶν, ὅσα καὶ τὰ ἀγωνίσματα. (Paully - Wissowa, *RE, Olympia*).

Θεωρεῖται πιθανόν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς 17 ἔθεωρεῖτο ἱερός καὶ κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν ἀκόμη ἐποχὴν. Ἴσως διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ μεγάλη πλευρὰ τοῦ Παρθενῶνος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων ἔχει 17 κίονας.

ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

50

Φαίνεται, ὅτι τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἰδρύθη κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν, ἤτοι χιλιάδας ἔτη π.Χ. Καὶ αὐτὸ ἐκλείσθη κατὰ τὸ ἔτος 393.

Περίφημος εἶναι ὁ τελευταῖος χρησμός τῆς Πυθίας:

*Εἶπατε τῷ βασιλεῖ χαμαὶ πέσσε Δαίδαλος αὐλὰ
οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παρὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο καὶ ἄλλον ἔδωκε.
(Ἱστορία Κεδρηνοῦ τόμ. I σ. 532).*

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

51

Ἐν δὲ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' ἀρετὴ ἐστίν.

(Φωκυλίδης ὁ Μιλήσιος, 6 αἰ. π.Χ., Anthol. Lyr. Graeca, fasc. 1, 10, E. Diel, Θέογνις ὁ Μεγαρεύς, 5 αἰ. π.Χ. Anthol. Lyr. Graeca, fasc. 2, 147, E. Diel).

52

Πᾶσα τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς παυρογυρία, οὐ σοφία φαίνεται. (Πλάτων, Μενέξενος 246 ε).

53

Εἰς δὲ τὰς Θήβας ὑπάρχουν εἰς τοὺς τοίχους τῶν δικαστηρίων εἰκόνες δικαστῶν χωρὶς χέρια, ἢ δὲ εἰκὼν τοῦ ἀρχιδικαστοῦ εἶναι μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, διὰ τὸ δείχνουν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀδέκαστος καὶ ἀνεπηρέαστος.

Ἐν δὲ Θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχμερες, ἢ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ καταμύουσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν. (Πλούταρχος, Ἡθικά 355 Α).

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ

54

Τὸ ξέρω ὅτι εἶμι θνητὸς καὶ ἐφήμερος· ἀλλ' ἔταν ἀνιχνεύω τῶν ἄστρον τὰς ἀμφιδρόμους ἐλικοειδεῖς τροχιάς, τότε δὲν ἀκουμπᾶω μὲ τὰ πόδια μου τῇ γῆ, ἀλλὰ γεύομαι ἀμβροσίαν στὸ τραπέζι τῶν τροφίμων τοῦ Διός.

Οἶδα ὅτι θνητὸς ἔφην καὶ ἐπάμερος· ἀλλ' ἔταν ἄστρον ἰχνεύω κατὰ νοῦν ἀμφιδρόμους ἑλικας,

οὐκέτ' ἐπιραύω γαίης ποσίν, ἀλλὰ παρ' αὐτῶ

Ζητὶ διοτροφέος πίμπλαμαι ἀμβροσίης.

(Cod. Marc. 313. Cod. Vat. 180. Anthol. Graeca IX 577).

Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΒΟΙΩΤΟΣ

55

Μερικοὶ ἐκ τῶν Βοιωτῶν, τοὺς μὴ πληρώνοντας τὸ χρέος των, ἀφοῦ τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀγοράν, τότε παραγγέλλουν νὰ καθίσουν καὶ κατόπιν βάζουν εἰς τὸ κεφάλι των κοφίνι· ὅποιος δὲ κοφινωθῆ, γίνεται ἄτιμος. Φαίνεται δὲ ὅτι τοῦτο ἔπαθε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Εὐριπίδου, καταγόμενος ἐκ Βοιωτίας.

Βοιωτῶν ἔνιοι τοὺς τὸ χρέος οὐκ ἀποδιδόντας εἰς ἀγοράν ἄγοντες καθίσαι κελεύουσιν, εἶτα κόφινον ἐπιβάλλουσιν αὐτοῖς· ὅς δ' ἂν κοφινωθῆ, ἄτιμος γίνεται, δοκεῖ δὲ τοῦτο πεπονθέναι καὶ ὁ τοῦ Εὐριπίδου πατὴρ, Βοιωτὸς ὢν τὸ γένος. (Στοβαῖος Δ', Fl. c. XLIV, cap. II. Περὶ νόμων καὶ ἐθῶν).

Η ΑΡΕΤΗ

56

Ἦ δυστυχησμένη ἀρετὴ, ἦσουν ἐπομένως λόγια, ἐγὼ δὲ σὲ εἶχα κάνει ἔργον· σὺ δὲ ἐδούλευες στὴν τύχη.

Ἦ τλήμων ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθα ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἦσκον· σὺ δ' ἐδούλευες τύχη. (Nauck. Ἀδέσποτα 374).

Ὁ ποιητὴς τοῦ ῥήτου τούτου εἶναι ἀγνωστος. Τὸ ῥήτον μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, Ἠθικὰ 165 Α (ὁ τλήμων - ἦσκον) καὶ ὑπὸ τοῦ Δίωνος τοῦ Κασσίου, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι ὁ ἐκ τῶν φονέων τοῦ Καίσαρος, Βρούτος, μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις ἤτταν, ἀπελπισθεὶς παρεκάλεσεν ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν του νὰ τὸν φονεύσῃ, «ἀναβοήσας τοῦτο δὴ τὸ Ἡράκλειον» «ὁ τλήμων - τύχη». (Δίων Κάσσιος ΜΖ 49).

57

Τὰ πράγματα δὲ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι σταθερὰ εἰς τὰ χέρια κανενός. Ἄλλοτε τὰ ἔχει ἄλλος.

Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει. (Σόλων fr. 4 καὶ Θεόγνις El. 318).

58

Τολμᾶν χρῆ ταχ' αἰθριον ἔσεται ἄμεινον. (Θεοκρ. Εἰδύλλια, Νομεῖς).

59

Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Ἀντισθένης ὑπέβαλε ψήφισμα εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐζήτηε νὰ ψηφισθῆ νόμος ὅτι τὰ γαιδούργια γίνονται ἄλογα:

συνεβούλευεν Ἀθηναίους τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. (Δ. Λαέρ. VI 8).

Ἵταν οἱ βουλευταὶ τοῦ εἶπαν, ὅτι αὐτὸ εἶναι παράλογον, τοὺς ἀπήντησε, μὰ καὶ σεῖς ψηφίζετε νὰ γίνωνται στρατηγοὶ οἱ τυχόντες ἀμαθεῖς.

60

Οἱ συνδαιτημόνες τοῦ συμποσίου, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὁ Πλάτων εἰς τὸν οἰκτεῖον διάλογον ἦσαν 28 (Ἀθήναιος Λ 4e).

61

ἽΟ Ἴσοκράτης μόλις ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ἐφόρσε μαῦρα. (Πλούταρχος. Ἱθικὰ 838 F).

62

Ἵταν ὁ Ξέρξης προελαύνων κατὰ τῶν Ἀθηνῶν εὐρίσκετο παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν ὡς κατάσκοπον, μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ τὸν Ξέρξην, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεμιστοκλέους Ἀγησίλαον. ἽΟ Ἀγησίλαος μὲ ἀτρόμητον φρόνημα ἐπλησίασε τὴν φρουρὰν τοῦ Ξέρξου καὶ ἐφόνευσε ἓνα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Ξέρξου, ὄνόματι Μαρδόνιον, τὸν ὁποῖον ἐξέλαβεν ὡς τὸν Ξέρξην. Συλληφθεὶς καὶ ὀδηγηθεὶς πρὸ τοῦ Ξέρξου ὑπέστη ἀτρόμητος μαρτυρικὸν θάνατον. (Πλούταρχος. Ἱθικὰ 305 D).

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Μερικὰ ἀνέκδοτα

63

1. ἽΟ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἡ μητέρα του Ὀλυμπιάς τοῦ ἐξήτει κάτι ἐπιμόνωσ τῆς εἶπεν· «βαρὺ νοῖκι ζητᾶς γιὰ τὴν δεκάμηνον παραμονὴν στὴν κοιλιὰ σου.»

ἽΑλέξανδρος πικρότερόν τι αὐτῷ ἐπιτασοῦσης Ὀλυμπιάδος τῆς μητρὸς εἶπεν· «βαρὺ γε ἐνοίκιον τῆς δεκαμήνου ἀπαιτεῖς».

2. ἽΟ αὐτὸς παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων ὅπως ἐπιτίθεται κατὰ τὴν νύκτα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν εἶπεν· «δὲν εἶναι βασιλικὸν νὰ κλέβῃ τὴν νίκην.»

ἽΟ αὐτὸς παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων νυκτὸς ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις εἶπεν· «οὐ βασιλικὸν κλέψαι τὴν νίκην.»

3. ἽΟ αὐτὸς ὅταν ὁ Ἀντίπατρος (τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν Πέλλαν ὡς ἀντιβασιλέα) τοῦ ἔγραψε παράπονα ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς μητέρας του Ὀλυμπιάδος εἶπε· «ἀγνοεῖ ὁ Ἀντίπατρος, ὅτι ἓνα δάκρυ τῆς μητέρας μπορεῖ νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἐπιστολάς πολλῶν διαβολῶν.»

ἽΟ αὐτὸς Ἀντίπατρον αὐτῷ πολλάκις κατὰ τῆς μητρὸς Ὀλυμπιάδος γρά-

φοντος ἔφη· «ἀγνοεῖ Ἀντίπατρος, ὅτι μητρὸς ἐν δάκρυον πολλῶν διαβολῶν ἐπιστολὰς δύναται ἀπαλεῖραι.»

4. Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ποιὸν ἀγαπᾷ περισσότερο, τὸν Φίλιππον ἢ τὸν Ἀριστοτέλην, εἶπεν· «τὸ ἴδιο καὶ τοὺς δύο· διότι ὁ μὲν μοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν, ὁ δὲ μὲ ἐπαίδευσε εἰς τὸ καλῶς ζῆν».

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς τίνα μᾶλλον ἀγαπᾷ Φίλιππον ἢ Ἀριστοτέλην, εἶπεν· «ὁμοίως ἀμφοτέρους. ὁ μὲν γάρ μοι τὸ ζῆν ἐχάρισατο, ὁ δὲ τὸ καλῶς ζῆν ἐπαίδευσεν.»

5. Ὁ αὐτὸς παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων νὰ μαζεύῃ χρήματα, εἶπεν· «τὰ χρήματα δὲν ὠφέλησαν σὲ τίποτε οὔτε τὸν Κροῖσον.»

Ὁ αὐτὸς παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων συνάγειν χρήματα εἶπεν· «οὐδὲν ὤησεν οὐδὲ Κροῖσον.»

6. Ὁ αὐτὸς, ὅταν εἶδε τὸν κυνικὸν φιλόσοφον Διογένην καὶ τὸν ἐθαύμασεν, εἶπεν εἰς κάποιον ἐκ τῶν φίλων του· «πόσον εὐχάριστα θὰ ἤθελα νὰ γίνω Διογένης, ἐὰν δὲν ἤμουν Ἀλέξανδρος.»

Ὁ αὐτὸς θεασάμενος Διογένην τὸν Κυνικὸν φιλόσοφον καὶ θαυμάσας εἶπε τιμὴ τῶν γνωρίμων· «ὡς ἡδέως ἂν ἐγενόμην Διογένης, εἰ μὴ ἐγεγόμην Ἀλέξανδρος.»

7. Ὅταν εἰς τὸ παρά τὴν Κόρινθον Κράνειον εἶδε τὸν Διογένην τὸν Κυνικὸν τοῦ εἶπε ζήτησέ μου ὅ,τι θέλεις. Ὁ Διογένης τοῦ ἀπήντησε «φύγε ἀπ' τὸν ἥλιον καὶ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν ἀποσκότησόν μου» ἢ «ὀλίγον τοῦ ἡλίου μετὰσθηθι.»

(1 - 6. Gnomologium Vaticanum, Leo Sternbach, Berlin 1963. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7, Διογ. Αἰερέτ. VI 38 καὶ Πλούταρχος Ἀλέξ. c. 14).

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

64

Παρά πολλῶν γίνεται παραδεκτόν, ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπέθανεν ἐξ ἐλονοσίας. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ πληροφορία, ὅτι οὗτος ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς. Ὁ Ἀρριανὸς (95 - 175 μ.Χ.) θεωρεῖ τὰς πληροφορίας περὶ δηλητηριάσεως ὡς διαδόσεις καὶ δὲν τὰς ἀπαράδεχεται (μεφ. 27).

Αἱ περὶ δηλητηριάσεως πληροφορία

1. Τοῦ Ῥωμαίου ῥήτορος καὶ ἱστορικοῦ Κουρτίου Ῥούφου (Α' αἰὼν μ.Χ.), ὁ ὁποῖος γράφει (βιβλίον 10. 14 - 20): «Πάρα πολλοὶ πιστεύουν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς. Τὸ παιδί τοῦ Ἀντιπάτρου, ὀνόματι

Ἴδλας, τοῦ ἔδωκεν, ὡς οἰνοχόος, τὸ δηλητήριον τῇ ἐντολῇ τοῦ πατρὸς του. Ὅπως δὴ ποτε εἶχε συχνὰ ἀκουσθῆ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὁ Ἀντίπατρος (σημ. τὸν ὁποῖον ὁ Αλέξανδρος εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν Πέλλαν ὡς ἀντιβασιλέα) ἀπέβλεπε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον, ὅτι ἡ δύναμις του ὑπερέβαινε τὴν δύναμιν ἐνὸς ἀρμοστοῦ καὶ ὅτι ἦτο πλήρης ὑπερηφανίας διὰ τὴν νίκην του ἐναντίον τῆς Σπάρτης, καὶ ἐπίστευεν, ὅτι τοῦ ἤξιζεν ὅ,τι τοῦ εἶχεν ἀπονεμηθῆ. Ἐπίστευε-
θεν ἐπίσης ὅτι ὁ Κρατερός (στρατηγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν Ἀσίᾳ) εἶχεν ἐκεῖ
θεν ἀποσταλῆ διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν Ἀντίπατρον. Ἡ δύναμις τοῦ δηλητηρίου,
τὸ ὁποῖον φέρεται εἰς τὴν Μακεδονίαν εἶναι πολὺ μεγάλη, τόσον, ὥστε κατα-
τρῶγει τὸν σίδηρον. Μόνον ἡ ὄπλῃ τῶν ζώων ἔλξεως (τοῦ ζευγαριοῦ) δὲν προσ-
βάλλεται ἀπὸ τὸ δηλητήριον αὐτό. Στύγα ὀνομάζουσι τὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
ἀναβλύζει τὸ θανατηφόρον αὐτὸ δηλητήριον. Αὐτὸ τὸ μετέφερον εἰς τὴν Βαβυ-
λῶνα ὁ Κάσσανδρος καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἴδλαν, καὶ ὁ Ἴδλας
τὸ ἀνέμιξε εἰς τὸ τελευταῖον ποτήρι τοῦ βασιλέως. Τώρα, καὶ ἂν πιστεύσωμεν
τὴν ἐκδοχὴν αὐτήν: ἡ δύναμις ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἡ φήμη ἐνοχοποιεῖ δὲν ἐ-
κράτησε πολὺν καιρὸν. Διότι ὁ μὲν Ἀντίπατρος ἐσφτετερίσθη ἀμέσως τὸν θρό-
νον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ μετ' αὐτὸν παρέλαβον τὴν ἐξουσίαν
οἱ διάδοχοί του, ἀφοῦ ἐξεκαθάρισαν ἔλους, ἔστω καὶ τοὺς μακρυνούς συγγε-
νεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

2. Τοῦ Ῥωμαίου ἱστορικοῦ *Τακίτου* (ἀκμὴ περὶ τὸ 80 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος
γράφει ὅτι ὁ Γερμανικός, διάδοχος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Θρόνου, ἀπέθανε δηλητη-
ριασθεὶς εἰς τὴν Συρίαν ὑπὸ ἀνθρώπων τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου, πλησίον
τοῦ μέρους ὅπου ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος (Annales, βιβλ.
2, κεφ. 73).

3. Τοῦ *Πλουτάρχου* (45 - 125 μ.Χ. περίπου), ὁ ὁποῖος γράφει: Ὁ
Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε κανένα, ὁ ὁποῖος νὰ τὸν φονῆ, εἶχεν ὅμως πολλούς, οἱ
ὁποῖοι τὸν ἐμίσουν, ὑπὸ τῶν ὁποίων τελικῶς ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν.

Ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος φθονοῦντα μὲν οὐδένα εἶχεν, μισοῦντας δὲ πολλούς
ὅφ' ὧν τέλος ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν. (Πλ. Ἡθικά 538 B).

4. Τοῦ *Πλουτάρχου*. Ἐψήφισε δὲ ὁ Ὑπερείδης εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀ-
θηναίων νὰ δοθοῦν καὶ τιμὰ εἰς τὸν Ἴδλαν (τὸν οἰνοχόον τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου),
ὁ ὁποῖος φαίνεται, εἶχε δώσει τὸ δηλητήριον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐψηφίσατο δὲ καὶ τιμὰς Ἴδλα τῶ δοκοῦντι Ἀλεξάνδρω τὸ φάρμακον
δοῦναι. (Πλ. Ἡθικά 849 E. Ὑπερείδης).

5. Τοῦ *Σέξτου* τοῦ Ἐμπειρικοῦ (Β' αἰ. μ.Χ.), ὁ ὁποῖος γράφει:

Πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ ἱστορούμενα, ἄλλο μὲν εἶναι ἱστορία, ἄλλο

δὲ μῦθος, ἄλλο δὲ πλάσμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἢ μὲν ἱστορία εἶναι ἔκθεσις ἀληθινῶν
τινῶν πραγμάτων καὶ γεγονότων, ὅπως ἐστὶ ὁ 'Αλέξανδρος δι' ἐπιβούλων δη-
λητηριασθεὶς ἀπέθανεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Πρὸς τοῦτοις ἐπεὶ τῶν ἱστορουμένων τὸ μὲν ἐστὶν ἱστορία τὸ δὲ μῦθος,
τὸ δὲ πλάσμα, ὧν ἢ μὲν ἱστορία ἀληθῶν τινῶν ἐστὶ καὶ γεγονότων ἔκθεσις,
ὡς ἐστὶ ὁ 'Αλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι, δι' ἐπιβούλων φαρμακευθεὶς ἐτελεύτα.
(*Sexius Empiricus, vol. III. Adv. mathem. I 658, J. Mau 1953, p. 661*).

6. Τῆς ἐλληνικῆς Πατρολογίας Migne, τόμος 92, στήλη 400:

'Ο 'Αλέξανδρος ἄγων τὸ 32 ἔτος τῆς ἡλικίας του δηλητηριασθεὶς ἀποθνή-
σκει εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

'Αλέξανδρος λβ' (32) ἔτος ἄγων ἀναιρεθεὶς φαρμάκῳ τελευτᾷ ἐν Βα-
βυλῶνι.

65

"Όταν ὁ Μέγας 'Αλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐκ τῶν Ἰν-
διῶν ἐδιάβασε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα εἰς τὸ ἀγαλμὰ του, τὸ ὁποῖον εἶχε φιλο-
τεχνήσει ἐκεῖ ὁ Λύσιππος:

Τῆ γῆ τὴν ἔχω δική μου Ζεῦ· σὺ δὲ κράτα τὸν "Όλυμπο.

Gān ὑπ' ἐμοὶ τίθεμαι Ζεῦ· σὺ δὲ "Όλυμπον ἔχε. (*Πλούταρχος, Ἡθικά
331 A καὶ 335 B*).

66

'Ο Μέγας 'Αλέξανδρος εἶχε διδάσκαλον εἰς τὴν μουσικὴν τὸν "Αλκιππον
τὸν Λήμνιον, ἐν ᾧ εἰς τὴν γεωμετρίαν εἶχε διδάσκαλον τὸν Μένιππον τὸν Πε-
λοποννήσιον. (*Favorin I frag. F 21 - 24, E. Mensching. De Gruyter, Berlin
1963, p. 101*).

Ο ΦΘΟΝΟΣ

67

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς σταυρώσεως δύο ληστῶν, ὁ φθονερός ληστής Διοφῶν
μόλις ἐκύτταξεν, ὅτι ὁ σταυρὸς τοῦ ἄλλου συσταυρουμένου ληστοῦ ἦτο μακρό-
τερος τοῦ ἰδιοῦ του, ἔλυσε ἀπ' τὸ κακὸ του.

*Μακροτέρῳ σταυρῷ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ
ὁ φθονερός Διοφῶν ἐγγὺς ἰδιῶν, ἐτάκη.*

(*Χρηστομάθεια Σ. Δ. Βυζαντίου - Α. 'Ρ. 'Ραγκαβῆ, τυπογρ. 'Ανδρέου
Κορομηλᾶ, ἐν Ἀθήναις 1863, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, σελ. 10*)

68

Τὸ νὰ θεραπεύης νεκρὸ καὶ νὰ νοθετῆς γέροντα εἶναι τὸ ἴδιο.

Νεκρὸν ἰατρεῦειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταῦτόν ἐστι.

(Δημόκριτος. Frag. Vorsokr. II 69[655] 302, H. Diels).

69

Εἰς τὴν Ῥώμην, κατὰ τὸν Μάτον δὲν ἐγίνοντο γάμοι. (Πλούταρχος, Ἡθικὰ 284 F).

70

Τὸ σημερινὸν Ἅγιον ὄρος ὠνομάζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἱερὸν ὄρος. (Αἰσχίνης, Περὶ παραπροσβείας, F. Blass, 2. 90, Lipsiae 1908.)

71

Πῶς Πλάτων ἔλεγε τὸν θεὸν αἰεὶ γεωμετρεῖν. (Πλούταρχος, Ἡθικὰ 718 c).

72

Δημοσθένους. Ὅτι ὅλα τὰ λόγια, ἂν ἀπουσιάζουν τὰ ἔργα, φαίνονται μάταια καὶ κενά.

Ὅς ἅπας μὲν λόγος, ἂν ἀπῆ τὸ ἔργον, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν. (Ἐκ Στοβαίου Ἐκλ. II cap. 15. 32).

73

Τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς χωρὶς νὰ δείχνῃ τὰ πράγματα θὰ εἶναι μάταιος κόπος.

Τὸ λέγειν ἄνευ δι' ὄψεως τούτων ἀπὸ τῶν μιμημάτων μάταιος ἂν εἴη πόνος. (Πλάτων, Τιμαιος 40 d. Προτροπή εἰς τὸ πείραμα).

74

Ὁ κυνικός φιλόσοφος Ἀντισθένης, ὅταν ὁ Πλάτων εἰς διάλεξίν του ἐμακρολόγησεν τοῦ εἶπε· «Δὲν εἶναι ὁ λέγων μέτρον τοῦ ἀκούοντος, ἀλλ' ὁ ἀκούων εἶναι μέτρον τοῦ λέγοντος.»

Ἀντισθένης Πλάτωνός ποτε ἐν τῇ Σχολῇ μακρολογήσαντος εἶπεν· «οὐχ ὁ λέγων μέτρον ἐστὶ τοῦ ἀκούοντος, ἀλλ' ὁ ἀκούων τοῦ λέγοντος.»

(Gnomol. Vatic. Sternbach, p.9). Τὸ προηγούμενον ἀνέκδοτον ἀναφέρεται ἀντιστρόφως ὑπὸ τοῦ Στοβαίου. Ὅτι ὁ Πλάτων τὸ εἶπεν εἰς τὸν Ἀντισθένην. (Στοβ. Ἐκλ. Γ' Cap. XXXVI 22).

75

Ὁ Σοφοκλῆς κατηγοροῦσε τὸν Αἰσχύλον ὅτι ἔγραφε τὰς τραγωδίας του μεθυσμένος· «ἂν καὶ γράφῃ τὰ σωστά, λέει, ἐν τούτοις χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίῃ.»

Καὶ γάρ, εἰ τὰ δέοντα ποιεῖ, φησὶν, ἀλλ' οὐκ εἰδώς γε. (Στοβαίου, Γ' cap. XVIII. 32. Περὶ ἀκρασίας).

76

Τὴν ἐν Μαρθωῶνι νίκην ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὁ Θέρσιππος ὁ Ἐραιοὺς (ἢ Ἐρχαίεος;), κατ' ἄλλους δὲ ὁ Εὐκλῆς, ὁ ὁποῖος ἔτρεξεν ἔνοπλος καὶ μόλις εἶπε «χαίρετε νικῶμεν» ἔπεσε νεκρός. (Πλούταρχος, Ἡθικὰ 347 c).

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΛΕΥΚΤΡΩΝ (371 π.Χ.)

77

Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὰ Ἑλληνικά του (VI 4) περιγράφων τὴν μεταξὺ Σπαρτιατῶν καὶ Θηβαίων μάχην τῶν Λεύκτρων, ἀναφέρει, ὅτι ἀρχηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κλεόμβροτος. Δὲν ἀναφέρει τὸν Ἑπαμεινώνδαν, ὅστις ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῶν Θηβαίων.

Η ΘΗΒΑΙΑ ΗΡΩΪΣ ΤΙΜΟΚΛΕΙΑ

78

Ὅταν μετὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας (338 π.Χ.) ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέλαβε τὰς Θήβας, ὁ ἀρχηγὸς ἴλης ἱππικοῦ (ἵππαρχος) τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὀνόματι καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος, ἐκ Θράκης, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντος ἡρωϊκῶς Θηβαίου στρατηγοῦ Θεαγένους, ὅπου ἔμεινε ἡ ἀδελφή του Τιμόκλεια. Ὁ ἵππαρχος κατὰ τὸ βράδην ἐτίεζε τὴν Τιμόκλειαν νὰ κοιμηθοῦν μαζί, προσέτι δὲ ἐζήτει παρ' αὐτῆς ἐπιμόνως χρήματα καὶ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα τοῦ Οἴκου τοῦ Θεαγένους. Ἡ Τιμόκλεια τοῦ εἶπεν ὅτι αὐτὰ τὰ ἔρριξε εἰς ἓνα ξεροπήγαδο, τὸ ὁποῖον εὐρίσκειτο εἰς τὸν κῆπον τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ ἵππαρχος ἔτρεξε καὶ κατέβη εἰς τὸ ξεροπήγαδο διὰ νὰ ἀνασύρῃ τὸν θησαυρόν. Ἡ Τιμόκλεια μόλις ἐβεβαιώθη ἀπὸ τὴν φωνὴν του, ὅτι ὁ ἵππαρχος εἶχε φθάσει εἰς τὸν πυθμένα, ἐν συνεννοήσει μὲ τὰς ὑπηρετρίδας τῆς ἔρριξαν σωροὺς λίθων καὶ τὸν κατεπλάκωσαν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, γνωσθέντος τοῦ πράγματος, ἡ Τιμόκλεια ὠδηγήθη πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν ὁποῖον εἶπε: προκειμένου νὰ ἔχω καὶ ἄλλη μιὰ τέτοια νύχτα προτιμῶ νὰ πεθάνω. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τὴν ἐθαύμασε καὶ τὴν ἀφῆκεν ἐλευθέραν. (Πλούταρχος, Ἡθικὰ 259 F - 260 E. Πολύαινος, Στρατηγήματα VIII 40).

Η ΔΙΑ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ ΕΝ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΙΣ ΔΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ (405 π.Χ.)

(Αἰγὸς ποταμοὶ = ποτάμιον πηγάζον ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἐκβάλλον πρὸς Ἀνατολὰς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον).

79

Εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς δὲν ἔγινε καμμία ναυμαχία μεταξὺ Ἀθη-

ναίων καὶ Σπαρτιατῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καίτοι τὸ ἐκεῖ συμβάν, ὀνομάζεται ἱστορικῶς ναυμαχία. Ἀπλῶς οἱ ναύαρχοι τῶν Ἀθηναίων Τυδεὺς καὶ Ἀδεΐμαντος ἐπρόδωσαν τὴν πατρίδα των, διότι λαβόντες χρήματα παρὰ τοῦ Λυσάνδρου, ἀφῆκαν τεχνήντως νὰ καταληφθῇ ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ὑπ' αὐτοῦ. Ὡς ἐξῆς ἀναφέρει τοῦτο ὁ Παιυσανίας:

Τὴν δὲ καταστροφὴν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς δὲν τὴν ἔπαθον δικαίως οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ὁμολογεῖται. Διότι ἐπροδόθησαν ὑπὸ τῶν ναυάρχων, λέγεται δὲ ὅτι αὐτοὶ εἶναι ὁ Τυδεὺς καὶ ὁ Ἀδεΐμαντος, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὰ δῶρα τῆς προδοσίας παρὰ τοῦ Λυσάνδρου.

Τὴν δὲ πληρῆν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναι σφίσιν ὁμολογοῦσι. προδοθῆναι γὰρ ἐπὶ χροῖμασι ὑπὸ τῶν στρατηγισάντων, Τυδέα δὲ εἶναι καὶ Ἀδεΐμαντον οἱ τὰ δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. (Παιυσανίας 10.9.11)

Ἄλλαι πληροφορίαι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροδόθησαν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς ὑπὸ τινων ναυάρχων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι ἀφῆσαν τεχνήντως νὰ καταληφθῇ ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου εἶναι αἱ ἐξῆς:

1. Λυσίου κατὰ Ἀλκιβιάδου 38, ὁ ὁποῖος γράφει: Καὶ τὸ τελευταῖον, ὧ ἄνδρες δικασταὶ εἶναι, ὅτι ὑπερβαλὼν τὴν προηγουμένην πονηρίαν τοῦ ἐτόλμησε μαζὶ μετὰ τὸν Ἀδεΐμαντον νὰ προδώσῃ τὸν στόλον (εἰς τὸν Λύσανδρον).

Καὶ τὸ τελευταῖον, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὑπερβολὴν ποιησάμενος τῆς προτέρας πονηρίας ἐτόλμησε τὰς ναῦς μετὰ Ἀδεϊμάντου προδοῦναι.

2. Ἰσοκράτους, Φίλιππος V 62, ἐνθα γράφεται:

Ὁ Κόνων δέ, ἔχι πολλὰ ἔτη ὕστερον, ἔκαμε τὰ ἀντίθετα τούτων. Διότι ἀτυχῆσας εἰς τὴν ναυμαχίαν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχι ἐξ αἰτίας του, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν συνναυάρχων, ἐντράπηκε μὲν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, πλεύσας δὲ εἰς Κύπρον. . .

Κόνων δὲ οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀντίστροφα τούτων ἐπραξεν. ἀτυχῆσας γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Ἑλλήσποντον, οὐ δι' αὐτὸν ἀλλὰ διὰ τοὺς συνάρχοντας, οἵκαδε μὲν ἀρκεῖσθαι κατησχύνθη, πλεύσας δὲ εἰς Κύπρον. . .

3. Ξενοφῶντος, ὁ ὁποῖος καίτοι σύγχρονος μετὰ τὰ γεγονότα, τὰ γράφει κεκαλυμμένως: Ἐλέγοντο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ φονεύσουν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι, πλην τοῦ Ἀδεϊμάντου, . . . τὸν κατήγερσαν ὁμως μερικοὶ ὅτι ἐπρόδωσε τὸν στόλον.

Ἐλέγτο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλην Ἀδεϊμάντου. . . ἠτιάθη μὲντοι ὑπὸ τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. (Ξ. Ἑλλ. Β I 32.)

4. Δημοσθένους, Περὶ παραπροσβείας 401, ὁ ὁποῖος γράφει:

‘Ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Κόνων (κατηγόρει) τὸν Ἀδεϊμάντων (διὰ τὴν προδοσίαν) συστρατηγήσας μὲ αὐτόν.

Κόνων (κατηγόρει) ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ἀδεϊμάντων συστρατηγήσας.

Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

80

Μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, διὰ προδοσίας, ὁ Κύρος, σατράπης τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἔστειλε δῶρον εἰς τὸν Λύσανδρον, διὰ τὸ κατόρθωμά του, μίαν τριήρη μῆκους δύο πῆχων (1 μέτρου περίπου) ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντοστοῦ κατεσκευασμένην. Ὁ Κύρος ἦτο σύμμαχος τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. (Πλούταρχος, Λύσανδρος 18).

Ο ΞΕΝΟΦΩΝ

81

Ὁ Ξενοφῶν ὀδηγῶν τοὺς μυρῖους, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔφθασεν εἰς τὴν Πέργαμον, ὅπου παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἐκεῖ ἀρχηγὸν τῶν Σπαρτιατῶν Θίβρωνα. Ἐπειδὴ δὲ μετέσχε τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὡς σύμμαχος τοῦ Κύρου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐβοήθησε παντοιοτρόπως τοὺς Σπαρτιάτας, ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ οἰκονομικὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν. Κατὰ δὲ τὴν μάχην τῆς Κορωνείας ἐν Βοιωτίᾳ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ἀγησίλαον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων. (Παυσανίας V 6.4 καὶ Πλούταρχος, Ἀγησίλαος 18).

Καὶ δύο περίφημοι φράσεις:

1. «Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θεῖου, καὶ τὸ μὲν θεῖον κρατίστων τὸ δ' ἐγγυτάτω τοῦ θεῖου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστων.»

(Ὁμιλεῖ ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Ἀντιφῶντα περὶ λιτότητος. Ξενοφ. Ἀπομνημονεύματα I VI 10).

2. «ὄπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσχοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι;» (Ξενοφ. Ἑλληνικά III, IV 18).

[1. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι τὸ νὰ μὴ ἔχη κανεὶς ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε εἶναι θεῖον, νὰ ἔχη δὲ ἀνάγκην ἀπὸ ἐλάχιστα εἶναι κοντὰ εἰς τὸ θεῖον, καὶ τὸ μὲν θεῖον εἶναι κάλλιστον, τὸ δὲ κοντὰ εἰς τὸ θεῖον εἶναι κοντὰ εἰς τὸ κάλλιστον].

[2. Διότι όπου οί άνδρες σέβονται τούς Θεούς, ασκοῦνται δὲ εἰς τὰ πολεμικά, προσέχουν δὲ εἰς τὸ νὰ εἶναι πειθαρχικοί, πῶς δὲν εἶναι ἐπόμενον, ὅτι ἐκεῖ ἔλα εἶναι μεστὰ ἀγαθῶν ἐλπίδων;]

82

“Όταν δύο συζητοῦν καὶ ὁ ἕνας θυμῶνῃ, ὁ μὴ ἀντιλέγων εἰς τούς λόγους εἶναι σοφώτερος.

Λοῦιν λεγόντων θατέρου θυμουμένου ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις σοφώτερος. (Εὐριπίδης, fr. 654, Nauck).

Η ΚΙΝΑ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ Η ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

83

1. Κατὰ τὸν ἐξ Ἡρακλείας Ἑλληνα γεωγράφον Μαρκιανὸν (400 μ.Χ.), οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες, μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ἐγνώρισαν τὴν διαρξιν μιᾶς χώρας κειμένης νοτίως τῆς Κίνας, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν «Χώρα νοτία ἄγνωστος». Ἡ ὀνομασία αὕτη μετεφράσθη βραδύτερον λατινιστὶ εἰς «terra australis incognita». Οἱ μεταγενέστεροι ἔδωσαν εἰς τὴν ἡπειρον αὐτὴν τὸ ὄνομα Αὐστραλία ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὀνόματος australis = νοτία.

2. Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν τὰ κινεζικὰ βιβλία διὰ τούς περιηγητὰς (κοινῶς τουρίστες) ἀνέφερον τὰς ἀποστάσεις τῶν κινεζικῶν πόλεων εἰς ἑλληνικὰ στάδια. (Wörterbuch der Antike, Kröner, Stuttgart, λέξις China).

ΧΡΗΣΜΟΣ ΜΑΝΤΕΙΟΥ ΔΕΛΦΩΝ. ΛΑΓΟΣ - ΟΙΔΙΠΟΥΣ

84

Λάϊε γιὰ τοῦ Λαβδάκου, ζητεῖς εὐτυχημένο γένος παιδιῶν;
θὰ σοῦ δώσω ἀγαπητὸ παιδί· ἀλλὰ εἶναι πεπρωμένον
μὲ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ σου νὰ χάσῃς τὴ ζωὴ σου· ὅπως εἶπα.

*Λάϊε λαβθακίδη, παίδων γένος ὄλβιον αἰτεῖς;
δώσω τοι φίλον νιόν· ἀτάσ πεπρωμένον ἐστὶ
σοῦ παιδὸς χερσὶν λείπειν φάος· ὡς γὰρ ἔνευσα. (Anthol. Gr. 14. 67).*

ΣΥΝΑΡΤΗΣΙΑΚΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ (Funktionelle Pathologie)

85

Ὅλιγα ἔτη πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ὁ ἐν Βερολίῳ Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς Παθολογίας Bergmann διετύπωσε τὴν θεωρίαν τῆς συναρτησιακῆς παθολογίας εἰς τὴν λατρικὴν. “Όταν δηλ. ἐν ὄργανον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος πάσῃ δέον νὰ ἐξετάζεται ὁλόκληρον τὸ σῶμα διὰ τὴν ἐνδεικνυμέ-

την θεραπείαν. Είναι δηλ. ἡ πάθῃσις τοῦ ὄργάνου αὐτοῦ τοῦ σώματος συνάρτησις τῆς ὑγείας ὁλοκλήρου τοῦ σώματος. Τὴν θεωρίαν αὐτὴν τῆς συναρτησικῆς παθολογίας ἐγνώριζον ἤδη οἱ ἀρχαῖοι "Ἕλληνες ἰατροί, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸν Χαρμίδην τοῦ Πλάτωνος, ἔπου διαβάζομεν:

Σωκράτης: Διότι ὑπάρχει, ὦ Χαρμίδη, τοιαύτη θεωρία, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ θεραπεύῃ τὴν κεφαλὴν μόνον, ἀλλ' ὅπως θὰ γνωρίζῃς ἴσως καὶ σὺ διὰ τοὺς καλοὺς ἰατροὺς, ὅταν κανεὶς τοὺς ἐπισκεφθῆ ἔχων πόνους εἰς τὰ μάτια, τοῦ λένε, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν αὐτοὶ νὰ θεραπεύσουν μόνον τὰ μάτια, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ θεραπεύσουν καὶ τὴν κεφαλὴν, ἐὰν πρόκειται καὶ τὰ μάτια νὰ ἔχουν καλῶς· καὶ ἂν νομίζῃ κανεὶς ὅτι μπορεῖ ποτὲ νὰ θεραπεύσῃ μόνον τὴν κεφαλὴν, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅλον τὸ σῶμα τοῦτο εἶναι ἀνοησία.

Σωκράτης. Ἔστι γάρ, ὦ Χαρμίδη, τοιαύτη οἷα μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν ἀγαθῶν ἰατρῶν, ἐπειδὴν τις αὐτοῖς προσέβη τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν, λέγουσί που ὅτι οὐχ οἷόν τε αὐτοὺς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶη ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν, εἰ μέλλει καὶ τὰ τῶν ὀμμάτων, εἰ ἔχειν καὶ αὐτὸ τὴν κεφαλὴν οἴεσθαι ἂν ποτε θεραπεύσαι αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἄνευ ὅλου τοῦ σώματος πολλὴν ἀνοίαν εἶναι. (Πλάτων, Χαρμίδης 156 b 3).

(Σημειώσεις. Τὴν ἀνωτέρω ἐν Βερολίῳ προσωπικὴν πληροφορίαν περὶ Bergmann, ἐπεβεβαίωσε καὶ ὁ διατελέσας συνεργάτης αὐτοῦ ἐν Βερολίῳ, καὶ κατόπιν διακεκριμένος καθηγητῆς τῆς Παθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ. Εὐάγγελος Δακνόπουλος).

ΣΥΜΒΟΛΙΚΑΙ ΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

86

Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν εἰς τὴν Σχολὴν του διὰ συμβόλων καὶ διὰ συμβολικῶν ῥήσεων. Μερικαὶ ἀπὸ τὰς ῥήσεις αὐτάς εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν = νὰ μὴ ἀνακατεύῃς τὴν φωτιὰ μὲ τὸ μαχαίρι = νὰ μὴ ἐξάπτῃς ἄνθρωπον εὐρισκόμενον ἐν θυμῷ = νὰ μὴ βιάζῃς λάδι στὴ φωτιὰ.

2. Ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν = Νὰ μὴ ὑπερβαίνῃς τὸν ζυγὸν = νὰ μὴ ἀδικῆς.

3. Ἐπὶ χοίνικος μὴ καθίζειν = νὰ μὴ κάθῃσαι ἐπάνω στὸ μισάδι μὲ τὸ στάρι = νὰ μὴ ἀρκεῖσαι εἰς τὴν ἡμερησίαν τροφήν = νὰ φροντίζῃς ἐξ ἴσου καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον.

4. Καρδίαν μὴ ἐσθίειν = Νὰ μὴ τρώῃς τὴν καρδιά = νὰ μὴ βασανίζῃς τὴν ψυχὴν σου μὲ ἀνίας καὶ λύπας.

5. Τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν = Νὰ μὴ βαδίζῃς τὰς λεωφόρους = νὰ

μη παρασύρῃσαι ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν ἀδαῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν ἐπαίωντων (Διογένης Λαέρτιος VIII 17. 18).

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ

87

1. Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους οἱ Ἀθηναῖοι μετενόησαν διὰ τὴν καταδίκην. Πολλοὺς ἐκ τῶν κατηγορῶν τοὺς ἐξώρισαν. Τὸν Μέλητον τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Ὁ Ἄνυτος ἐπρόλαβε καὶ ἔφυγε εἰς τὴν Ἡράκλειαν. Οἱ Ἡρακλεῶται ἔμωσ τὸν ἐξώρισαν ἀμέσως. Διὰ τὸν Σωκράτην κατεσκευάσαν οἱ Ἀθηναῖοι χαλκοῦν ἀγαλμα, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησαν εἰς τὸ Πομπεῖον (Πολεμικὸν Μουσεῖον). Τὸ ἀγαλμα κατεσκευάσεν ὁ Λύσιππος (Διογένης Λαέρτιος II 43).

2. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ἤλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ νέοι ἀπὸ τὸν Πόντον (μη γνωρίζοντες τὸν θάνατον) διὰ νὰ παρακολουθήσουν μαθήματα. Ὁ Ἀντισθένης, ὁ κυνικὸς φιλόσοφος καὶ μαθητῆς τοῦ Σωκράτους τοὺς ἐπῆγε εἰς τὸν Ἄνυτον διὰ νὰ ἀκούσουν ἐκεῖ μαθήματα! Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τοῦτο ἐξεμάνησαν καὶ τὸν μὲν Μέλητον ἐθανάτωσαν τὸν δὲ Ἄνυτον ἐξώρισαν. (Διογένης Λαέρτιος VI 10).

ΥΔΡΑΥΛΙΣ (Ὑδραυλικὸν ἀρμόνιον)

88

Καὶ ὁ Οὐλπιανὸς, ἀφοῦ ἐκύτταξε πρὸς τὸν μουσικὸν Ἀλκείδην, τοῦ εἶπε, ἀκοῦς μουσικώτατε τὴν καλὴν αὐτὴν εὐφωνίαν, ἣ ὅποια ἔλους ἡμᾶς μᾶς ἔκαμε νὰ καταμαγευθοῦμε ἀπὸ τὴν μουσικὴν; . . Καὶ ὁ Ἀλκείδης εἶπε, ἀλλ' ἔμωσ καὶ τὸ ὄργανον αὐτό, ἡ ὕδραυλις. . . εἶναι εὐρημα τοῦ δικοῦ μας τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι κουρεύς· ὀνομάζεται δὲ Κτησίβιος. . . Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Πλάτων ἔδωκε μιὰ ἰδέα τοῦ ὄργάνου, κατασκευάσας νυκτερινὸν ὠρολόγιον (ξυπνητήρι) ὁμοιάζον πρὸς τὸ ὕδραυλικὸν ὠρολόγιον. . . Καὶ λέγεται, ὅτι τοῦτο τὸ ἤρε ὁ κουρεύς Κτησίβιος, ὁ ὁποῖος κατόκει ἐδῶ εἰς τὴν Ἀσπενδίαν (ὀλίγα χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τῆς Ἀτταλείας, Μ. Ἀσίας) ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου τοῦ Εὐεργέτου. . . Ὁ Τρύφων δὲ εἰς τὸ τρίτον βιβλίον περὶ ὀνομασιῶν (τοῦτο δὲ ἀσχολεῖται μὲ τοὺς αὐλοὺς καὶ τὰ μουσικὰ ὄργανα), λέγει, ὅτι περὶ τοῦ ὄργάνου τῆς ὕδραυλεως ἔγραψε ὁ Κτησίβιος ὁ μηχανικός.

Καὶ ὁ Οὐλπιανὸς ἀποβλέψας πρὸς τὸν μουσικὸν Ἀλκείδην, Ἀκούεις, ἔφη, μουσικώτατε ἀνδρῶν, τῆς καλῆς ταύτης εὐφωνίας, ἣτις ἡμᾶς ἐπέστρεψε πάντα, κατακληθθέντας ὑπὸ τῆς μουσικῆς; . . Καὶ ὁ Ἀλκείδης ἔφη, Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὄργανον τοῦτο, ἡ ὕδραυλις. . . Ἀλεξανδρέως ἐστὶν ἡμεδαποῦ εὐρημα, κουρέως τὴν τέχνην Κτησίβιος δ' αὐτῷ ὄνομα. . . Λέγεται δὲ, Πλάτωνα μικρὰν τινα ἔνοιαν δοῦναι τοῦ κατασκευάσματος, νυκτερινῶν ποιήσαντα ὠρο-

λόγιον, εὐκὸς τῷ ὑδραυλικῷ. . . Καί φασι τοῦτο εὐρεῖσθαι ὑπὸ Κτησιβίου κου-
ρέως, ἐνταῦθα οἰκοῦντος ἐν τῇ Ἀσπενδία, ἐπὶ τοῦ δευτέρου Ἐδεργέτου. . .
Τρόφων δ' ἐν τρίτῳ περὶ ὀνομασιῶν, (ἔστι δὲ τὸ σύγγραμμα περὶ αὐλῶν καὶ
ὀργάνων) συγγράμμι φησὶ περὶ τῆς ὑδραύλειος Κτησιβίου τὸν μηχανικόν
(Ἀθήναιος IV 75).

89

Καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐν Ῥόδῳ (περίπου 135 - 50 π.Χ.) διδάσκαλος καὶ
φίλος τοῦ Κικέρωνος, εἶχε κατασκευάσει πλανητάριον, ὅπως καὶ ὁ Ἀρχι-
μήδης, ὅπου ἐγίνοντο ἐντὸς ὑαλίνης σφαίρας αἱ κινήσεις τοῦ ἡλίου τῆς σελη-
νης καὶ τῶν πλανητῶν. (Κικέρων, Περὶ φύσεως τῶν θεῶν, 1 ε).

Η ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ

90

Ὁ Ῥωμαῖος ἀρχιτέκτων Βιτρούβιος εἰς τὸ βιβλίον του De archite-
ctura I, 6, 9 καὶ 5. 5 (114. 1) λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διὰ νὰ ἐνίσχυσουν
τὴν ἀκουστικὴν τῶν θεάτρων εἶχον κατασκευάσει εἰδικὰ ἡχεῖα (σχήματος
πίθου), τὰ ὅποια εἶχον τοποθετήσει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν θεατῶν. Ἡ ἐνίσχυ-
σις τοῦ ἡχου ἐγίνετο κατὰ μαθηματικούς νόμους, τοὺς ὁποίους ὁμως δὲν ἀνα-
φέρει. Κατόπιν ἐπιτοπίου μελέτης εἰς τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου διεπιστώ-
σαμεν, ὅτι καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν σήμερον τῶν ἡχείων, καὶ παρὰ τὰς βλάβας
τοῦ θεάτρου ἐκ τοῦ χρόνου, ἡ ἀκουστικὴ εἶναι πολὺ ἔντονος. Σχίσιμο ἐφημε-
ρίδος γινόμενον εἰς τὸν χώρον τῆς ὀρχήστρας ἀκούεται εἰς τὰ ἀνώτατα καθί-
σματα. Κατὰ συνέπειαν τὸ πρόβλημα τῆς ἀκουστικῆς, τοῦλάχιστον τοῦ θεά-
τρου τῆς Ἐπιδαύρου, ἐπὶ τοῦ παρόντος παραμένει ἄλυτον.

Ὁ Dr. μηχανολόγος κ. Ἰω. Σακκιάς, τοῦ ὁποίου τὰ πειράματα διὰ τὴν
καῦσιν πλοίων διὰ κατόπτρων ἐπέτυχον τόσον καλά, (βρα Γ' τόμον Ἀπάντων
'Αρχιμήδους ὑπὸ Εὐ. Σ. Σταμάτη, Ἀθήναι 1974, σελ. 309) ἔκαμε, τῇ παρα-
κλήσει μας, παρόντων ἡμῶν μετρήσεις ἀκουστικῆς εἰς τὸ θέατρον τῆς Ἐπι-
δαύρου κατὰ τὸ 1976, καὶ μελετᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Καὶ εἰς τὸ ἀτελῶς σωζόμενον θέατρον τοῦ Ἄργους ὑπάρχουν δεξιὰ καὶ
ἀριστερᾶ τῆς εἰσόδου φρεάτια, τὰ ὅποια, λέγεται, ὅτι εἶχον σκοπὸν τὴν ἐνί-
σχυσιν τοῦ ἡχου. Καὶ ἐδῶ οὐδεμία μελέτη ἔχει γίνε. Δὲν γνωρίζομεν ὁμως,
μήπως τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον Ἐρευνῶν ἢ τὸ Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ ἔχουν
ἐπιληφθῆ τοῦ ζητήματος τῆς ἀκουστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θεάτρων,
καὶ δὲν ἔχουν δημοσιεύσει ἀκόμη τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν των.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

91

Τὰ σῦκα τῆς Ἀττικῆς ἦσαν ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἀλλ' ὀχι πολλά. Διὰ

τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νόμου ἀπηγόρευον τὴν ἐξαγωγήν τῶν σῦκων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τιμὴ πωλήσεως ἦτο πολὺ μεγάλη, ὑπῆρχον πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἐπώλουν κρυφὰ σῦκα πρὸς ἐξαγωγήν. Οἱ μνηύοντες τούτους, οἱ λέγοντες δηλαδὴ ὅτι οἱ τὰδε «φαίνονται ὅτι πωλοῦν κρυφὰ σῦκα» ἐκλήθησαν συκοφάνται. Βραδύτερον, ἡ λέξις ἔλαβε τὴν σημερινὴν σημασίαν. (Ἀθήναιος, Γ' 74 e).

92

Τὰ βασιλικά σῦκα δὲν εἶναι ὀνομασία σύγχρονος, τεθεῖσα πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τυχόν ὑπάρχοντα δημοκρατικὰ σῦκα. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν σῦκα τινὰ τῆς Ἀττικῆς ἐξαιρετικῆς ποιότητος ὀνομάζοντο κατὰ τὸν Φιλῆμονα (τὸν ποιητὴν) σῦκα βασιλεία, ἐξ ἧν προέρχεται καὶ τὸ ὄνομα βασιλίδες ἰσχάδες (ἰσχάς - ἄδος = σῦκον). (Ἀθήναιος Γ' 767).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

93

1. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (323 π.Χ.) ὑπεβλήθη κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, διαμένοντος εἰς τὰς Ἀθήνας, μήνυσις ἐπὶ ἀσεβεία, ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου Εὐρυμέδοντος, προϊσταμένου τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, ὁ ὁποῖος φυσικὰ ἦτο βαλτός. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδραπέτευσεν εἰς τὴν Χαλκίδα, εἰπὼν (εἰς τοὺς Ἀθηναίους) δὲν θὰ σᾶς ἀφῆσω νὰ ἀμαρτήσετε διὰ δευτέραν φορὰν κατὰ τῆς φιλοσοφίας (ἐννοῶν ὡς πρώτην φορὰν τὴν καταδίκην εἰς θάνατον τοῦ Σωκράτους).

2. Ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀντίπατρον, ὅτι τὸ νὰ διατριβῇ εἰς τὰς Ἀθήνας εἶναι ἐργῶδες. Εἶπε δὲ καὶ τὸ Ὀμηρικὸν ἐκεῖνο:

Ὅγγη ἐπ' ὄγγη γηράσκει καὶ σῦκον ἐπὶ σῦκι (Ὀδύσσεια η 120), δηλαδὴ: Τὸ ἀγλάδι γερνάει ἀπάνω στὴν ἀγλαδιὰ καὶ τὸ σῦκα στὴ συκιά, ἐννοῶν τὸ ἀμετάβλητον τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς καταδίκης τοῦ Σωκράτους καὶ τὸν φόβον νὰ πάθῃ καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια. (Aristotelis fragm. V. Rose, σελ. 407 καὶ 440 καὶ Διογ. Λαέρ. V. 5-9.)

Η ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

94

Τὰ συστατικὰ πάσης ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης εἶναι τρία, οἱ ὀρισμοί, τὰ θεωρήματα καὶ τὰ ἀξιώματα.

Πᾶσα ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη περὶ τρία ἐστι, περὶ ὅτε δείκνυσσι, καὶ ὁ δείκνυσσι καὶ ἐξ ὧν.
(Ἀριστοτέλης, Ἀναλυτικά Ὑστερα 76 b II, Bekker - Gigon).

‘Ο Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος, ἦτο πολιτικός, μαθηματικός, μουσικός, μηχανικός καὶ στρατηγός. Κατεσκεύασε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην. “Ὅταν αὐτὴ πετοῦσε καὶ κατόπιν ἐπιπτε εἰς τὸ ἔδαφος, δὲν ἐσηκώνετο πλέον. Ἡ κατασκευὴ αὐτὴ θεωρεῖται τὸ πρῶτον ἀεροπλάνον τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν ἐλειτούργει δι’ ἐλατηρίου ἢ διὰ πεπιεσμένου ἀέρος. Τὴν πρῶτην πληροφορίαν περὶ τῆς πετομένης περιστερᾶς τοῦ Ἀρχύτου παρέχει ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος γράφει: νομίζουσι, ὅτι καὶ ἡ πλαταγὴ (ἡ πετομένη περιστέρα) τοῦ Ἀρχύτου ἔχει γίνεσθαι καλῶς, τὴν ὁποίαν δίδουσι εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τὸ παίξουσιν καὶ νὰ μὴ κάμνουσι ζημιὰς εἰς τὸ σπίτι· διότι τὰ παιδιὰ δὲν μποροῦσι νὰ ἔχουσι ἡσυχίαν.

(Ἀριστοτέλης. Πολιτικά Θ. 1340 b 26 Bekker - Gigon). Τὴν αὐτὴν πληροφορίαν παρέχει καὶ ὁ Φαβωρίνος, ἐξ Ἀρελάτης (γεννηθεὶς 80 μ.Χ.) (ed. Eckart Mensching Favorin von Arelate I, Berlin 1963, σελ. 154 F 66) καὶ ὁ Ῥωμαιὸς Gellius, NA 10, 12, 9 f.

Η ΜΥΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ

Κατὰ τὸν Θέωνα τὸν Συμυρναῖον (Β' αἰ. μ.Χ.) ἡ μύησις εἰς τὰ μυστήρια (Ἐλευσίαια καὶ Καβείρεια) ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε μέρη:

1. Πρῶτον μέρος εἶναι ὁ καθαρμός. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ὅλους νὰ γίνουσι μέλη. Οἱ φλόαροι, οἱ ἐγκληματίαι καὶ γενικῶς οἱ κακοὶ ἀποκλείονται.
2. Δεύτερον μέρος εἶναι ἡ ἐρμηνεία καὶ διδασκαλία τοῦ τελετουργικοῦ καὶ συμβολικοῦ μέρους τῶν μυστηρίων, «ἡ τῆς τελετῆς παράδοσις.»
3. Τρίτον μέρος εἶναι ἡ ἐποπτεία (χωρὶς νὰ γίνεσθαι ἐρμηνεία τούτου ὑπὸ τοῦ Θέωνος.)
4. Τέταρτον μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἐπισφράγισις τῆς ἐποπτείας εἶναι ἡ ἀνάδεσις στεφάνων καὶ ἐπίθεσις αὐτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μουμένων, ὥστε εἰς ὅτι ἐμυήθη κανεὶς ἢ συναδεύθη ἀπὸ λαμπάδας ἢ ἔτυχε κάποιας ἱερωσύνης νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους.
5. Πέμπτον μέρος εἶναι ἡ ἐκ τῶν προηγουμένων (μερῶν) τελειοποιήσις καὶ εὐδαιμονία, ὡς εἶναι προσφιλέης εἰς τοὺς θεοὺς καὶ παρατηρεῖται μόνον εἰς αὐτούς.

Ἐν συνεχείᾳ προσθέτει ὁ Θέων διὰ τὸ γίνῃ κανεὶς μέτοχος τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας πρέπει, ὅπως εἰς τὰ μυστήρια, νὰ ὑποστῇ:

1. καθαρμόν, ἦτοι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, διαπόνησιν εἰς τὰ μαθήματα: ἀριθμητικὴν, γεωμετρικὴν, στερεομετρικὴν, μουσικὴν, ἀστρονομικὴν.

2. Ν' ἀκούσῃ διδασκαλίαν φιλοσοφικῶν θεωρημάτων (λογικῶν - πολιτικῶν - φυσικῶν).

3. Ν' ἀσχοληθῇ μέ τὰ νοητά, τὰ ὄντως ὄντα, καί τὰς ἰδέας.

4. Νά ὑποστῇ ἀνάδεδσιν καί στέψιν, ἤτοι ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἱκανότητα νά διδάσκῃ καί εἰς ἄλλους ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔμαθεν αὐτός.

5. Νά προσπαθῆσῃ νά τελειοποιηθῇ καί νά ἐξομοιωθῇ, εἰ δυνατόν, πρὸς τὸν θεόν. (Θέων Σμυρναῖος, σ. 14 - 16.)

ἜΟτι ὁ Πλάτων ἦτο μεμνημένος εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια συμπεραίνεται ἀπὸ μερικὰς φράσεις τῶν διαλόγων του, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς ἐξῆς:

1. Ἐκ τοῦ μνεῖν καί ἐποπτεῦεν. (Ἐπιστολὴ Ζ', 333 e.)

2. Ἐδδαίμονα φάσματα μνούμενοι τε καί ἐποπτεόντες. (Φαῖδρος 250 e.)

3. ἜΟτι τὰ μεγάλα (δηλ. μυστήρια) μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά. (Γοργίας 497 e.)

4. Μεμνημένως ἀληθῶς τε καί ὄντως. (Ἐπινομίς 986 d.)

5. ἜΩσπερ λέγεται κατὰ τῶν μεμνημένων. (Φαῖδρον 81 e.)

6. Ἐνταῦθα τοῖς μεμνημένοις ἔστι τις προεδρία. (Ἄξιλοχος 371 d.)

ΕΤΑΙΡΑΙ

97

ἜΟ Ἄλεξανδρινὸς συγγραφεὺς καί ῥήτωρ, Ἄλκιφρων, τοῦ Β' αἰ. μ.Χ., ἔχει γράψει ἐπιστολάς ἑταιρῶν πολλαὶ τῶν ὁποῖων σώζονται. Εἰς αὐτάς ἐκτίθενται μερικὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς τῶν ἑταιρῶν τῶν Ἀθηναίων τοῦ Δ' αἰ. π.Χ.

Κατὰ τὸν ἀθηναϊκὸν νόμον αἱ ἑταῖραι δὲν ἐπετρέπετο νά ζητοῦν χρήματα ἀπὸ τοῦς ἑραστάς. Φαίνεται, ὅτι ὁ ἑραστῆς Εὐθίας ἐθύμωσε, διότι ἡ Φρόνη τοῦ ἐζήτησε πολλὰ χρήματα καί τῆς ὑπέβαλε μήνυσιν. ἜΗ Φρόνη ἐκέρδισε τὴν δίκην χάρις εἰς τὸν συνήγορον ἜΥπερείδην. ἜΗ φίλη τῆς Φρόνης, ἑταῖρα ὀνόματι Βακχίς, γράφει πρὸς τὴν Φρόνην:

ἜΗ Βακχίς πρὸς τὴν Φρόνην

Δὲν στενοχωρήθηκα τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεξες φιλάττη, ὅσον εὐχαριστήθηκα, ὅτι ἀπηλλάγῃς πανηροῦ ἑραστοῦ καί εὐρήκας χρηστὸν ἑραστὴν τὸν ἜΥπερείδην. Νομίζω, ὅτι ἡ δίκη ποῦ ἔγινε ἦτο γιὰ τὸ καλὸ σου. Γιατί σὲ ἔκανε διαβόητον ὄχι μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καί εἰς ὅλην τὴν Ἐλλάδα.

ἜΟ Εὐθίας λοιπὸν ἀρκετὰ θά τιμωρηθῇ στερούμενος τῆς συντροφιάς σου διότι νομίζω, ὅτι ἀπὸ θυμὸν καί τὴν ἔμφυτον ἀμάθειάν του κινήεις ὑπερέβῃ τὸ μέτρον τῆς ἐρωτικῆς ζηλοτυπίας. Καί μάθε ὅτι τώρα μᾶλλον αὐτὸς σὲ ἀγαπάει περισσότερο παρὰ ὁ ἜΥπερείδης. Διότι εἶναι φανερόν, ὅτι αὐτὸς ἐξ αἰτίας τῆς συνηγορίας θέλει νά ἔχῃ περισσότερη ἀγάπη καί τρυφερότητα, ἐνῶ ἐκεῖνος

ἔχει ἐξοργισθῆ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης. Θὰ σοῦ ἔλθῃ λοιπὸν πάλιν (ὁ Εὐθίας) μὲ παρακλήσεις καὶ ἰκεσίας καὶ μὲ πολὺ χρυσίον. Ἀλλὰ κύτταξε φιλιτάτη μὴ μᾶς ντροπιάσης ἐμᾶς τις ἑταῖρος, οὔτε νὰ κάνῃς τὸν Ἵπερείδην νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ παρακλήσεις τοῦ Εὐθία σὲ κατάφεραν, οὔτε νὰ πιστεύσῃς σ' αὐτοὺς ποὺ σοῦ λένε, ὅτι ἂν δὲν ἔβγαζες τὰ ροῦχα, γιὰ νὰ δείξῃς εἰς τοὺς δικαστὰς τὰ μαστάρια, τίποτε δὲν θὰ σὲ ὠφελοῦσε ὁ συνήγορος. Διότι ἀκριβῶς ἡ συνηγορία του σὲ ἔκανε νὰ βγάλῃς τὰ ροῦχα τὴν κατάλληλην στιγμήν.

Βακχίς Φρόνη

Οὐ τοσοῦτον σοι τοῦ κινδύνου συνηχθέσθην φιλιτάτη, ὅσον ὅτι πονηροῦ μὲν ἀπηλλάγῃς ἐραστοῦ χρηστὸν δὲ εἶδες Ἵπερείδην, συνήσθην. Τὴν γὰρ δίκην σου καὶ πρὸς εὐτυχίαν γεγονέναι νομίζω. διαβύθητον γάρ σε οὐκ ἐν ταῖς Ἀθήναις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀπάσῃ ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος πεποιήκειν.

Εὐθίας μὲν οὖν ἰκανὴν τιμωρίαν δώσει τῆς σῆς ὀμιλίας στεροῦμένους· ὑπὸ γὰρ ὀργῆς μοι δοκεῖ κινηθεῖς διὰ τὴν ἔμφυτον ἀμαθίαν ὑπερᾶραι τὸ μέτρον τῆς ἐρωτικῆς ζηλοτυπίας. καὶ νῦν ἐκείνον ἐρῶντα μᾶλλον εὖ ἴσθι ἢ Ἵπερείδην. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὴν τῆς συνηγορίας χάριν δηλὸς ἐστὶ σπουδάζεσθαι βουλόμενος καὶ ἐρῶμενον ἑαυτὸν ποιῶν ὁ δὲ τῷ ἀποτεύγματι τῆς δίκης παρῶξενται. προσδέχου δὴ πάλιν ἀπ' αὐτοῦ δεήσεις καὶ λιτανείας καὶ πολὺ χρυσίον. μὴ δὴ καταδαιτηθῆς ἡμῶν, ὦ φιλιτάτη, τῶν ἑταυρῶν, μηδ' Ἵπερείδην κακῶς δόξαι βεβουλευθῆσαι ποιήσης τὰς Εὐθίου ἰκεσίας προσειμένῃ, μηδὲ τοῖς λέγουσί σοι ὅτι, εἰ μὴ τὸν χιτωνίσκον περιορηξαμένη τὰ μαστάρια τοῖς δικασταῖς ἐπέδειξας, οὐδὲν ἂν ὁ ῥήτωρ ὠφέλει, πείθου. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἵνα ἐν καιρῷ γένηται σοι ἢ ἐκεῖνον παρέσχε συνηγορία.

(Ἰλιόφρονος, ῥήτορος, ἐπιστολαὶ IV 4[131], M. A. Schepers.)

Ἡ Φρόνη πρὸς τὸν Πραξιτέλην

98

Μὴ φοβηθῆς κανένα σκάνδαλον· διότι ἔκανες σπουδαῖον ἔργον, τέτοιο, ποὺ κανεῖς μέχρι σήμερα εἶδε χειροποίητον, τὸ νὰ βάλῃς τὸ ἀγάλμα τῆς ἑταίρας σου σὲ περίβολον ναοῦ (εἰς τὸ τέμενος). Διότι εὐρίσκομαι εἰς τὸ μέσον· μεταξὺ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ὅποιον ἐφιλοτέχνησες ἐσὺ καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἔρωτος, τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐσὺ ἐφιλοτέχνησες. Μὴ μὲ φθονήσῃς διὰ τὴν τιμὴν μου αὐτὴν· διότι οἱ βλέποντες ἡμᾶς ἐπαινοῦν τὸν Πραξιτέλην, καὶ ἀφοῦ ἡ τέχνη σου μὲ ἐπλάσσε, δὲν κακοφαίνεται εἰς τοὺς Θεσπιεῖς νὰ εἶμαι μεταξὺ τῶν θεῶν. Ἐνα μόνον λείπει ἀπὸ τὴν δωρεάν σου, νὰ ἔλθῃς σὲ μᾶς, ὥστε νὰ κατακλιθοῦμε εἰς τὸ τέμενος μαζί. Διότι δὲν θὰ μολύνωμεν τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἐκάμαμε. ἔρρωσο. (Σημ. Τὰ ἀγάλματα, εἰς τὸν παρὰ τὰς Θεσπιάς ναὸν τοῦ Ἐρωτος).

Φρόνη Πραξιτέλει

μη δέισης· ἐξείργασται γὰρ πάγκαλόν τι χρῆμα, οἷον δὴ τι οὐδεὶς εἶδε
πώποτε πάντων τῶν διὰ χειρῶν ποτηθέντων, τὴν σεαυτοῦ ἐτέραν ἰδρύσας ἐν
τεμένει. μέση γὰρ ἔστηκε ἀπὸ τῆς σῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρωτος ἅμα τοῦ
σοῦ. μη φθονήσης δέ μοι τῆς τιμῆς· οἱ γὰρ ἡμᾶς θεασάμενοι ἐπαινοῦσι Πρα-
ξιτέλη, καὶ ὅτι τῆς σῆς τέχνης γέγονα οὐκ ἀδοξοῦσι με Θεοσπιεῖς μέσην κεί-
σθαι θεῶν. ἐν ἔτι τῇ δωρεᾷ λείπει, ἔλθειν σε πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἐν τῷ τεμένει μετ'
ἀλλήλων κατακλιθῶμεν. οὐ μισνοῦμεν γὰρ τοὺς θεοὺς οὐδ' αὐτοὶ πεποιθήκαμεν.
ἔρρωσο. (Ἀλκίφρωνος ῥήτορος ἐπιστολαὶ IV (fragm. 3], M. A. Schepers).

Ο ΟΜΗΡΟΣ ΑΡΧΗΓΕΤΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

99

Καὶ πρῶτον, ὅτι ὀρθῶς ὑπεθέσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, μεταξὺ
τῶν ὀποίων εἶναι καὶ ὁ Ἴππαρχος, ὅτι ὁ Ὅμηρος εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς γεω-
γραφικῆς ἐπιστήμης.

Καὶ πρῶτον ὅτι ὀρθῶς ὑπειλήφαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὅτι ἔστι
καὶ Ἴππαρχος, ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον. (Στρά-
βων I 2).

ΠΙΝΔΑΡΟΣ — ΑΘΗΝΑΙ

100

Ἦ εὐλογημένοι καὶ μὲ ζουμπούλια στεφανωμένοι καὶ φημισμένοι
στήριγμα τῆς Ἑλλάδος, κλειναὶ Ἀθῆναι, δαίμονια πόλις.

Ἦ τε λιταραὶ καὶ ἰοστέφανοι καὶ ἀοιδμοὶ
Ἑλλάδος ἔρρισμα, κλειναὶ Ἀθῆναι, δαίμονιον πτολίεθρον.
(Διθύρ. fr. 76, Bruno Snell).

MENANΔΡΟΣ

101

1. Ὅλοι οἱ εὐεργετηθέντες τὸ ξεχνοῦν, μερικοὶ δὲ καὶ μισοῦν τοὺς εὐεργέτας.
2. Ὅταν εὐεργετῆς νόμιζε, ὅτι μιμεῖσαι τὸν θεόν.
3. Θέλω μὴ στάλα τύχη παρὰ ἕνα πιθάρι μυαλό.
4. Ἐχεις τύχη, κοιμήσου, μὴ κουράζεσαι. Ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃς κοιμήσου μὴ ματαιοπονήῃς.

1.1. Ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ παθόντες εἶ, ἔνοι δὲ καὶ μισοῦσι τοὺς εὐεργέτας.

- 2.1. *Εδερρεγετών νόμιζε μμεισθαι θεόν.*
 3.1. *Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πλθον.*
 4.1. *Τύχην ἔχεις κάθευδε μὴ λίαν πόνει. Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις κάθευδε μὴ μάτην πόνει.*
 5. *Γέρων ἐραστής ἐσχάτη κακὴ τύχη.*
 6. *Βίος βίον δεόμενος οὐκ ἔστι βίος.*
 7. *Διὰ τῆς σιωπῆς πικρότερον κατηγορεῖ. (γνώμαι μον. S. Jaekel).*

ΤΟ ΠΕΡΙΦΗΜΟΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ἈΡΧΙΜΗΔΟΥΣ

102

Κατὰ τὸ 1920, ὁ Μοναχὸς ὁ προϊστάμενος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπώλησεν τὰ χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης εἰς διαφόρους Εὐρωπαίους ἐμπόρους παλαιῶν χειρογράφων. Μεταξὺ τῶν πωληθέντων χειρογράφων περιελαμβάνετο καὶ τὸ περίφημον χειρόγραφον τοῦ Ἀρχιμήδους, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ διάσημος Συρακούσιος σοφὸς περιέγραφε τὴν μέθοδον διὰ τῆς ὁποίας ἔκαμνε τὰς μαθηματικὰς του ἀνακαλύψεις. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο προσεφέρθη πρὸς πώλησιν εἰς τὴν Ἑθνικὴν βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1973 ὑπὸ Γάλλου ἐμπόρου παλαιῶν χειρογράφων. Ἡ βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων δὲν τὸ ἠγόρασε ἕνεκα τῆς μυθώδους τιμῆς τὴν ὁποίαν ἐζήτηε ὁ ἔμπορος. Ἐπληροφόρησεν ὁμῶς φίλον ἡμῶν ἐρευνῶντα σχετικῶς, ὅτι μέρος τοῦ χειρογράφου ἐπωλήθη εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ὁξφόρδης, τὸ ὑπόλοιπον δέ, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ μεγαλύτερον τὸ διεπραγματεύοντο πρὸς ἀγορὰν Ἀμερικανικὰ Πανεπιστήμια.

103

Ἡ λέξις Μοῦσαι προῆλθε ἐκ τῶν δύο λέξεων ὁμοῦ οὔσαι: Μοῦσαι. (ἀδέσποτον.)

104

Μεθύειν, μεθύσκεσθαι. Οἱ μεταβαίνοντες πρὸς προσκύνησιν εἰς κάποιον νόον, ἔκαιον εἰς τοὺς παρὰ τοὺς ναυὺς εὐρισκομένους βωμοὺς διάφορα σφάγια. Μετὰ τὴν θυσίαν ἐπεδίδοντο εἰς τὸ γλέντι ὅποτε ἔπινον πολὺ κρασί, ἤτοι πολὺν οἶνον, δηλ. οἰνοῦντο. Τὸ οἰνοῦσθαι αὐτό, ἐπειδὴ ἐγένετο μετὰ τὸ θύειν ὠνομάσθη μεθύειν. (Aristotelis, fragm. V. Rose, σελ. 99 - 101).

105

Ἐχει κατασκευάσει δὲ (ὁ Πλάτων) καὶ πλανητάριον, ὡς ἐλέχθη· διότι καὶ ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι χωρὶς νὰ βλέπη κανεὶς τὰ πράγματα, τὸ νὰ θέλῃ νὰ τὰ διδάσκη θὰ εἶναι μάταιος κόπος. (Προτροπὴ εἰς τὸ πείραμα).

Κατεσκευάσται δ' ἡμῖν καὶ σφαιροποιία κατὰ τὰ εἰρημένα· καὶ γὰρ αὐτός

φρσιν ὁ Πλάτων ὄτι τὸ ἄνευ τῶν δι' ὄψεως μιμημάτων τὰ τοιαῦτα ἐθέλειν ἐκδιδάσκειν μάταιος ἂν εἴη πόνος. (Θέων Σμυρναῖος σελ. 146,4. Hiller, καὶ παράφρ. 73).

106

Διότι τὸ ὅλον μέγεθος τῆς γῆς, κατὰ τὸν μέγιστον περιμετρούμενον κύκλον ἀπέδειξεν ὁ Ἐρατοσθένης, ἔτι εἶναι περίπου 252.000 στάδια. (Τὸ κοινὸν ἑλληνικὸν στάδιον ἦτο 164 μέτρα. Ἐπομένως κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ περίμετρος τῆς γῆς ἦτο περίπου $252.000 \times 164 = 41328$ χιλιόμετρα. Ὅλιγον περισσότερον τοῦ σήμερον ὑπολογιζομένου, περίπου 40.000 χιλίωμ.).

Τὸ ὅλον γὰρ τῆς γῆς μέγεθος κατὰ τὸν μέγιστον αὐτῆς περιμετρούμενον κύκλον μυριάδων κε' καὶ ἔτι διαχιλίων σταδίων σύνεγγως δεικνύσιν Ἐρατοσθένης. (Θέων Σμυρναῖος σελ. 124, 10. Hiller).

Ο ΣΟΛΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΘΛΗΤΑΙ

107

Περίωρισε δὲ (ὁ Σόλων) καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν ἀθλητῶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, καθορίσας διὰ νόμου, διὰ μὲν τὸν Ὀλυμπιονίκην δραχμὰς πεντακοσίας, διὰ δὲ τὸν Ἴσθμιονίκην ἑκατὸν καὶ ἀναλόγους διὰ τοὺς ἄλλους. Διότι εἶναι βέβαια ἀπειρόκαλλον νὰ ἐξείρη κανεὶς τὰς τιμὰς τούτων, ἀλλὰ, ἐννοεῖται, μόνον ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔπεσαν εἰς τὸν πόλεμον, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ τρέφουν καὶ νὰ ἐκπαιδεύουν τὰ παιδιά δημοσίᾳ. . . Οἱ ἀθληταὶ δὲ καὶ οἱ ἀσκούμενοι εἶναι πολυδάπανοι καὶ ὅταν νικῶν εἶναι ἐπιζήμιοι καὶ στεφανοῦνται κατὰ τῆς πατρίδος μᾶλλον παρά κατὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν ὅταν δὲ γεράσουν, ἀποχωροῦν, ὅπως λέγει ὁ Εὐριπίδης ὡς ξεθωριασμένα παλτά.

Συνέστειλε δὲ καὶ τὰς τιμὰς τῶν ἐν ἀγῶσι ἀθλητῶν, Ὀλυμπιονίκην μὲν τάξας πεντακοσίας δραχμὰς, Ἴσθμιονίκην δὲ ἑκατὸν, καὶ ἀνὰ λόγον ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀπειρόκαλλον γὰρ τὸ ἐξείρη τὰς τούτων τιμὰς, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων τῶν ἐν πολέμοις τελευτησάντων, ὧν καὶ τοὺς υἱοὺς δημοσίᾳ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι. . . ἀθληταὶ δὲ καὶ ἀσκούμενοι πολυδάπανοι, καὶ νικῶντες ἐπιζήμιοι καὶ στεφανοῦνται κατὰ τῆς πατρίδος μᾶλλον ἢ κατὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν γέροντες δὲ γενόμενοι κατὰ τὸν Εὐριπίδην τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κροκάς. (Διογένης Λαέρτιος I 55 - 56).

Ο ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΘΛΗΤΑΙ

108

Διότι, ἐνῶ ὑπάρχουν μύρια κακὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα τίποτε δὲν εἶναι κακώτερον ἀπὸ τὸ γένος τῶν ἀθλητῶν. . .

διότι τί ὠφελεῖ τὴν πατρίδα του, ἔταν παλαιήσῃ καλὰ
 ἢ βίξῃ δίσκον ἢ χτυπήσῃ τὸ σαγόνι καλὰ;
 Ποιὸ ἐκ τῶν δύο, πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς ἔχοντες δίσκους
 εἰς τὰ χέρια ἢ χτυπῶντες μὲ τὰ χέρια χωρὶς ἀσπίδας διώχοντες
 τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὴν πατρίδα των;

*Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα
 οὐδὲν κἀκίον ἔστιν ἀθλητῶν γένους. . .
 τί γὰρ παλαισας εὖ, τί δ' ὠκύτους ἀνήρ
 ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον παίσας καλῶς
 πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβῶν;
 πότερα μαχοῦνται πολεμίσιον ἐν χερσίν
 δίσκους ἔχοντες ἢ δίχ' ἀσπίδων χερὶ
 θείνοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;
 (Εὐριπίδης, fr. 82, Nauck. Ἀθήναιος X 413 c).*

ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

109

Ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος (430 - 367 π.Χ.)
 εὐρισκόμενος ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν Καρχηδονίων ἱδρυσεν τὸ πρῶτον Κέντρον
 Στρατηγικῶν Ἐρευνῶν τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ προσεκάλεσεν ἐξ
 ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος μηχανικοὺς καὶ τεχνίτας καὶ παρέσχεν εἰς αὐ-
 τοὺς ὅλα τὰ μέσα διὰ τὴν ἐπιτευξίν νέων ἀνακαλύψεων χρησίμων διὰ πολεμι-
 κοὺς σκοποὺς. Τότε εὐρέθη, μεταξύ ἄλλων, τὸ μηχανήμα καταπέλτης, μὲ τὸ
 ὁποῖον λέγεται, ὅτι ἀρχίζει ἡ ἱστορία τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν συγχρόνων
 πυραύλων. (Διόδωρος Σικελιώτης 14. 42).

ΔΙΟΥΡΓΕΙΣ ΣΗΡΑΓΓΟΣ

110

Ὁ περίφημος μηχανικὸς ἐκ Μεγάρων Εὐπαλῖνος, κατ' ἐντολὴν τοῦ τυ-
 ράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους (ἀκμὴ περίπου 550 π.Χ.) ἐξετέλεσεν τὸ
 σπουδαῖον ἔργον διανοίξεως σήραγγος εἰς λόφον παρὰ τὴν Σάμον, διὰ τὴν
 διαδοῦν ὕδραγωγείου. Ὁ λόφος εἶχεν ὕψος 270 περιπτοῦ μέτρα καὶ ἡ διάμετρος
 τῆς βάσεως ἦτο 1000 μέτρα. Ἡ διάνοιξις τῆς σήραγγος, ἡ ὁποία σῴζεται
 καὶ σήμερον, ἔγινεν ἀπὸ δύο ἀντίθετα μέρη τοῦ λόφου. Τὸ ὕψος ὡς καὶ τὸ
 πλάτος τῆς σήραγγος ἦτο 2,40 μέτρα. Ἡ συνάντησις τῶν ἀπὸ τὰ δύο ἀντί-
 θετα μέρη προχωρούντων ἐργατῶν ἔγινεν περίπου εἰς τὸ μέσον τῆς σήραγγος,
 ὅχι ὅμως ἀκριβῶς ἐπὶ εὐθείας γραμμῆς. Ἡ παρῆκλισις ἦτο 6 - 10 μ. Τὸ
 μικρὸν αὐτὸ σφάλμα ἀποδίδεται εἰς μικρὸν σφάλμα κατὰ τὴν κατόπτεισιν
 τῶν διορυκτικῶν ἐργασιῶν. Ὁ Ἦρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, διευθυντῆς τοῦ Ἑλλη-

νικοῦ Πολυτεχνείου τῆς Ἀλεξανδρείας (1ος αἰ. μ.Χ.) περιγράφει τὴν γεωμετρικὴν κατασκευὴν, ἣ ὁποία χρειάζεται διὰ τὴν διόρυξιν τῆς σήραγγος, θέσας τὸν ἐξῆς τίτλον τῆς περιγραφῆς: «Ὅρος διορύξει ἐπ' εὐθείας τῶν στομάτων τοῦ ὄρυγματος ἐν τῷ ὄρει δοθέντων», δηλ. δοθέντων τῶν στομάτων εὐθυγράμμου σήραγγος ὄρους, νὰ διανοιγῇ αὕτη. (Ἡρωνος Μετρικά σελ. 258, ἐκδ. H. Schöne).

Ο ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

111

Ἐάν ἔχωμεν ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον πλευρῶν π.χ. 9 καὶ 4 τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ εἶναι $9 \times 4 = 36$. Τὸ ὀρθογώνιον αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ μετασχηματίσωμεν εἰς τετράγωνον, χρησιμοποιοῦντες ὡς ὄργανα γεωμετρικὰ τὸν κανόνα, διὰ τοῦ ὁποίου σχεδιάζονται εὐθεῖαι γραμμαὶ καὶ τὸν διαβήτην διὰ τοῦ ὁποίου σχεδιάζονται κύκλοι. Τὸ οὕτω πως, ἐκ τοῦ ὀρθογωνίου μας εὐρισκόμενον τετράγωνον, θὰ ἔχη πλευρὰν 6, ἥτοι τὸ τετράγωνόν μας θὰ ἔχη ἐμβαδὸν $6 \times 6 = 36$, ὅσον εἶναι καὶ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὀρθογωνίου. Ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ὀρθογωνίου (ἢ ἄλλης ἐπιφανείας) εἰς τετράγωνον λέγεται τετραγωνισμός. Ὅταν μᾶς δοθῇ κύκλος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὕρωμεν τετράγωνον, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ἐμβαδὸν μὲ τὸν κύκλον. Δι' αὐτό, λέγεται, ὅτι ὁ κύκλος δὲν τετραγωνίζεται. Ἐννοεῖται, ὅτι δὲν τετραγωνίζεται ὁ κύκλος, ὅταν διὰ τὸν τετραγωνισμὸν χρησιμοποιοῦνται ὡς ὄργανα σχεδιάσεως ὁ κανὼν καὶ ὁ διαβήτης. Μὲ ἄλλα ὄργανα σχεδιάσεως τετραγωνίζεται ὁ κύκλος, ὅπως ἀπέδειξεν ὁ Ἀρχιμήδης (Περὶ ἑλίκων Θεώρημα 18). Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. ἐγνώριζεν ὅτι ὁ κύκλος δὲν τετραγωνίζεται μὲ κανόνα καὶ διαβήτην. Τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὴν κωμῶδιαν τοῦ Ἀριστοφάνους «Ὀρνίθες» στίχ. 992 - 1005, ἣ ὁποία ἐπαίχθη διὰ πρώτην φορὰν τῷ 415 π.Χ. Τὸ ἐν πρόσωπον τοῦ διαλόγου εἶναι ὁ περίφημος Ἀθηναῖος ἀστρονόμος Μέτων καὶ τὸ ἄλλο κάποιος Πισθέταιρος. Ὁ διάλογος αὐτῶν ἔχει ὡς ἐξῆς:

Μέτων: Παιδιά, ἦρθα!

Πισθέταιρος: Ἄλλο κακὸ μᾶς βρῆκε. Καὶ τί ἦρθες νὰ κάνης ἐδῶ;

Μέτων: Ἦρθα νὰ γεωμετρήσω τὸν ἀέρα.

Πισθ.: Καὶ ποῖος εἶσαι ἐσύ; Καὶ τί εἶναι αὐτὰ πού κρατᾶς στὰ χέρια σου;

Μέτ.: Εἶναι κανὼν καὶ διαβήτης. Τὸ καταλαβαίνεις;

Πισθ.: Ὅχι, καθόλου.

Μέτ.: Θὰ μετρήσω μὲ ὀρθογώνιον χάρακα καὶ ὑστερα θὰ προσθέσω τὰ μικρὰ ἐκ τῆς μετρήσεως τμήματα, διὰ νὰ τετραγωνίσω πρὸς χέριν σου τὸν κύκλον.

112

Τὸ δίκαιον ἔχει μεγάλην δύναμιν.

Ἔχει γὰρ ἡ Δίκη μέγα σθένος. (Εὐριπίδης, Ἡλ. 958.)

Ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης δὲν παραδέχεται τὴν ὑπαρξίν τοῦ χώρου, λέγων, ὅτι χωρὸς δὲν ὑπάρχει, διότι ἐὰν ὑπῆρχε ἔπρεπε νὰ ἦτο εἰς κάποιον χωρὸν, αὐτὸς εἰς κάποιον ἄλλον, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς ἐπ' ἄπειρον. (Ἀριστοτέλης Φυσ. Δ 3. 210 b 22).

Τὸ πρόβλημα τί εἶναι ὁ χωρὸς πτωμένει καὶ σήμερον ἄλυτον, ὡς εὐστόχος παρατηρεῖ εἰς τοὺς δύο τελευταίους στίχους τοῦ βιβλίου του, Τὸ πρόβλημα τοῦ χώρου, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Bar-Pan τοῦ Ἰσραήλ, Μὰξ Γιάμμερ (Max Jammer, *Das Problem des Raumes, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1960*, σελὶς 220, μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον *Concept of Space, Harvard University Press, Cambridge U.S.A.*). Ὁ χωρὸς ὅμως ὑπάρχει, ζῶμεν ἐντὸς αὐτοῦ, ἀσχέτως ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν οὐρίσωμεν καὶ περὶ αὐτὸν ἀσχολεῖται ἡ ἑλληνικὴ γεωμετρία.

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Φαίνεται πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ Τυπογραφία ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν κινητῶν γραμμάτων, εἶχεν ἤδη ἀνακαλυφθῆ ἀπὸ τοῦ 6 αἰ. π.Χ. ἴσως καὶ παλαιότερον! Τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὴν κατασκευὴν τῶν σφραγίδων τῶν ἀρχόντων καὶ ἀπὸ τὰ νομίσματα. Ἦτο ἀδύνατον, ὅμως, νὰ ἐκτυπωθοῦν κινητὰ γράμματα εἰς παύρους ἢ περγαμινάς. Τοῦτο κατέστη δυνατόν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χάρτου, ἡ ὁποία ἐγίνε ὑπὸ τῶν Κινέζων περὶ τὸν δὸν αἰῶνα μ.Χ.

Διὰ τῶν Ἀράβων, ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου ἐγίνε γνωστὴ καὶ εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην, κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ καὶ σκέψις περὶ χρησιμοποίησεως αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων. Τοιαύτη σκέψις ἐγίνε τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ τεχνίτου πολυτίμων λίθων καὶ κοσμημάτων, Γκένσφλάις, ἐπονομασθέντος, ἐκ τοῦ τόπου γεννήσεώς του, Γουτεμπεργίου (Gutenberg) (1398 - 1468). Κατὰ τὸν Γερμανὸν λόγιον Ἑλληνιστὴν Χέρμαν Ντήλς (H. Diels) ὁ Γουτεμβέργιος ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν τῆς τυπογραφίας διὰ κινητῶν γραμμάτων ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας τοῦ Κικέρωνος «Περὶ τῆς φύσεως τῶν Θεῶν» (De nat. Deorum 2.37), γραφείσης περὶ τὸ 45 π.Χ. Ὁ Κικέρων, εἶχεν ἐπισκεφθῆ, εἰς τὴν Ῥόδον, τὸν διασημότερον σοφὸν τῆς ἐποχῆς του, τὸν μέγαν Ποσειδώνιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤκουσε νὰ γίνεταί λόγος περὶ τυπογραφίας διὰ κινητῶν γραμμάτων. Γράφει, λοιπόν, ὁ Κικέρων, ἐπιθυμῶν νὰ ἀνατρέψῃ τὴν θεωρίαν περὶ προελεύσεως τοῦ κόσμου ἐκ τύχης, ὅτι «ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πέσουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀναρίθμητα κινητὰ γράμματα καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὰ ἔργα τοῦ Λατίνου συγγραφέως Ἐνίου.» Αἱ πληροφορίες, ὅμως, αὗται εἶναι εὐνόητον,

ὅτι δὲν μειώνουν τὴν μεγάλην ἐπιπόνησιν τοῦ Γουταμβεργίου, ὁ ὁποῖος ἐπραγματοποίησε ἰδέαν παλαιὰν μὲν, ἀλλὰ μὴ ἐφαρμοσθεῖσιν μέχρι τῆς ἐποχῆς του.

Η ΙΕΡΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

115

“Ολοι, σχεδόν, οἱ παλαιοὶ πολιτισμένοι λαοὶ ἐθεώρουν πολλοὺς ἀριθμοὺς ὡς ἱερούς. Ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πρῶτοι ἀσχοληθέντες συστηματικῶς μὲ τὴν ἱερότητα τῶν ἀριθμῶν, εἶναι ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Πυθαγόρειοι (8ος καὶ 5ος αἰὼν π.Χ.). Συλλογὴν πληροφοριῶν, ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἐδημοσίευσεν πρῶτος ὁ Μητροπολίτης Λαοδικείας (τῆς Συρίας) Ἀνατόλιος (269-282 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος, πρὶν χειροτονηθῆ εἰς Ἐπίσκοπον, ἐδίδασκει Μαθηματικὰ καὶ Φιλοσοφίαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Ἀλεξανδρείας. Αἱ πληροφορίες τοῦ Ἀνατολίου ἐφθασαν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Ἰαμβλίχου, μαθητοῦ τοῦ Ἀνατολίου. (Ἰαμβλ. Θεολογούμενα τῆς ἀριθμητικῆς. De Falco.)

Κατὰ τοὺς Πυθαγορείους, λοιπόν, ἡ μονὰς ἦτο ἱερός ἀριθμὸς, διότι ἐσυμβόλιζε τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος κατέχει τὸ πᾶν καὶ εἶναι ἀκίνητος. Λέγεται δὲ μονὰς, διότι μένει ἀκίνητος, ὅπως ὁ Θεός, καὶ πᾶς ἀριθμὸς πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ τὴν μονάδα «μένει» ἀμετάβλητος. Ἡ δυὰς ἐτόλμησε νὰ ἐκδηλωθῆ διὰ κινήσεως δύο μονάδων. Λέγεται τόλμη καὶ ἀνδρεία καὶ συμβολίζει τὸ θῆλυ γένος καὶ τὴν ὕλην. Ὁ τρία εἶναι ἱερός ἀριθμὸς, διότι ἐκφράζει τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον (πρῶτα - μεσημβρία - νύκτα, ἀρχή - μέσον - τέλος). Συμβολίζει τὸ ἄρρεν. Τὸ ἐπίρρημα τρίς, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἐκφράζει ἐπίτασιν καὶ ὄχι ἀπλῶς «τρεῖς φορές». Ὅπως π.χ. τρισόβλιος, τρισμάκαρ, τρισκατάρατος. Τρι-κυμία δὲν σημαίνει τρία κύματα, ἀλλὰ μεγάλα καὶ πολλὰ κύματα. Τριγυρνῶ δὲν σημαίνει κάμνω τρεῖς γύρους, ἀλλὰ περιπλανῶμαι.

Ὁ ἀριθμὸς τέσσαρα εἶναι ἱερός, διότι οἱ πρῶτοι τέσσαρες ἀριθμοὶ ἔχουν ἄθροισμα 10, ὁ ὁποῖος εἶναι βᾶσις τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$). Ἀποτελεῖ τὸν ὄρκον τῶν Πυθαγορείων καὶ ἐλέγτο «τετρακτὺς» (Ἀνατολή - Δύσις - Βορρᾶς - Νότος). Τέσσαρα εἶναι τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων: Γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ. Ὁ ἀριθμὸς πέντε εἶναι ἱερός, διότι ἐκφράζει τὴν ἔνωσιν τοῦ θήλεος (2) καὶ τοῦ ἄρρενος (3). Ἐλέγτο διὰ τοῦτο καὶ «γάμος». Εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ὑπῆρχεν εἰς περίοπτον θέσιν τὸ ἱερὸν γράμμα E (=5), συμβολίζον τὸν Θεόν.

Ὁ ἀριθμὸς ἕξ εἶναι ἱερός, διότι προέρχεται ἐκ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ θήλεος 2 καὶ τοῦ ἄρρενος 3 ($2 \times 3 = 6$). Ὀνομάζετο καὶ αὐτὸς «γάμος». Εἶναι ὁ μόνος ἀριθμὸς ἐντὸς τῆς δεκάδος, τοῦ ὁποῖου τὰ μέρη, προστιθέμενα δίδουν τὸν ἴδιον τὸν ἀριθμὸν ($1 + 2 + 3 = 6$). Αἱ διευθύνσεις εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἕξ: Ἐμπρός - ὀπίσω - ἄνω - κάτω, ἀριστερὰ - δεξιὰ. Ὁ ἀριθμὸς 7 εἶναι ἱερός, διότι ἐκάστη φάσις τῆς Σελήνης διαρκεῖ 7 ἡμέρας. Ἐντὸς τῆς δεκάδος οὔτε γεννᾷ ἄλλον ἀριθμὸν (διὰ πολλαπλασιασμοῦ), οὔτε γεννᾶται

(διὰ δικαιοσύνης). Δι' αὐτὸ λέγεται «ἀμήτωρ» καὶ «Θεός», Ἡ Θεωρία τῶν Πυθαγορείων, ὅτι ὁ 7 συμβολίζει τὸν Θεόν, ἔφθασε διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας: «Αὐτὸ τὸ ζῶον εἶναι ἐφτάψυχον», λέγομεν «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐφταμόναχος» (= εἶναι Θεομόναχος). Ὁ Σόλων εἶχε διαιρέσει τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἑπτὰ ἐποχάς: Ἀπὸ 1 - 7 ἐτῶν, παιδίον· ἀπὸ 7 - 14, παῖς· ἀπὸ 14 - 21, μειράκιον· ἀπὸ 21 - 28, νεανίας· ἀπὸ 28 - 49, ἀνὴρ (ἑπτὰ ἐπτάδες)· ἀπὸ 49 - 56, πρεσβύτης καὶ ἀπὸ 56 καὶ πέραν, γέρον! Τὰ ἐπτάμηνα εἶναι γόνιμα· Ἐπτάπυλοι Θῆβαι. Ἐπτά ἐπὶ Θῆβας. Ἐπτά θαύματα τοῦ κόσμου κ.λπ. «Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃς εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; «Ἔως ἐπτάκις;» Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς: «Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά» (Ματθ. 18, 22).

Ὁ ἀριθμὸς ὀκτῶ εἶναι ἱερός, διότι ἐκφράζει τὴν ἁρμονίαν καὶ εἶναι ὁ πρῶτος κύβας ἐντὸς τῆς δεκάδος ($2 \times 2 \times 2 = 8$). Ὁ ἀριθμὸς ἑννέα εἶναι ἐπίσης ἱερός διότι εἶναι ὁ μέγιστος μονοψήφιος ἀριθμὸς. Αἱ Ἑλικωνιάδες Μοῦσαι ἦσαν 9. Ὁ 9 καὶ ὁ 8 παρέχουν τὴν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου, διότι ἡ μουσικὴ κλίμαξ κατασκευάζεται διὰ τοῦ μουσικοῦ φθόγγου, τοῦ ὁποίου ἡ συχνότης εἶναι 9:8. Οἱ κίονες τῆς μικρᾶς πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος εἶναι 8 (ἁρμονία) καὶ τῆς μεγάλης πλευρᾶς εἶναι 17, δηλ. τὸ ἄθροισμα τῶν ὄρων τοῦ μουσικοῦ φθόγγου ($9 + 8 = 17$). Οἱ περισσότεροι στίχοι τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῆς Ἰλιάδος ἔχουν 17 συλλαβὰς, ὅπως π.χ.: «Ἄν-δρα μοι ἔν-νε-πε μοῦ-σα πο-λύ-τρο-μον ὃς μά-λα πολ-λά. Ὁ ἀριθμὸς δέκα, τέλος, εἶναι ἱερός, διότι ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ δεκαδικοῦ ἀριθμητικοῦ συστήματος κ.λπ.

BYZANTINA

116

Ἐκ τῆς Ἱστορίας Γεωργίου Κεδρηνοῦ (περίπου 1150) ed. B. G. Niebuhr, Bonnae 1838 τόμ. I. σελ. 552. Ὁ μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον διὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὅταν ἤκουσε κάποιον μάγειρα, ὀνομαζόμενον Δημοσθένην, νὰ κατηγορῇ τὸν Βασίλειον καὶ νὰ κάμνη ὄμωις καὶ λάθη κατὰ τὴν ὁμιλίαν, εἶπεν: Νὰ εἶδαμε καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον.

117

σ. 564 - 565. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α' ὑπῆρχον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μεταφερθέντα ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς ἀγάλματα:

1. Λυδία Ἀθηναῖα, ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διπίνου.
2. Κνιδία Ἀφροδίτη, ἔργον Κνιδίου Πραξιτέλους.
3. Σαμία Ἥρα, ἔργον Λυσίππου καὶ Βουπάλου τοῦ Χίου.
4. Ἐρως πεπερωτός, ἔχων τόξον, μεταφερθεὶς ἐκ τῆς Μύνδου (παρὰ τὴν Ἀλικαρνασσόν.)

5. 'Ο Φειδίου ἐλεφάντινος Ζεύς, ὃν Περικλῆς ἀνέθηκεν εἰς ναόν 'Ολυμπίων.
 6. "Αγαλμα μιμούμενον τὸν χρόνον, ἔργον Λυσίππου.
 7. 'Αμφιτρίτη, ἐκ 'Ρόδου.
 8. Χαλκοῦς βούς ἐκ Περγάμου, κ.λπ.
- 'Η 'Αθηνᾶ παρθένος τοῦ Φειδίου, εἰς τὴν 'Ακρόπολιν τῶν 'Αθηνῶν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀγάλματα τῶν 'Αθηνῶν μετεφέρθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸ 450.

118

σ. 571 - 572. 'Ο Θεοδόσιος ὁ Α' διέταξε καὶ ἐσφάγησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην 15.000 Θεσσαλονικεῖς, πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὸν φόνον στρατηγοῦ τινος καὶ ὀλίγων στρατιωτῶν του. 'Επὶ τῆς ἐποχῆς του ἀπηγορεύθησαν καὶ οἱ 'Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες. 'Απηγορεύθη δὲ εἰς τοὺς 'Ιουδαίους νὰ προσεῦχονται δημοσίᾳ καὶ διετάχθη τὸ κλείσιμον τῶν Συναγωγῶν.

119

σ. 573. 'Ο Μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ διέταξε νὰ κλείσουν ὅλοι οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων. 'Ο Θεοδόσιος ὁ μωσ ὁ Α' (ἀποθανὼν τῷ 395) διέταξε νὰ κατασκαφοῦν οὗτοι μέχρι τοῦ ἐδάφους. (Δὲν εἶναι γνωστὸν πῶς ἐσώθησαν ὁ Παρθενῶν καὶ τὸ Θησεῖον).

120

σ. 663. 'Ο Πυθαγόρας λοιπὸν καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Πλωτῖνος καὶ ἡ συμμορία αὐτῶν, ἀφοῦ παρεδέχθησαν ὅτι αἱ ψυχαὶ εἶναι ἀθάνατοι, εἶπον ὅτι αὐταὶ προὔπῃρχον τῶν σωμάτων. . . 'Η δὲ 'Εκκλησία ἀκολουθοῦσα τοὺς θεῖους λόγους λέγει, ὅτι ἡ ψυχὴ συνδημιουργεῖται μὲ τὸ σῶμα καὶ ὄχι πρότερον ἢ ὕστερον, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ φρενοβλαβῆς 'Ωριγένης.

Πυθαγόρας τοίνυν καὶ Πλάτων καὶ Πλωτῖνος καὶ οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας ἀθανάτους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες προὔπῃρχειν ταύτας ἔφησαν τῶν σωμάτων. . . 'Η δὲ ἐκκλησία τοῖς θεοῖς ἐπομένη λόγοις φάσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθεῖσαν τῷ σώματι, καὶ οὐ τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον κατὰ τὴν 'Ωριγένους φρενοβλάβειαν.

BIBΛΙΟΘΗΚΑΙ

121

1. 'Οπταὶ πλάκες ἀπετέλουν συλλογὴν βιβλίων εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Εἰς τὰς 'Αθήνας μνημονεύεται συλλογὴ βιβλίων γραμμένων ἐπὶ ξυλίνων πλακῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πεισιστράτου. Μεταγενεστέρως ἀναφέρονται βιβλιοθήκαι ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τινῶν, ὅπως τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ 'Α-

ριστοτέλους· ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρεῖται ἀρτίως ὠργανωμένη διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς.

2. Ἡ πρώτη μεγάλη καὶ σπουδαία βιβλιοθήκη τῆς ἀρχαιότητος εἶναι ἡ τοῦ Μουσείου (τοῦ ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου) τῆς Ἀλεξανδρείας, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Α'. Κατὰ τὸ 47 π.Χ. ἐπυρπολήθη αὕτη ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου δικτάτωρος Ἰουλίου Καίσαρος, ὅταν οὗτος κατέλαβε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον. Τότε περιεῖχεν αὕτη κατ' ἄλλους μὲν 700 χιλιάδας βόλους, κατ' ἄλλους δὲ 490 χιλιάδας βόλους (ἐκ παπύρου). Ἡ βιβλιοθήκη ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν 400 περίπου μέτρα.

3. Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπῆρχε καὶ δευτέρα βιβλιοθήκη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σεραπείου (ἢ Σεραπειοῦ) καὶ αὕτη μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη, περιέχουσα 42.800 βόλους, ἐπυρπολήθη μαζί μὲ τὸν ναὸν τοῦ Σεραπείου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου κατὰ τὸ ἔτος 390. Ὁ αὐτὸς Πατριάρχης διέβαλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπέτυχε τὴν πρώτην ἐξορίαν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (Κεδρηνὸς I σελ. 576).

Τὸ ὑπὸ τινων γραφόμενον, εἰς γυμνασιακὰ ἢ λυκειακὰ τινα βιβλία Λογικῆς, ὅτι ἡ δευτέρα βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ἀραβῶς Ὀμάρ περὶ τὸ 641, εἶναι ἀναληθές.

4. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Περγάμου περιέχουσα 200 χιλ. βόλους ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

5. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιέχουσα 120 χιλ. βιβλία κατεστράφη κατὰ τινα μεγάλην πυρκαϊάν. Κατὰ τὴν πυρκαϊάν αὕτην κατεστράφησαν ἀκόμη μυρία ἀγάλματα, τὰ ὅποια εἶχον μεταφερθῆ ἐκεῖ ἐξ Ἑλλάδος, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου, αἱ ὅποια ἦσαν γραμμέναι μὲ χρυσᾶ γράμματα. (Κεδρηνὸς I σελ. 616).

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας Πτολεμαῖος ὁ Α' παρεκάλεσε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων νὰ τοῦ δανείσῃ τὰ χειρόγραφα τῶν ἔργων τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἔδωκε πρὸς τοῦτο 15 τάλαντα ὡς ἐγγύησιν. Ὅταν ἔλαβε τὰ χειρόγραφα ἔκαμε ἀντίγραφα τούτων, τὰ ὅποια ἀπέστειλεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, κρατήσας τὰ πρωτότυπα, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ἐγγύησιν! (Pauly - Wissowa Real - Encyc. Bibliotheken).

ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΥΦΩΣ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΧΕΙ ΤΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΟΥΝ ΤΟΥ

Ἐάν τις ἔχη εἰς τὸν νοῦν του ἀριθμὸν ἀπὸ τοῦ 7 μέχρι τοῦ 105 εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν εὕρωμεν διὰ τῆς ἐξῆς μεθόδου. Λέγομεν εἰς τὸν ἔχοντα εἰς τὸν νοῦν του τὸν ἀριθμὸν νὰ μᾶς εἴπῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀριθμοῦ

αὐτοῦ διὰ 3. Κατόπιν νὰ μᾶς εἴπῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ διὰ 5. Καὶ τέλος νὰ μᾶς εἴπῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ διὰ 7. Ἡμεῖς πολλαπλασιάζομεν τὸ πρῶτον ὑπόλοιπον ἐπὶ 70, τὸ δεύτερον ὑπόλοιπον ἐπὶ 21 καὶ τὸ τρίτον ὑπόλοιπον ἐπὶ 15. Κατόπιν προσθέτομεν τὰ ληφθέντα τρία γινόμενα καὶ τὸ ἐξαγόμενον τὸ διαιροῦμεν διὰ 105. Τὸ λαμβανόμενον ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως ταύτης εἶναι ὁ ἀριθμὸς, τὸν ὁποῖον ἔχει τις εἰς τὸν νοῦν του. Ἐὰν ὑπόλοιπόν τι εἶναι 0 δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

Παραδείγματος χάριν. Ἐστω ὅτι ἔχει τις εἰς τὸν νοῦν του τὸν ἀριθμὸν 28. Ὁ 28 διὰ 3 δίδει ὑπόλοιπον 1. Ὁ 28 διὰ 5 δίδει ὑπόλοιπον 3 καὶ ὁ 28 διὰ 7 δίδει ὑπόλοιπον 0. Κατὰ τ' ἄνωτέρω θὰ ἔχωμεν $1 \times 70 = 70$, $3 \times 21 = 63$ καὶ $0 \times 15 = 0$. Τὸ ἄθροισμα τῶν τριῶν τούτων γινομένων εἶναι $70 + 63 + 0 = 133$. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς διαιρέσεως $133 : 105$ εἶναι ὁ ζητούμενος ἀριθμὸς 28.

Ἐὰν τὸ ἄθροισμα τῶν τριῶν γινομένων εἶναι μικρότερον τοῦ ἀριθμοῦ 105, τότε τὸ ἄθροισμα τοῦτο εἶναι ὁ ζητούμενος ἀριθμὸς. (Νικομάχου Ἀριθμητικῆ Εἰσαγωγὴ p. 152, 5. R. Hoche).

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

123

Ὁ Πλάτων ἀναφέρει εἰς τὸν Τίμαιον (23 κ. ἐξῆς) ὅτι κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ Αἴγυπτιακοῦ Ἀρχείου ὑπῆρχε πολιτισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, 9000 ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος (ἀκμὴ περίπου 580 π.Χ.).

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑρευνῶν Ἀρχαιολογίας, Δρ. Θεοφάνης Μανιᾶς διὰ τῶν γεωμετρικῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὸν ἑλληνικὸν χώρον εἶχε δημιουργηθῆ πολιτισμὸς τοῦλάχιστον πρὸ 12 χιλ. ἐτῶν. (Ἴδε Εὐ. Σ. Σταμάτη, Ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν, Ἀθῆναι 1976).

Ἐπισχυτικὸν τοῦ συμπεράσματος τούτου εἶναι τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι διὰ νὰ δημιουργηθῆ ἡ γλῶσσα τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν θὰ ἐχρειάσθησαν μερικαὶ χιλιάδες ἐτῶν. Εἶναι ἀδύνατον ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου νὰ ἐδημιουργήθῃ εἰς χρονικὸν διάστημα μόνον ἑκατοντάδων τινῶν ἐτῶν. Ἐὰν διὰ τὴν ἐν μέρει καταστροφὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣτις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1200 μ.Χ. διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ ἑλληνο-φραγκο-τουρκικοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου, τοῦ γλωσσικοῦ δηλ. ἰδιώματος τοῦ προκίφραντος ἐκ τῆς μακράωνος δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους εἰς τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Τούρκους, ἐχρειάσθησαν μέχρι σήμερον περισσότερα τῶν 750 ἐτῶν, διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν θὰ ἐχρειάσθη γλωσσικὴ διαδικασία χρονικοῦ διαστήματος ἀρκετῶν χιλιάδων ἐτῶν.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΓΡΑΦΟΙ

124

Τὸ δὲ αἰδοῖον τῆς ἱκτίδος (νυφίτσας) εἶναι μὲν κόκκαλο· φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι φάρμακον τῆς δυσουρίας.

Τὸ δὲ τῆς ἱκτίδος αἰδοῖον εἶναι μὲν ὄστουν· δοκεῖ δὲ εἶναι φάρμακον στραγγουρίας. (*Ἀντίγονος 108*).

125

Λέγεται, ὅτι εἰς τὴν νῆσον Γυάρον οἱ ποντικοὶ τρῶνε τὸ σίδηρο.

Ἐν Γυάρῳ τῇ νήσῳ λέγεται τοὺς μῦς τὸν σίδηρον ἐσθίειν (*Ἀριστοτέλης 25*).

126

Εἰς τὴν Καππαδοκίαν, λέγουν ὅτι οἱ ἡμίονοι γεννοῦν, καὶ εἰς τὴν Κρήτην ὅτι ἡ αἰγίερος (ὑψηλὴ λευκὴ) κάνει καρπούς.

Ἐν Καππαδοκίᾳ φασιν ἡμίονους εἶναι γονίμους καὶ ἐν Κρήτῃ αἰγίερους καρποφόρους (*Ἀριστοτέλης 69*).

(Παραδοξογράφοι, Antonius Westermann, Braunschweig 1839)

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην κεφ. ιβ', 20.

127

Ἦσαν δὲ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον Φίλιππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΧΑΙΑΝΤΕΡΑΙΝ 1770 - 1843

128

Λυρικός ποιητὴς τῆς Γερμανίας, εὐρῶν πνευματικὸν τοῦ καταφύγιον τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν τὸν Οἰδίποδα τύραννον καὶ τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους. Εἰς τὸ ποίημά του «Ἡ μοῖρα» προτάσσει τὸν στίχον τοῦ Προμηθέως δεσμώτου (936) τοῦ Αἰσχύλου: *Οἱ προσκυνοῦντες τὴν εἰμαρμένην* (*Ἀδράστειαν*) σοφοί. Εἰς τὸ περίφημον ἑλληνικὸν μυθιστόρημά του «Ἐπερίων» περιγράφει ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὅποιαν οὐδέποτε ἐπεσκέφη. Εἰς τὸ Β' μέρος τοῦ Ἐπερίωνος προτάσσει τὸ

ῥήτὸν τοῦ Σοφοκλέους «μὴ φῶναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον. . .» (Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῶ 1224.)

Εὑρίσκειται εἰς τὸν Λυκαβηττόν:

«Μὲ συνεκίνησε τὸ ὠραῖον φάντασμα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὅπως συγκινεῖ ἡ μορφή μιᾶς μητέρας, ἡ ὁποία ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ βασιλεῖον τῶν νεκρῶν.

«Ὡ Παρθενών!» ἐφώναξα, «καύχημα τοῦ κόσμου», στὰ πόδια σου κεῖται τὸ βασιλεῖον τοῦ Ποσειδῶνος, σὰν ἓνας δαμασμένος λέων. . .

«Μπορεῖς ἔτσι νὰ μεταθεθῆς εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους», εἶπε ἡ Διοτίμα.

«Μὴ μοῦ θυμίζης τὸν παλιὸ καιρὸ!» ἀπήντησα, αὐτὸς ἦτο μιὰ θεία ζωὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἐκεῖ τὸ κέντρον τῆς φύσεως. «Ὅταν ἐφθανε εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ἀνοιξίς, τὸ φαινόμενον τοῦτο ἦτο σὰν ἓνα σεμνὸ ἀνθος εἰς τὸ στῆθος μιᾶς παρθένου· ὁ ἥλιος ἀνέτελλε μὲ ἐρύθημα ἐντροπῆς ὑπὲρ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς γῆς.

Οἱ μαρμαρίνοι βράχοι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τῆς Πεντέλης ἐκπηδοῦσαν ἀπὸ τὸ ὑπνώττον λίκνον των, σὰν παιδιὰ ἀπὸ τὴν ποδιὰ τῆς μητέρας, καὶ ἔπερναν μορφήν καὶ ζωὴν ὑπὸ τὰ τρυφερὰ ἀθηναϊκὰ χέρια. . .

Ἡ φύσις ἦτο ἰέρεια καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ θεὸς τῆς, καὶ ὅλη ἡ ζωὴ τῆς καὶ κάθε μορφή καὶ κάθε τόνος τῆς ἦσαν μόνον μιὰ ἐνθουσιώδης ἡχώ τοῦ ἑξαισίου, εἰς τὸ ὅποιον αὐτὴ ἀνῆκε.»

FRIEDRICH HÖLDERLIN (Hyperion I)

Mich ergriff das schöne Phantom des alten Athens, wie einer Mutter Gestalt, die aus dem Totenreiche zurückkehrt.

«O Parthenon!» rief ich, «Stolz der Welt! zu deinen Füßen liegt das Reich des Neptun, wie ein bezwungener Löwe. . . «Kannst du so dich in die alte Zeit versetzen», sagte Diotima. «Mahne mich nicht an die Zeit!» erwidert ich, es war ein göttlich Leben und der Mensch war da der Mittelpunkt der Natur. Der Frühling, als er um Athen her blühte, war wie eine bescheidne Blume an der Jungfrau Busen; die Sonne ging schamrot auf über dem Herrlichkeiten der Erde.

Die Marmorfelsen des Hymettus und Pentele sprangen hervor aus ihrer schlummernden Wiege, wie Kinder aus der Mutter Schoss, und gewannen Form und Leben unter den zärtlichen Athenerhänden. . .

Die Natur war Priesterin und der Mensch ihr Gott, und alles Leben in ihr und jede Gestalt und jeder Ton von ihr nur ein begeistertes Echo des Herrlichen, dem sie gehörte. (Hölderlins Werke in einem Band, Ed. Anton Brieger, Austria 1952, S. 510 - 11).

Εἰς τὴν πραγματείαν του, Ταξιδιωτικαὶ εἰκόνες ἐκ τῆς Ἰταλίας, κάμνει σύγκρισιν τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Μονάχου, τὸ ὅποιον πολλοὶ ὀνομάζουσι «νεαὶ Ἀθήναι». Συνομιλεῖ μὲ κάποιον Βερολινέζον εἰς τὸ Μόναχον.

Κεφάλαιον 3

«Ὅτι ὅμως δὴν τὴν πόλιν τὴν ὀνομάζουσι «νεαὶ Ἀθήναι», τοῦτο εἶναι, μεταξύ μας, ὀλίγον γελοῖον, καὶ μοῦ κάμνει πολὺν κόπον, ἐάν θελήσω νὰ τὴν ἐκπροσωπήσω ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτήν. Τοῦτο ἀντελήφθην βαθύτατα κατὰ τὴν συνομιλίαν μὲ τὸν Βερολινέζον Φιλισταῖον (στενοκέφαλον), ὁ ὁποῖος καίτοι ἤδη συνωμίλησε μαζί μου ἀρκετὴ ὥρα, ὑπῆρξεν ἀρκετὰ ἀγενής, νὰ ἀγνοήσῃ κάθε ἀττικὸν ἄλλας εἰς τὰς νέας Ἀθήνας.

«Τοῦτο», ἐφώνασε σχεδὸν δυνατὰ, «ὕπάρχει μόνον εἰς τὸ Βερολῖνον. Ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει ἀστείον καὶ εἰρωνεῖα. Ἐδῶ ὑπάρχει καλὴ ἄσπρη Μπύρα, στὴν πραγματικότητά ὅμως καμμία εἰρωνεῖα.»

«Εἰρωνεῖα δὲν ἔχουμε», ἐφώνασεν ἡ Νάννερλ, ἡ λεπτὴ γκαρσόνα, ἡ ὁποία τῇ στιγμῇ αὐτῇ περνοῦσε μπροστὰ μας, «ἀλλὰ κάθε ἄλλο εἶδος μπύρας μπορεῖτε νὰ τὸ ἔχετε.»

«Ὅτι ἡ Νάννερλ ἐπέρασε τὴν εἰρωνεῖαν ὡς ἓνα εἶδος μπύρας, ἴσως διὰ τὴν καλλίτερη μπύρα τοῦ Στεττίνου, τοῦτο μὲ ἐλύπησε πολὺ, καὶ διὰ νὰ μὴ κἀνῃ ἐν συνεχείᾳ καμμιά ἄλλη τέτοια γκάφα, ἀρχισα νὰ τῆς λέω τὰ ἐξῆς: «Ὡραία Νάννερλ, ἡ εἰρωνεῖα δὲν εἶναι μπύρα, ἀλλὰ μία ἀνακάλυψις τῶν Βερολινέζων, τῶν εὐφυστάτων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι πολὺ στενοχωρηθῆ, διότι ἤλθον πολὺ ἀργὰ εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ἀνακαλύψουσι τὴν πυρίτιδα, καὶ οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τούτου ζητοῦσαν νὰ κάμουν μίαν ἀνακάλυψιν, ἡ ὁποία νὰ εἶναι τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος καὶ πολὺ χρήσιμος ἀκριβῶς εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνεκάλυψαν τὴν πυρίτιδα...»

Εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου κανεὶς εἶναι τετραπέρατος καὶ κάμνει τίς περισσότερες βλακεῖες ἐνοοῦσαν βαθύτατα αὐτὸ τὸ δυσάρεστον. Τὸ Ὑπουργεῖον ἐσκέφθη ὡς ἐκ τούτου νὰ λάβῃ σοβαρὰ μέτρα: Ἀπλῶς (εἶπαν) οἱ μεγάλες βλακεῖες ἐπιτρέπεται ἀκόμη νὰ τυπώνωνται, οἱ μικρότερες ὅμως ἐπιτρέπονται κατὰ τὰς συνομιλίας, καὶ τοιαύτῃ ἄδειᾳ ἐδόθη μόνον εἰς τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς ἀνωτάτους δημοσίους ὑπαλλήλους, οἱ κατώτεροι ὅμως ἄνθρωποι ἐπετρέπετο νὰ λέγουσι τίς βλακεῖες τῶν ἀπλῶς στὰ κρυφὰ — ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα δὲν ὠφέλησαν σὲ τίποτε, οἱ συγκρατημένους βλακεῖες, εἰς ἐξαιρετικὰς ἀφορμάς, ἐνεφανίζοντο ἰσχυρότατα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πάνω - κάτω ἐπροστατεύοντο κρυφὰ ἄνωθεν, ἀνήρχοντο δημοσίᾳ ἐκ τῶν κάτω, ἡ ἀμηχανία ἦτο

μεγάλη, ὅποτε τέλος ἀνεκαλύφθη ἓνα ἀνασταλτικὸν μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου κάθε βλακειᾶ μπορούσε νὰ θεωρηθῆ ὡς μὴ συμβᾶσα καὶ ἴσως νὰ μετατραπῆ εἰς σοφίαν. Αὐτὸ τὸ μέσον εἶναι ἀπλούστατον καὶ συνίσταται, εἰς τὸ ὅτι δηλώνεται ὅτι κάποιος ἔκαμε ἢ εἶπε τὴν βλακειᾶν ἀπλῶς ἀπὸ εἰρωνείαν. . . Ὁ Βερολιnéζος ἡμῶς ἐφαίνετο ὁ ἴδιος σὰν εἰρωνεία, ὅταν παρετήρησε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν ἐγένοντο δεκτὰ τὰ ἐξόχως ἀφρίζοντα ποτήρια καὶ ἐνῶ αὐτὸς ἐκύτταζε μιὰ ομάδα πού ἔπινε μύρρα, ἢ ὅποια ομάδα τὴν ἀπήλαυε μὲ κατάνυξιν καὶ συζητοῦσε διὰ τὸ ὑπέροχον αὐτῆς, εἶπε γελῶντας: «Καὶ αὐτοὶ θέλουν νὰ λέγωνται Ἰθθηναῖοι;».

. . . Ἐχομεν μόνον ἓνα μεγάλον ῥήτορα, ἀλλὰ εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ὁ Δημοσθένης περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βύνης εἰς τὴν Ἰθθηκὴν δὲν θὰ μπορούσε νὰ βροντᾷ τόσο καλὰ. Ἐὰν ἐμεῖς δὲν ἔχωμεν ἀκόμη δηλητηρίαση κανένα Σωκράτη, τοῦτο συνέβη, ὄχι ἡμῶς διότι μᾶς ἔλειπε πράγματι τὸ δηλητήριο. Καὶ ἂν ἐμεῖς ἀκόμη δὲν ἔχωμεν κανένα Δῆμον, ἐὰν δὲν ἔχωμεν ἓνα δημαγωγούμενον λαόν, ἐν τούτοις μπορούμε καὶ ἐμεῖς νὰ παρουσιασθοῦμε μὲ ἓνα μεγαλοπρεπὲς δεῖγμα αὐτοῦ τοῦ εἶδους, μὲ ἓνα δημαγωγὸν ἀπὸ τοὺς τεχνίτας, ὁ ὁποῖος ἐντελῶς μόνος μπορεῖ νὰ ἔσηκώσῃ ἓνα ὑλόκληρον Δῆμον, ἓνα σωρὸν μεγαλοφυλιάρων, πολυλογάδων, φοβιτσιάριδων καὶ λοιπὸν συρφετόν. . .

Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀντισταθῶ εἰς τὸν πειρασμόν, νὰ περιγράψω ἀκριβέστερον τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον τώρα μᾶς συνεστήθη. . .

«Καὶ αὐτὸ εἶναι ὁ δημαγωγὸς τῶν νέων Ἰθθηνῶν;» ἐρώτησε γελῶντας εἰρωνικῶς ὁ Βερολιnéζος. «Καλέ μου θεέ, αὐτὸς εἶναι ἓνας συμπατριώτης μου! Δὲν μπορῶ νὰ πιστεῦσω τὰ μάτια μου.»

HEINRICH HEINE REISEBILDER — ITALIEN

Kapitel III

Dass man aber die ganze Stadt (sc. München) ein neues Athen nennt, ist, unter uns gesagt, etwas ridikül, und es kostet mich viele Mühe, wenn ich sie in solcher Qualität vertreten soll. Dieses empfand ich aufs tiefste in dem Zwiegespräch mit dem Berliner Philister, der, obgleich er schon eine Weile mit mir gesprochen hatte, unhöflich genug war, alles attische Salz im neuen Athen zu vermissen.

«Des», rief er ziemlich laut, «gibt es nur in Berlin. Da nur ist Witz und Ironie. Hier gibt es gutes Weissbier, aber wahrhaftig keine Ironie.»

»Ironie haben wir nicht«, rief Nannerl, die schlanke Kellnerin, die in diesem Augenblick vorbeisprang, «aber jedes andre Bier können Sie doch haben.»

Dass Nannerl die Ironie für eine Sorte Bier gehalten, vielleicht für das beste Stettiner, war mir sehr leid, und damit sie sich in der Folge

wenigstens keine solche Blösse mehr gebe, begann ich folgendermassen zu dozieren: «Schönes Nannerl, die Ironie is ka Bier, sondern eine Erfindung der Berliner, der klügsten Leute von der Welt, die sich sehr ärgerten, dass sie zu spät auf die Welt gekommen sind, um das Pulver erfinden zu können, und die deshalb eine Erfindung zu machen suchten, die ebenso wichtig und eben denjenigen, die das Pulver nicht erfunden haben, sehr nützlich ist... In Berlin, wo man am Klügsten ist und die meisten Dummheiten begeht, fühlte man am tiefsten diese Unannehmlichkeit. Das Ministerium suchte dagegen ernsthafte Massregeln zu ergreifen: bloss die grössern Dummheiten durften noch gedruckt werden, die kleineren erlaubte man nur in Gesprächen, solche Erlaubnis erstreckte sich nur auf Professoren und hohe Staatsbeamte, geringere Leute durften ihre Dummheiten bloss im Verborgenen laut werden lassen; aber alle diese Vorkehrungen halfen nichts, die unterdrückten Dummheiten traten bei ausserordentlichen Anlässen desto gewaltiger hervor, sie wurden sogar heimlich von oben herab protegirt, sie stiogen öffentlich von unten hinauf, die Not war gross, bis endlich ein rückwirkendes Mittel erfunden ward, wodurch man jede Dummheit gleichsam ungeschehen machen und sogar in Weisheit umgestalten kann. Dieses Mittel ist ganz einfach und besteht darin, dass man erklärt, man habe jene Dummheit bloss aus Ironie begangen oder gesprochen... Der Berliner aber sah aus wie die Ironie selbst, als er bemerkte, mit welchem Enthusiasmus die hohen schäumenden Gläser in Empfang genommen wurden; und indem er auf eine Gruppe Biertrinker hindeutete, die sich den Hopfenektar vor Herzen schmecken liessen und über dessen Vortrefflichkeit disputierten, sprach er lächelnd: «Das wollen Athenienser sein?»... Wir haben nur einen grossen Redner, aber ich bin überzeugt, dass Demosthenes über den Malzaufschlag in Attika nicht so gut donnern konnte. Wenn wir noch keinen Sokrates vergiftet haben, so war es wahrhaftig nicht das Gift, welches uns dazu fehlte. Und wenn wir noch keinen eigentlichen Demos, ein ganzes Demagogenvolk besitzen, so können wir doch mit einem Prachtexemplare dieser Gattung, mit einem Demagogen von Handwerk aufwarten, der ganz allein einen ganzen Demos, einen ganzen Haufen Grossschwätzer, Maulaufsperrer, Poltrons und sonstigen Lumpengesindels, aufwiegt. . .

Ich kann der Versuchung nicht widerstehen, die Figur, die sich uns jetzt präsentierte, etwas genauer zu bezeichnen...

«Und das ist der Demagog des neuen Athens?» frug spöttlächelnd der Beliner. «Du juter Jott, des ist ja ein Landsmann von mich! Ich traue kaum meinen leiblichen Augen.» (Jubiläumsausgabe. Hofmann und Campe Verlag, Hamburg 1976. Von Walther Vontin).

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. Ἀρχιμήδους, Τετραγωνισμὸς παραβολῆς Ἀθῆναι 1946
2. Ἀρχιμήδους, Μηχανικά I » 1946
3. Τὸ δῆλιον πρόβλημα καὶ ἡ τριχοτόμησις γωνίας » 1949
4. Ἀρχιμήδους, Κύκλου μέτρησις » 1950
5. Εὐκλείδου, Γεωμετρία, Στοιχείων Βιβλία 1,2,3,4, Τόμος I » 1952
6. Εὐκλείδου, Γεωμετρία - Θεωρία ἀριθμῶν, Στοιχείων Βιβλία 5,6,7,8,9, Τόμος II » 1953
7. Τὰ Ἑλληνικὰ Μαθηματικά, ἐκ τῶν παραδόσεων ἐν τῇ Σχολῇ Γενικῆς Μορφώσεως Ἀνωτέρων Ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ » 1956
8. Εὐκλείδου, Περὶ ἀσυμμέτρων, Στοιχείων Βιβλίον 10ον, Τόμ. III » 1956
9. Εὐκλείδου, Στερεομετρία, Στοιχείων Βιβλία 11, 12, 13, Τόμ. IV » 1957
10. Ἀνθολογία ἀρχαίων καιμένων. Μαθηματικά — Ἀστρονομία — Φυσικὴ — Μηχανικὴ — Γεωγραφία τοῦ πολιτισμοῦ » 1960
11. Μετάφρασις τοῦ προηγουμένου εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν » 1961
12. Διοφάντου Ἀριθμητικά. Ἡ ἄλγεβρα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων » 1963
13. Προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι » 1966
14. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη » 1968
15. Euclides I, Elementa I - IV, B.G. Teubner, Leipzig 1969
16. Euclides II, Elementa V - IX, B. G. Teubner, » 1970
17. Euclides III, Elementa X, B. G. Teubner, » 1972
18. Euclides IV, Elementa XI - XIII, B.G. Teubner, » 1973
19. Euclides V, 1, Elem. XIV - XV, Scholia in libros I - V B.G. Teubner » 1977
20. Euclides V, 2, Scholia in libros VI - XIII, Appendix Schol. B.G. Teubner » 1977
21. Ἀρχιμήδους Ἄπαντα, τόμος Α' μέρος 2. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1970
22. Archimedis Opera Omnia, Vol. I - III, Ed. I.L. Heiberg, corrigenda adiecit Evangelos S. Stamatis, B.G. Teubner, Stuttgart 1972

23. 'Επιστημονικαὶ Ἔργασιαί - ἄρθρα, τόμος Α',	'Αθήναι	1972
24. 'Επιστημονικαὶ Ἔργασιαί - ἄρθρα, τόμος Β',	»	1973
25. Ἀρχιμήδους Ἄπαντα, τόμος Β'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος,	»	1973
26. Ἀρχιμήδους Ἄπαντα, τόμος Γ'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος,	»	1974
27. Ἄρθρα - Ὀμιλίαι	»	1974
28. Ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν	»	1976
29. Μαθηματικά εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος	»	1976
30. Ἑλληνικά Μαθηματικά, Ἐκδ. Ἐταιρείας Φίλων τοῦ Λαοῦ	»	1976
31. Ἀπολλωνίου Κωνικά, τόμος Α'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος	»	1975
32. Ἀπολλωνίου Κωνικά, τόμος Β'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος	»	1976
33. Ἀπολλωνίου Κωνικά, τόμος Γ'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος	»	1976
34. Ἀπολλωνίου Κωνικά, τόμος Δ'. Ἐκδ. Τεχν. Ἐπιμελ. 'Ελλάδος.	»	1976

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΝ Τῆ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ἈΘΗΝΩΝ

35. Ὁ ἀναδρομικὸς συλλογισμὸς παρὰ τῷ Εὐκλείδῃ	11. 6.1953
36. Μία παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς τετραγωνικῆς ρίζης τοῦ 2 παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	19.11.1953
37. Ἐπὶ τοῦ εὐκλείδειου θεωρήματος περὶ μεγίστου	10.12.1953
38. Περὶ τῶν ἀσυμμέτρων ἀριθμῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	4. 6.1954
39. Γεωμετρικὴ ἀπόδειξις τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμήδους ἀριθμη- τικοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς τετρ. ρίζης τοῦ 3	2. 6.1955
40. Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς γεωμετρικῆς ἀλγέβρας τῶν Πυ- θαγορείων	2. 6.1955
41. Ἐπὶ τοῦ εὐκλείδειου θεωρήματος ὅτι οἱ κύκλοι εἶναι πρὸς ἀλ- λήλους ὡς τὰ τετράγωνα τῶν διαμέτρων	24.11.1955
42. Ἐπὶ τοῦ μαθηματικοῦ χωρίου τοῦ Θεαιτήτου τοῦ Πλάτωνος	12. 1.1956
43. Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς μεθόδου τῶν δι' ἐπαναλήψεως διαδοχικῶν προσεγγίσεων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	14. 6.1956
44. Ἐπὶ τοῦ δεκάτου βιβλίου τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου	17. 1.1957
45. Ἐπὶ τοῦ μαθηματικοῦ χωρίου τοῦ Θεαιτήτου τοῦ Πλάτωνος μέρος II	31. 1.1957
46. Περὶ τῆς θεωρίας τῶν συνόλων παρὰ Πλάτωνι	16.10.1958

47. Περί τοῦ ἀξιώματος τῆς ἀδρανείας (τοῦ Ἀριστοτέλους) 4. 6.1959
 48. Γενίκευσις ἑνὸς προβλήματος ἀπροσδιορίστου ἀναλύσεως
 τοῦ Διοφάντου 1.12.1960
 49. Τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων 11. 3.1971

ΑΛΛΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

50. Ἡ λύσις τοῦ δηλίου προβλήματος ὑπὸ τοῦ Ἀρχύτου τοῦ
 Ταραντίνου. Περιοδικὸν «Φυσικὸς κόσμος» τῆς Ἐνώσεως
 τῶν Φυσικῶν τῆς Ἑλλάδος, τεύχη 3 - 4 Ἀθῆναι 1950
 51. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν γεωμετρικοῦ χωρίου τοῦ δια-
 λόγου τοῦ Πλάτωνος Μένων. (Περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ,
 τεῦχος Β') » 1951
 52. Τὸ Θυμαρίδειον Ἐπάνθημα. (Περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ,
 τεῦχος Α') » 1952
 53. Ἀριθμοὶ τέλειοι, πλευρικοί, διαμετρικοί. (Περιοδικὸν
 ΠΛΑΤΩΝ, τεῦχος Β') » 1952
 54. Ἀνακατασκευὴ τοῦ ἀρχαίου κειμένου τεσσάρων ἐλλειπόν-
 των προβλημάτων τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ Διοφάντου. Πε-
 ριοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη Α - Β (25/26) » 1961
 55. Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς μεθόδου «Παρισότητος ἀγω-
 γῆ» τοῦ Διοφάντου (μέθοδος προσεγγίσεως). Περιοδικὸν
 ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη Α-Β (25-26) » 1961
 56. Ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν 17 καὶ 18 τοῦ V Βιβλίου τῶν Στοιχείων
 τοῦ Εὐκλείδου καὶ τοῦ ὄρου δι' ἴσου. Περιοδικὸν ΠΛΑ-
 ΤΩΝ, τεύχη 27/28 » 1962
 57. Ἀνάλυσις προβλημάτων ἐκ τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ Διο-
 φάντου. Τεῦχος Διαλέξεων τῆς Ἑλληνικῆς Μαθηματι-
 κῆς Ἑταιρείας » 1962
 58. Γενίκευσις ἑνὸς θεωρήματος τοῦ Ἀρχιμήδους. Περιοδικὸν
 ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη 29/30 » 1963
 59. Αἱ ἀναλογίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἡ σχέσις τῆς ἁρμο-
 νικῆς ἀναλογίας πρὸς τὸν τύπον τῶν κοίλων σφαιρικῶν κα-
 τόπτρων. Περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη 29/30 » 1963
 60. Ἀνάλυσις ἑνὸς προβλήματος τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ Διο-
 φάντου. Περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη 29/30 » 1963
 61. Ἀνάλυσις προβλημάτων τινῶν ἐκ τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ
 Διοφάντου. (IV, 39. V, 10, 11, 12. VI, λήμματα 1, 2,
 πρόβλημα 12). Περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ, τεύχη 31/32 » 1964
 62. Ἀνακατασκευὴ τοῦ ἀρχαίου κειμένου εἰς τὴν σικελικὴν δω-

- ρικήν διάλεκτον, δέκα πέντε θεωρημάτων τοῦ Ἀρχιμήδους, τὰ ὅποια σώζονται εἰς τὴν ἀραβικὴν. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας, Νέα σειρά, τόμος 6 II, τεῦχος 2, σελ. 265-297 » 1965
63. Ἡ νῆσος Θούλη καὶ ὁ Πυθέας » 1965
64. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηγεῖαν μουσικοῦ χωρίου τοῦ Τιμαίου τοῦ Πλάτωνος, περιοδ. Πλάτων » 1966
65. Δυνάμεις μὲ κλασματικούς ἐκθέτας παρ' Ἀρχιμήδει. Περ. Πλάτων » 1967
66. Ἀρχιμήδεια. Περιοδ. Πλάτων » 1967
67. Μενάνδρου ψήγματα » 1968
68. Εὐκλείδης, Παιδαγωγικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα » 1968
69. Περί τοῦ ἀξιόματος τῆς συνεχείας. Περιοδ. Πλάτων » 1968
70. Ἀρχιμήδους, Περί τῆς κατασκευῆς τοῦ εἰς κύκλον ἔγγ. κανον. ἑπταγώνου. Ἑλληνικὴ Μαθηματικὴ Ἑταιρεία. Νέα σειρά, τόμ. 9, τεῦχος 2 » 1968
71. Τὰ μαθηματικὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων. Περιοδικὸν Εὐκλείδης Ε.Μ. Ἑταιρείας τόμ. Α' » 1968
72. Αἱ μυστικὰ τηλεπικοινωνία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων » 1969
73. Δαίδαλος - Ἀρχύτας. Διεθνὲς Διαστημικὸν Συνέδριον Χανίων Κρήτης » 1969
74. Φιλόγεως. Ἑταιρεία Κυκλαδικῶν Μελετῶν, τόμ. Η' 1969 » 1969
75. Ἡ θεωρία τῶν Συνδυασμῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἑλλ. Μαθ. Ἑταιρεία Ν.Σ. τόμ. 11, τεῦχ. 2 » 1970
76. Αἱ Φυσικομαθηματικὰ ἐπιστήμαι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀλώσεως (1453) μέχρι τοῦ 1830 » 1971

ἌΛΛΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Κυριώτερα ἔθρα δημοσιευθέντα εἰς τὸ Παγκόσμιον Λεξικὸν τῶν Ἔργων Ἐπιστήμης - Τέχνης - Φιλοσοφίας:

77. Ἀπολλώνιος ὁ Περγαῖος, 78. Ἀρχιμήδης, 79. Διόφαντος, 80. Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, 81. Θέων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, 82. Θέων ὁ Σμυρναῖος, 83. Ἴππίας ὁ Ἡλείος, 84. Κλεομήδης, 85. Μέναιχος, 86. Μένελαος, 87. Μέτων ὁ Ἀθηναῖος, 88. Νικομήδης.

Κυριώτερα ἔθρα δημοσιευθέντα εἰς τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἥλιος ὑπὸ τοὺς τίτλους:

89. Γεωμετρία, 90. Δημόκριτος, 91. Διαφορικὸς Λογισμὸς, 92. Ἐντροπία, 93. Εὐδόξος, 94. Εὐκλείδης, 95. Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, 96. Ἡρών, 97. Θαλῆς,

98. Θεαίτητος, 99. Πυθαγόρας, 100. Φυσική φιλοσοφία - 'Εντροπία, 101. Φυσικά του 'Αριστοτέλους, 102. Αί φυσικαί ἐπιστῆμαι ἐν 'Ελλάδι (τόμος 'Ελλάς).

Κυριώτερα ἄρθρα δημοσιευθέντα εἰς τὴν Γενικὴν Παγκόσμιον Ἐγκυκλοπαιδεῖαν Πάπυρος - Λαρούς:

103. 'Αναξίμανδρος, 104. 'Αναξίμενης, 105. 'Απολλώνιος ὁ Περγαῖος, 106. 'Αρίσταρχος ὁ Σάμιος, 107. Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, 108. 'Ιπποκράτης ὁ Χῖος, 109. Αἱ ἐπιστῆμαι ἐν 'Ελλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος (τόμος 'Ελλάς.)

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

εἰς τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος». Ὀκτώβριος - Μάιος ἐκάστου ἔτους.

Ὀκτώβριος 1958 - Μάιος 1959

110. 'Αναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, 111. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, 112. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, αἱ ἀρχαὶ τῆς Μετεωρολογίας καὶ τῆς Ἀστρονομίας, 113. 'Αρχιμήδης ὁ Συρακούσιος, 114. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀδρανείας, 'Αριστοτέλης - 'Αρχιμήδης, 115. Πυθαγόρας - Κόνων, ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ταχύτητος τῶν σωμάτων, 116. Εὐπαλῆνος ὁ Μεγαρεύς, 117. Ἡρων ὁ Ἀλεξανδρεύς.

Ὀκτώβριος 1959 - Μάιος 1960

118. Εὐδοξος ὁ Κνίδιος, 119. 'Αναξαγόρας, 120. Πυθαγόρας, 121. Ἐρατοσθένης, 122. Λεύκιππος, 123. Δημόκριτος, 124. 'Αρίσταρχος ὁ Σάμιος, 125. Πολύκλειτος ὁ Ἀργεῖος. Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδάουρου.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΣΤΙ

Εἰς τὸ περιοδικὸν DAS ALBERTUM ('Ἡ ἀρχαιότης), ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου:

126. Über Thales von Milet (Περὶ τοῦ Θαλοῦ τοῦ Μιλησίου), τόμος 6, τεῦχος 2, 1960.

127. Über Euklid den Mathematiker (Περὶ τοῦ μαθηματικοῦ Εὐκλείδου), τόμ. 9, τεῦχος 2, 1963.

128. Rekonstruktion des griechischen Textes des Fehlenden Beweises der Aufgabe V19 des Diophantos von Alexandrien, Miscellanea critica, Teil I, B. G. Teubner, Leipzig 1964.

129. Diophantos der Mathematiker (Περὶ τοῦ μαθηματικοῦ Διοφάντου), τόμ. 19, τεῦχος 3, 1973.

Δημοσίευσις εἰς ἰταλικὸν περιοδικὸν HELIKON, Ἑλληνιστί.

130. Αἱ ἀρχαὶ τῶν Μαθηματικῶν καὶ αἱ μέθοδοι ἀποδείξεως. HELIKON, Rivista di tradizione e cultura classica, dell'Università di Messina. Roma 1969 - 1970.
131. Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Περιοδικόν, Ἑλληνικὸς Λόγος, Ἀθήναι, Ἰαν. - Φεβρ. 1974.
132. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀσυμμετρίας ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου. Περ. Πλάτων, 1977.

Κριτικαὶ ἐργασιῶν Ἑλλήνων καὶ Ξένων ἐπιστημόνων δημοσιευθεῖσαι εἰς ἑλληνικὰ περιοδικὰ ἀπὸ τοῦ 1953.

Κριτικαὶ ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν, ξένων ἐπιστημόνων, δημοσιευθεῖσαι εἰς τὸ μαθηματικὸν περιοδικὸν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου Zentralblatt für Mathematik ἀπὸ τοῦ 1956.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

(Οι ἀριθμοὶ δηλοῦν σελίδας)

Α

Ἀγάθαρχος 11, 12. Ἀγησίλαος 22, 29
 Ἀδείμαντος 28. Αἰσχύλος 26, 49
 Ἀλκιβιάδης 32. Ἀλκιβιάδης 18
 Ἀλκιππος 25. Ἀλικίφρων 36
 Ἀναξαγόρας 11. Ἀνατόλιος 44
 Ἀνδρέας 49. Ἀντίπατρος 22-24, 34
 Ἀντισθένης 20, 21, 26, 32. Ἀντιφῶν 29
 Ἄνωτος 32. Ἄργος 33. Ἀρίστιππος 11
 Ἀρκέσιος 12
 Ἀριστοτέλης 9, 17, 22, 23, 34, 35, 47
 Ἀριστοφάνης 13, 42. Ἀρριανὸς 23
 Ἀρχιμήδης 13-17, 33, 39, 42
 Ἀρχύτας 35. Αὐστραλία 30

Β

Βακχίς 36, 37. Βετρούβιος 11, 15, 33
 Βούπαλος 45. Βρούτος 21

Γ

Γερμανικὸς 24

Δ

Δαίδαλος 20
 Δανόπουλος Εὐάγγελος 31
 Δημόκριτος 11. Δημοσθένης 8, 25, 26, 29
 Διογένης 23. Διομήδης 13
 Διονύσιος 41. Διοφῶν 25. Δίπινος 45

Ε

Ἐκάτων 10. Ἐμπεδοκλῆς 19. Ἐννιος 43
 Ἐπαμεινώνδας 27. Ἐρατοσθένης 40
 Ἐρμογένης 12. Εὐθύτας 36, 37
 Εὐκλείδης 14, 15, 17. Εὐκλῆς 27
 Εὐπαλίνοσ 41. Εὐριπίδης 21, 40, 46
 Εὐρυμέδων 34. Εὐστάθιος 13

Ζ

Ζήνων 43

Η

Ἡράκλειτος 10. Ἡρων 41

Θ

Θαλῆς 19. Θεαγένης 27. Θῆβαι 20
 Θεοδόσιος 45, 46. Θεόδωρος 11, 12
 Θεόφιλος 47. Θέριππος 27
 Θέων 17, 28, 35. Θίβρων 29

Ι

Ἰάμβλιχος 44.
 Ἰκτίνος 11. Ἰόλας 24
 Ἰππαρχος 38. Ἰππασος 10
 Ἰσικράτης 22, 28

Κ

Καλλικράτης 12. Καίσαρ 21
 Καρπίων 11. Κεδρηνὸς 45
 Κικέρων 11, 33, 41. Κίνα 30
 Κλεόμβροτος 27. Κόνων 28, 29
 Κορωναῖος Δημήτριος 15
 Κράντωρ 6. Κρατερός 24
 Κροῖσος 23. Κούρτιος Ῥούφος 23
 Κτησίβιος 32, 33. Κύρος 29

Λ

Λάτιος 30. Λάβδαχος 30
 Λέων 12. Λύσανδρος 27, 28, 29
 Λυσίας 28. Λύσιππος 25, 32, 45

Μ

Μανιᾶς Θεοφάνης 48. Μαρδόνιος 9, 22
 Μαρκιανὸς 30
 Μέγας Ἀλέξανδρος 22-25, 27, 30, 33, 34
 Μέγας: Βασιλείος, Γρηγόριος 45.
 Κωνσταντῖνος 46
 Μέλητος 32. Μένανδρος 6, 38
 Μένιππος 25. Μεταγένης 11. Μέτων 42

Ξ

Ξενοφῶν 27, 29
 Ξενοφάνης 9, 10. Ξέρξης 22

Ο
Οιδίπους 30
Όλυμπιάς 22. Όμάρ 47
Όμηρος 13, 14, 38
Όρθομένης 9, 10. Όύλιανός 32

Π
Παυσανίας 28. Πεισίστρατος 46
Περικλῆς 46. Πίνδαρος 38
Πισθέταιρος 42
Πλάτων 2, 5, 6, 10, 19, 22, 26, 31, 32,
35, 36, 39, 40, 46, 48
Πλούταρχος 15, 18, 21, 24. Πλωτίνος 46
Πολυκράτης 41. Ποσειδάωνιος 32, 43
Πραξιτέλης 37, 38, 45. Πτολεμαῖος 14, 17
Πτολεμαῖος Κλαύδιος 17, 20
Πυθαγόρας 17, 18, 31, 44, 46
Πυθόες 11, 12

Ρ
Ροῖκος 12

Σ
Σακκάς Ἰωάννης 33
Σάτυρος 12. Σειληνός 11, 12
Σέξτος Ἐμπ. 24. Σκύλλης 45
Σόλων 1, 2, 7, 8, 40, 48
Σοφοκλῆς 26, 49. Στρεψιάδης 14
Σωκράτης 6, 7, 29, 31, 32, 34

Τ
Τάκτος 24. Τιμόκλεια 27
Τρόφων 32, 33. Τυδεΐς 28

Υ
Υπερείδης 24, 36, 37

Φ
Φαβωρίνος 35
Φειδίας 8, 46
Φίλιππος 23, 28, 49
Φοῖβος 20. Φίλων 11
Φρόνη 36-38

Χ
Χαρμίδης 31
Χερσίφων 11

Ω
Όριγένης 46

*
Bergmann 30, 31
Diels 43
Gutenberg 43
Heine 3, 51, 52
Hölderlin 3, 49, 50
Vogel, Kurt 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
(Κατά παραγράφους)

	Παράγραφοι
'Ο άνθρωπος	1 - 8
Περὶ νεκρῶν	9 - 14
Φειδίας - ἄγαλμα Διὸς	15
'Ρήσεις Πλάτ. - Δημοσθένους - 'Η πατρὶς	16 - 19
Τὰ δῶρα	20 - 22
'Η γαλλικὴ 'Εθνοσυνέλευσις. Μάχη Πλαταιῶν	23 - 24
Τὸ σύμπαν πεπερασμένον	25 - 27
Κόλακες - Κόρακες	28
'Ρήσεις εἰς 'Ακαδ. Πλάτωνος	29 - 30
'Η γεωμετρία δεῖγμα πολιτισμοῦ	31
'Ανακάλυψις προοπτικῆς. 'Αρχιτέκτονες	32
Λέων ὁ μαθηματικὸς	33 - 34
Κάτοπτρα - Φακοὶ - Βαφὴ σιδήρου	35 - 37
Εὐκλείδεια	38 - 39
'Αρχιμήδεια	40 - 41
'Αντιθέσεις Πυθαγορείων	42
Πειράματα Πυθαγόρου. Τετρακτύες	43 - 46
'Αρχὴ καὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων	47 - 48
'Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες. Μαντεῖον Δελφῶν	49 - 50
'Η Δικαιοσύνη	51 - 53
'Επίγραμμα Κλ. Πτολεμαίου. Πατὴρ Εὐριπίδου Βοιωτὸς	54 - 55
'Η ἀρετὴ. Τὰ χρήματα. Τολμᾶν χρῆ	56 - 58
'Ονοὶ - Ἴπποι. Συνδαιτημένες συμποσίαι Πλάτωνος. Πένθος 'Ισοκράτους διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους	59 - 61
'Αγησίλαος ἀδελφὸς Θεμιστοκλέους εἰς 'Αρτεμίσιον	62
Μέγας 'Αλέξανδρος. 'Ανέκδοτα - θάνατος αὐτοῦ	63 - 66
'Ο φθόνος. Θεραπεία νεκροῦ	67 - 68
Οἱ γάμοι εἰς τὴν 'Ρώμην. Τὸ "Άγιον ὄρος	69 - 70
'Ο θεὸς αἰεὶ γεωμετερεῖ	71
'Εργα καὶ λόγια. Προτροπὴ εἰς τὸ πείραμα	72 - 73
'Ο χρόνος τῶν διαλέξεων. 'Αντισθένης - Πλάτων	74
Σοφοκλῆς - Αἰσχύλος	75
'Αναγγελία νίκης Μαραθῶνος	76
'Η μάχη τῶν Λεύκτρων. 'Η Θηβαία ἥρωὺς Τιμόκλεια	77 - 78
'Η προδοσία εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς	79

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Περσῶν, Ξενοφῶν	80 - 81
Ὅταν δύο συζητοῦν	82
Ἡ Κίνα - Οἱ Ἕλληνες - Ἡ Αὐστραλία	83
Χρησμός Δελφῶν εἰς Λαίον	84
Συναρτησιακὴ Παθολογία	85
Συμβολικαὶ βήσεις Πυθαγόρου	86
Σωκράτης - Ἀθηναῖοι	87
Υἱὸς Ἰδρωλίδος	88
Ποσειδώνιος, πλανητάριον - Ἀκουστικὴ ἀρχαίων θεάτρων - Συκοφάντης - βασιλικὰ σῦκα	89 - 92
Ἀριστοτέλης, ὄγγη - Ἀποδεικτ. ἐπιστήμαι	93 - 94
Πετομένη περιστέρα. Ἀρχύτας	95
Ἡ μύησις εἰς Μυστήρια καὶ Φιλοσοφίαν	96
Ἐταῖροι. Βακχίς - Φρόνη, Πραξιτέλης	97 - 98
Ὅμηρος γεωγράφος. Πίνδαρος, Μένανδρος	99 - 101
Χειρόγραφον Ἀρχιμήδους. Μοῦσαι	102 - 103
Μεθύειν - Σφαιροποιία - Περίμετρος γῆς	104 - 106
Σόλων - Ἀθληταί. Εὐριπίδης - Ἀθληταί	107 - 108
Κέντρον Στρατηγικῶν Ἐρωσῶν, Διόρυξις σήραγγος, Τετραγωνισμὸς κύκλου, Τὸ Δίκαιον	109 - 112
Ὁ χώρος. Ἀνακάλ. Τυπογραφίας - Ἐρότης ἀριθμῶν	113 - 115
Βυζαντινὰ	116 - 120
Βιβλιοθήκαι	121
Μέθοδος εὐρέσεως ἀριθμοῦ	122
Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς - Παραδοξογράφοι	123 - 126
Ἑλληνισμὸς - Χριστιανισμὸς	127
Χαίλντερλιν - Χάινε (Hölderlin - Heine)	128 - 129
Ἔργα τοῦ αὐτοῦ	σελὶς 54
Εὐρετήριον	» 60

Διάθεσις βιβλίων Εὐαγγέλου Σ. Σταμάτη

1) Εὐκλείδου Στοιχεῖα, τόμοι 4	Δρχ. 275
2) Διοφάντου Ἀριθμητικά, τόμ. 1	Δρχ. 120
Ὁργανισμὸς Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων, ὁδὸς Ὁμήρου 6,
δροφος 5.	
★	
1) Ἀρχιμήδους Ἄπαντα, τόμοι 3, μέρη 4	Δρχ. 750
2) Ἀπολλωνίου Κωνικά, τόμοι 4.	Δρχ. 2000
3) Ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι, τόμοι Α' καὶ Β'.	Δρχ. 1000
Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον Ἑλλάδος, ὁδὸς Καραγεώργη τῆς
Σερβίας 4, δροφος 4.	